

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 – 26 – 17 – 249

e-mail: rops@rops-opole.pl

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2020 r.

Opole, czerwiec 2021

Wykaz skrótów

BAEL	Badanie aktywności ekonomicznej ludności
CIS	Centrum integracji społecznej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
PES	Podmiot ekonomii społecznej
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIS	Klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRPiPS-03	<i>Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach</i>
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OIS	Obserwatorium Integracji Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OUW	Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki w Opolu
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
UE	Unia Europejska
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Dany o sytuacji dzieci kwalifikujących się do przysposobienia
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej
COVID-19	choroba zakaźna układu oddechowego wywołana przez wirus SARS-CoV-2

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	5
1.1 Ludność	5
1.1.1 Stan, struktura i prognoza ludności	5
1.1.2 Przyrost naturalny	6
1.1.3 Migracje ludności	7
1.1.4 Najważniejsze wskaźniki demograficzne Polski i woj. opolskiego w 2020 r.	7
1.1.5 Starzenie się społeczeństwa	9
1.1.6 Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020	11
1.1.7 Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2018-2020 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.	12
1.2 Warunki życia ludności	13
1.2.1 Sytuacja dochodowa	13
1.3 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim	14
1.3.1 Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników	14
1.3.2 Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce - wg grup społecznych i wieku	16
1.3.3 <i>Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim</i> wg badań ROPS w Opolu	18
1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2019-2020	20
1.5 Trzeci sektor	24
1.5.1 Liczba i struktura organizacji <i>non-profit</i> w Polsce i woj. opolskim	24
1.6 Infrastruktura społeczna - wybrane elementy	26
1.6.1 Lokale socjalne	26
1.6.2 Żłobki i kluby dziecięce	29
2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2020 r.	30
2.1 Samorząd Województwa Opolskiego przeciw COVID -19 – działania realizowane w ROPS w Opolu	30
2.2 Samorząd powiatowy przeciw COVID-19 – wybrane działania wspierające osoby i rodziny	35
2.3 Samorząd gminny przeciw COVID-19 – wybrane działania wspierające osoby i rodziny	36
2.4 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej	38
2.5 Realizacja Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego <i>Opolskie dla rodziny</i>	47
2.6 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON	48
2.7 Realizacja zadań wynikających z <i>Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego</i>	48
2.8 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)	49
2.9 Realizacja założeń <i>Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025</i>	51
2.10 Realizacji zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	51
3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim	53
3.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem	53
3.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	54
3.3 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego	58
3.4 Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2020 r.	59
3.5 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2019-2020	60
3.6 Powody udzielenia pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)	62
3.7 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	63
3.7.1 Asystenci rodziny	63
3.7.2 Placówki wsparcia dziennego	64
3.7.3 Rodzinna piecza zastępcza	65
3.7.4 Instytucjonalna piecza zastępcza	68
3.7.5 Dzieci w pieczy zastępczej	69
3.7.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	71
3.7.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	72
3.8 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	72
3.8.1 Domy pomocy społecznej	72
3.8.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku	79
3.8.3 Dzielne domy pomocy i Kluby seniora	80
3.8.4 Środowiskowe domy samopomocy	83
3.8.5 Mieszkania chronione	84
3.8.6 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	86
3.8.7 Inne formy wsparcia osób niesamodzielnym	90
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	93
4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	94
4.1.1 Pracownicy socjalni	94
4.1.2 Kadra kierownicza	97
4.1.3 Pozostali pracownicy	97
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim	97
6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim	99
6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim	99
6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim	105
7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza)	107
7.1 Zadania gminy	107
7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	109
7.3 Zadania gmin i powiatów – razem	111
8. Wnioski	112
9. Rekomendacje	118
Spis tabel, wykresów i map	120

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego to coroczne opracowanie samorządu województwa, przekazywane właściwemu wojewodzie do 31 lipca, co wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹.

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2020 r. zawiera obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej (w tym z zakresu realizacji projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych z Unii Europejskiej).

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2020 r., podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu. Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowano ją na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS².

Jednak w związku z wprowadzonymi w 2019 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmianami do tego formularza, ograniczającymi dotychczasowy zakres danych, wprowadzanych przez gminy i powiaty, tegoroczną *Ocenę* (podobnie jak ubiegłoroczną) przygotowano wspomagając się także innymi źródłami z obszaru polityki społecznej. Są to przede wszystkim dane i informacje pochodzące z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu (w tym sprawozdawczości resortowej), GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a także materiałów własnych ROPS w Opolu.

Jednocześnie, mimo że zakres tematyczny *Oceny* obejmuje stan na koniec 2020 r., część danych (jeżeli opublikowano lub pozyskano takie informacje) podano wg aktualnej wiedzy.

¹ Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 794).

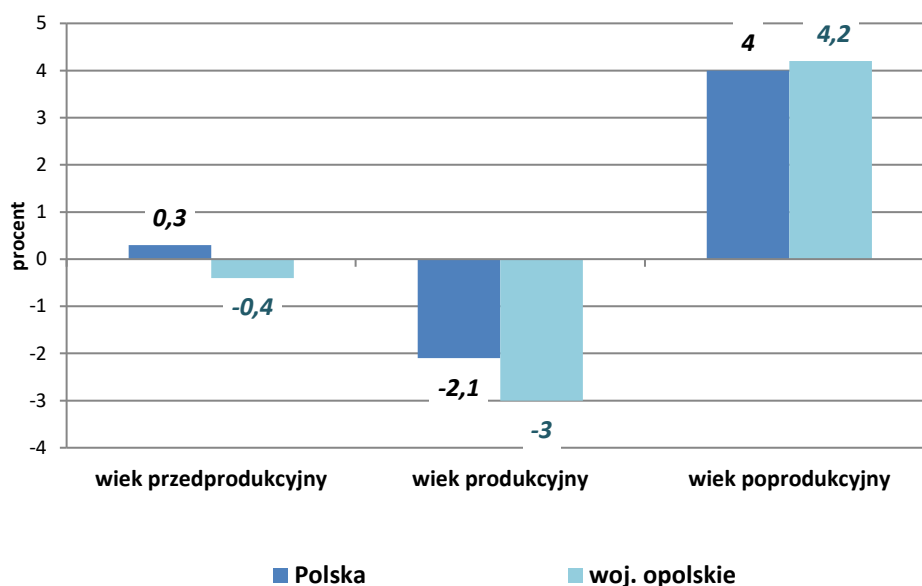
² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

- ludność w wieku produkcyjnym zmalała o 1,4%, (w Polsce o 1,1%),
- udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,6% (w Polsce także o 1,6%)⁴.

Analiza danych w latach 2018-2020 wskazuje na utrwalenie tendencji występujących w latach poprzednich. W 2020 r. woj. opolskim, w porównaniu do 2019 r.:

- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 0,4% (w Polsce średnio wzrosła o 0,3%);
- liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 3,0% (w kraju o 2,1%);
- **liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 4,2% (w Polsce o 4,0%).**

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2018 - 2020 (w %)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie na podstawie danych GUS.

1.1.2. Przyrost naturalny

W 2020 r. w woj. opolskim urodziło się 7 951 dzieci, tj. o 542 mniej niż w 2019 r. Liczba zgonów wyniosła 12 716 (więcej niż rok wcześniej o 2 022). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 4 765.

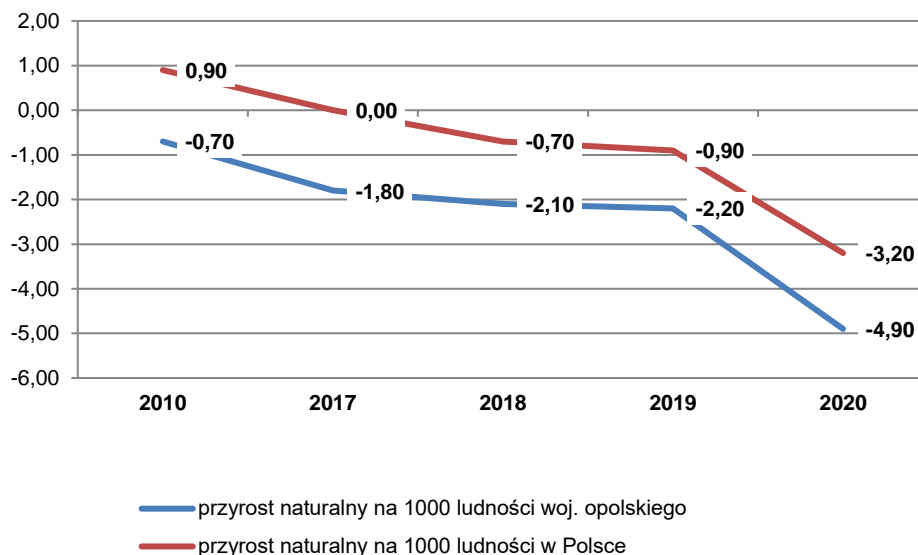
W 2020 r. w woj. opolskim:

- wskaźnik liczby urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wyniósł 8,1‰ i był o 0,5 pkt promilowych niższy niż w 2019 r. W Polsce urodziło się ogółem 355 309 dzieci, a wskaźnik na 1000 ludności wyniósł 9,3‰ (o 0,5 pkt prom. mniej niż w 2019 r.);
- wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 13,0‰ (spadek o 2,1 pkt prom.) – średni wskaźnik w Polsce 12,4‰;
- współczynnik przyrostu naturalnego pogorszył się z minus 2,2‰ do minus 4,9‰ (w Polsce wynosił -3,2‰).

⁴ Tamże

Według prognozy GUS – do 2030 r., przyrost naturalny w woj. opolskim wzrośnie do minus 5,5%, przy średniej w kraju minus 3,3%.⁵

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2017–2020

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.3. Migracje ludności

W 2020 r. wskaźnik salda migracji (stałej lub czasowej) w Polsce wyniósł 0,1 (w 2019 r. 0,2, a w 2018 r. wynosił 0,1), co oznacza, że do kraju powróciło 4,5 tys. osób z zagranicy.

W woj. opolskim wskaźnik salda migracji w 2020 r. wyniósł -1,1‰ (w 2019 r. -1,5 ‰, a w 2018 r. - 1,3 ‰). Z tytułu migracji ubyło w woj. opolskim 1 119 osób, tj. o 333 osób mniej niż rok wcześniej (1 452 w 2019 r., a 1 275 w 2018 r.)

W 2020 r. wśród 1 119 migrantów - poza woj. opolskie wyjechało 747 osób (migracje wewnętrzne), a z Polski wyemigrowało 372 osoby (migracje zagraniczne).

Woj. opolskie od lat należy do grupy województw kraju o wysokich ogólnych wskaźnikach migracji (najwyższe wskaźniki mają m. in. województwa: lubelskie, mazowieckie i pomorskie).⁶

1.1.4. Najważniejsze wskaźniki demograficzne Polski i woj. opolskiego w 2020 r.⁷

W 2020 r. w Polsce:

→ wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności wyniósł średnio 8,1 i był najwyższy w województwach: pomorskim, mazowieckim, małopolskim (po 10,4). Natomiast

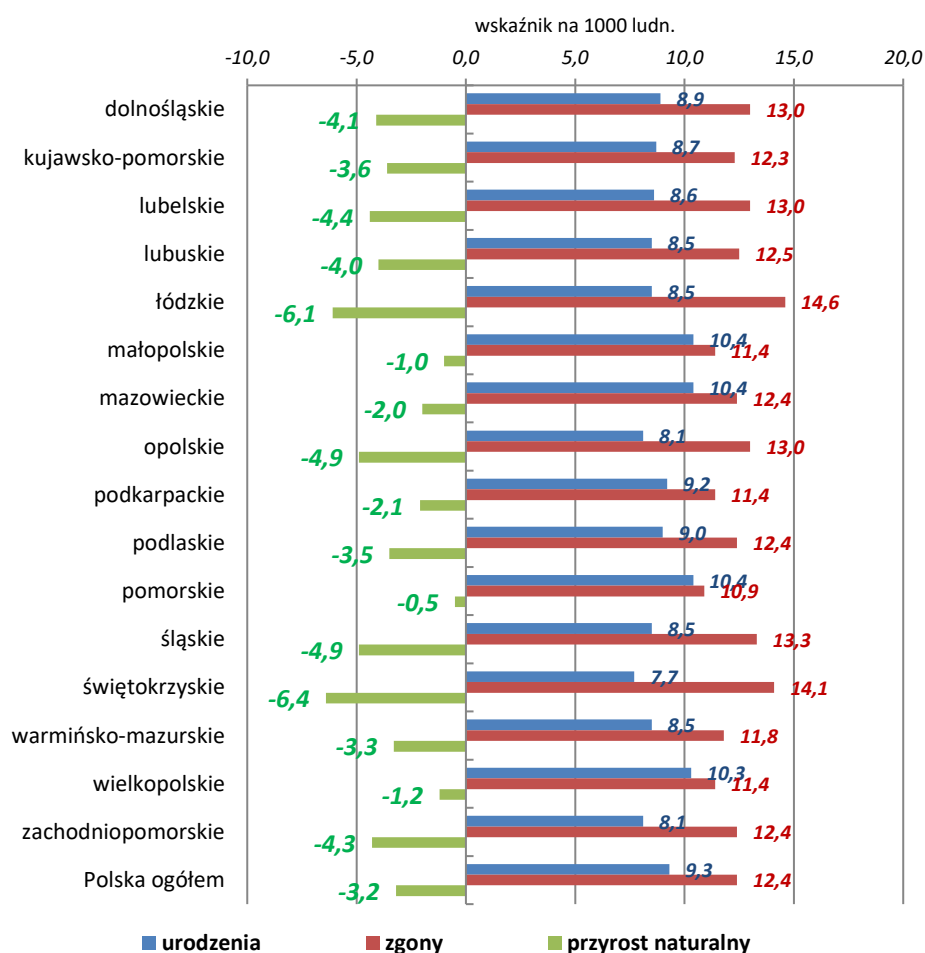
⁵ *Sytuacja demograficzna województwa opolskiego. Stan obecny i perspektywy*, Urząd Statystyczny w Opolu, Nysa 19-20.-4.2018 r.

⁶ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2020 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stand-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stand-w-dniu-31-12-2020,6,29.html>

⁷ Zob. Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2020 r. Stan w dniu 31 XII., GUS, Warszawa 2021 - Tablice w formacie XLS/X w pliku ZIP GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stand-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stand-w-dniu-31-12-2020,6,29.html> (06.05.2021 r.).

- najmniej dzieci w porównaniu do liczby ludności urodziło się w województwach: zachodniopomorskim i opolskim (po 8,1), lubuskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim (po 8,5);
- wskaźnik zgonów wyniósł średnio 12,4 i był najwyższy w województwach: łódzkim (14,6) i świętokrzyskim (14,1), a najniższy w województwach: pomorskim (10,9), podkarpackim i małopolskim (po 11,4). W woj. opolskim wskaźnik zgonów był powyżej średniej krajowej i wynosił 13,0;
- wskaźnik przyrostu naturalnego, wyniósł minus 3,2 i był najniższy w województwach: i świętokrzyskim (-6,4) oraz łódzkim (-6,1), a najwyższy, ale także ujemny w województwach: pomorskim (-0,5) oraz małopolskim (-1,0). Woj. opolskie miało przyrost naturalny o wartości minus 4,9 (poniżej średniej w kraju).

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw Polski w 2020 r.

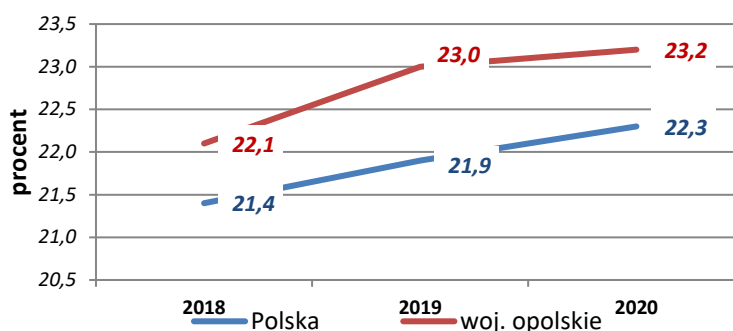
Źródło obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.5 Starzenie się społeczeństwa

W 2020 r. w woj. opolskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 226,6 tys. i była większa o 1,5% niż w 2019 r. oraz o 4% - niż w 2018 r. W latach 2018 - 2020 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 9 127. Na koniec 2020 r. w województwie opolskim udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 23,2% i był wyższy niż średni w kraju o 0,9 p. proc.

W latach 2018-2020 w Polsce dynamika przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym była mniejsza niż w woj. opolskim, a udział procentowy tej grupy wiekowej wynosił 22,3%, tj. mniej niż w woj. opolskim.

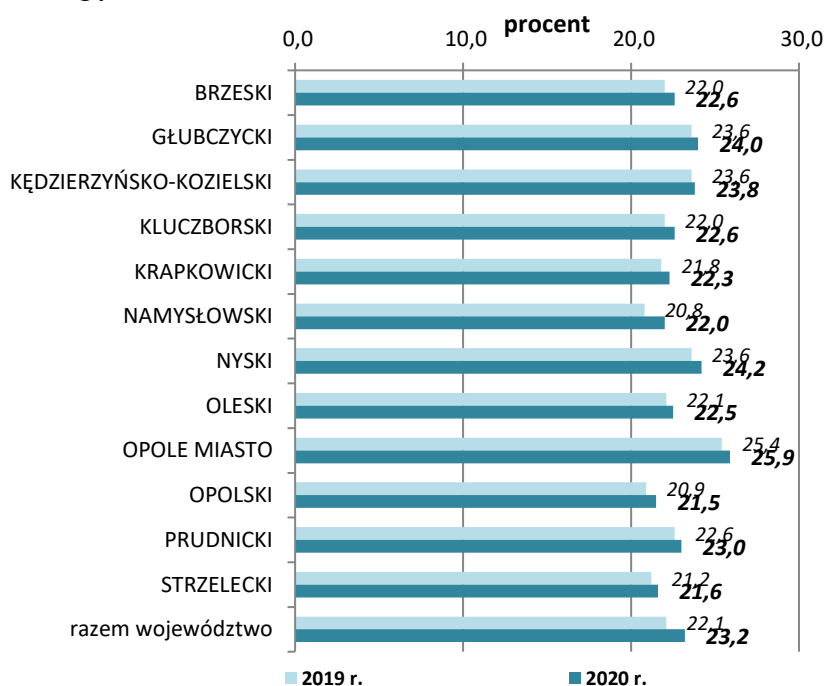
Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2018-2020

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wśród ogółu mieszkańców województwa odnotowano w Mieście Opolu (25,49%) i powiatach: nyskim (po 24,2%), głubczyckim (24,0) kędzierzyńsko-kozielskim (23,8%), a najniższy w powiatach: opolskim (21,5%) i strzeleckim (21,6%).

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2019-2020 - wg powiatów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Według prognoz GUS, mimo ogólnego spadku liczby ludności (o 4,5 mln do 2050 r.), przewiduje się wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej (do 10,8 mln w 2030 r. oraz 13,7 mln osób w 2050 r.), co stanowić będzie ok. 40% społeczeństwa.⁸ Województwo opolskie należy do grupy regionów o niekorzystnych wskaźnikach w zakresie struktury ludności według wieku.

Wg GUS (Prognoza ludności Polski na lata 2014-2050) do 2050 r. w woj. opolskim:

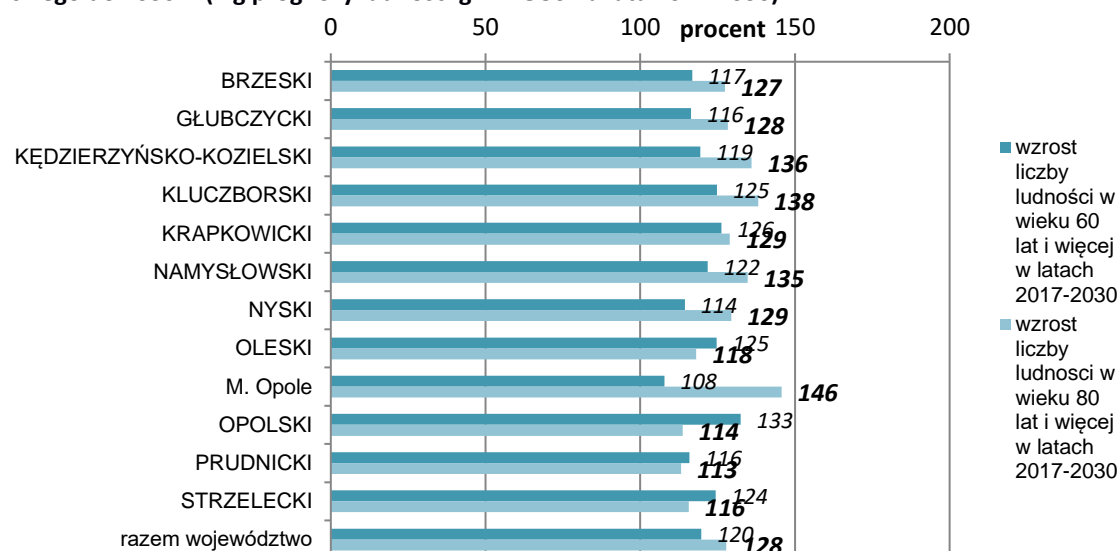
- liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie do 269 tys., stanowiąc 36,1% mieszkańców;
- mediana wieku ludności (przeciętny wiek), wynosić będzie 56,1 lat (przy średniej w Polsce 52,5 lat);
- liczba osób najstarszych (80 lat i więcej) wzrośnie 2,5-krotnie, stanowiąc 12,2% ludności.

Jednocześnie, w oparciu o powyższą prognozę GUS przygotował analizę o prognozowanej liczbie ludności gmin w Polsce do 2030 r. (opracowaną w 2017 r.).⁹ Wynika z niej m. in., że będzie pogłębiał się podział kraju na „centra” i „peryferia”, tzn. będzie postępował odpływ ludności (zwłaszcza w wieku przed- i produkcyjnym) z małych miejscowości i wsi do dużych miast.

W konsekwencji, a także w wyniku innych zjawisk demograficznych (ujemnego przyrostu naturalnego, migracji) do 2030 r. w woj. opolskim:

- liczba mieszkańców spadnie o 7,5%;
- liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrośnie o 20% (w tym najwięcej w powiatach opolskim i krapkowickim);
- liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 28% (w tym najbardziej w Mieście Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim);
- udział procentowy 60-latków wzrośnie do 31,4%, a osób w wieku 80 lat i więcej do 6,1%, liczby ludności regionu.

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017- 2030, GUS 2017 r.

⁸ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa, luty 2020 r., s. 13-15 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/osoby-starsze/osoby-starsze/sytuacja-osob-starszych-w-polsce-w-2018-roku,2,1.html>

⁹ Zob. Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa sierpień 2017 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html> (10.05.2021 r.).

1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., we wszystkich powiatach woj. opolskiego spadła liczba ludności. Największy spadek mieszkańców odnotowano w powiatach: głubczyckim (1,2%), nyskim (1,0%) i oraz kędzierzyńsko-kozielskim i krapkowickim (po 0,9%). Natomiast niewielki spadek (o 0,2%) zanotowano w powiecie namysłowskim (o 91 osób), Mieście Opolu (o 196 osób) oraz powiecie opolskim (o 194 osoby).

W latach 2019-2020 liczba ludności w poszczególnych powiatach zmniejszyła się w grupach wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła wśród osób w wieku poprodukcyjnym, w tym najbardziej w Mieście Opolu (do 25,9%) oraz powiatach: nyskim, głubczyckim i kędzierzyńsko-kozielskim, (do 24,2%). Natomiast najmniejszy wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym miały być w powiatach: namysłowskim (22,0%) i opolskim (21,5%).

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2019-2020 – wg powiatów

Lp.	powiaty	Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w latach 2019-2020						
		Razem w 2019 r.	Razem w 2020 r.	w tym grupy wieku			udział wieku poprodukcyjnego %	wzrost/spadek w 2020r. 2019r.=100%
				przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny		
1	BRZESKI	89 804	89 282	15 373	53 726	20 183	22,6	99,4
2	GŁUBCZYCKI	45 552	45 015	6 944	27 250	10 821	24,0	98,8
3	KĘDZIERZYŃSKO-KOZIELSKI	93 880	93 001	14 299	57 431	22 150	23,8	99,1
4	KLUCZBORSKI	65 470	65 026	10 084	40 253	14 689	22,6	99,3
5	KRAPKOWICKI	63 747	63 196	9 803	39 303	14 090	22,3	99,1
6	NAMYSŁOWSKI	42 634	42 543	7 492	25 682	9 369	22,0	99,8
7	NYSKI	135 948	134 564	20 683	81 581	32 600	24,2	99,0
8	OLESKI	64 293	63 788	10 220	39 202	14 366	22,5	99,2
9	OPOLE MIASTO	128 035	127 839	21 001	73 781	33 057	25,9	99,8
10	OPOLSKI	123 726	123 532	19 805	77 217	26 510	21,5	99,8
11	PRUDNICKI	55 237	54 765	9 007	33 165	12 593	23,0	99,1
12	STRZELECKI	74 300	73 923	11 915	46 012	15 996	21,6	99,5
-	razem województwo	990 069	976 474	156 626	594 603	226 424	23,2	98,6

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.7. Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2018-2020 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2018-2020 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

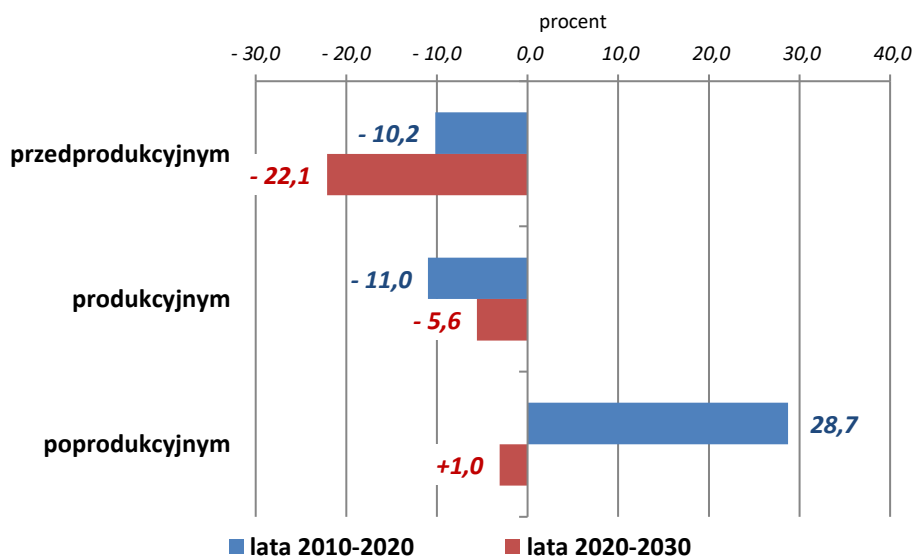
Lp.	Wyszczególnienie	Wybrane wskaźniki demograficzne województwa opolskiego						
		2010 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. 2010 r.=100%	2030 r.	Wzrost / spadek w 2030 r. 2020 r.=100%
1	Ludność ogółem	1 017 241	986 506	982 626	976 774	-4,0	902 020	-7,6%
2	w wieku przedprodukcyjnym	174 257	157 194	156 923	156 518	-10,2	121 891	-22,1%
3	w wieku produkcyjnym	666 937	611 801	602 616	593 618	-11,0	560 490	-5,6%
4	w wieku poprodukcyjnym	176 047	217 511	223 087	226 638	28,7	219 639	-3,0%
5	udział wieku poprodukcyjnego (%)	17,3	22,1	22,7	23,2	x	24,3	x
6	urodzenia żywe	9 163	8 596	8 493	7 951	-13,2%	5 683	-28,5%
7	urodzenia żywe na 1000 ludności	9,0	8,7	8,6	8,1	-0,9 pkt	6,3	-1,8 pkt
8	zgony	9 882	10 707	10 694	12 716	+28,7%	10 644	-16,3%
9	zgony na 1000 ludności	9,7	10,8	10,9	13,0	+3,3 pkt	11,8	+1,2 pkt
10	przyrost naturalny	-719	-2 111	-2 201	-4 765	-562,7%	-4 961	-4,1 %
11	przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,7	-2,1	-2,2	-4,9	-4,2 pkt	-5,5	-0,6 pkt
12	saldo migracji stałej na 1000 ludności	-1,8	-1,3	-1,5	-1,1	+0,7 pkt	-2,3	-1,2 pkt

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu – Banku Danych Lokalnych.

W latach 2010-2020 w woj. opolskim:

- o ponad 10% spadła liczba dzieci i młodzieży do 17 lat (wiek przedprodukcyjny);
- o 11% zmniejszyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym;
- o prawie 29% wrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2010-2020 r. oraz wg prognozy GUS w latach 2020-2030

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

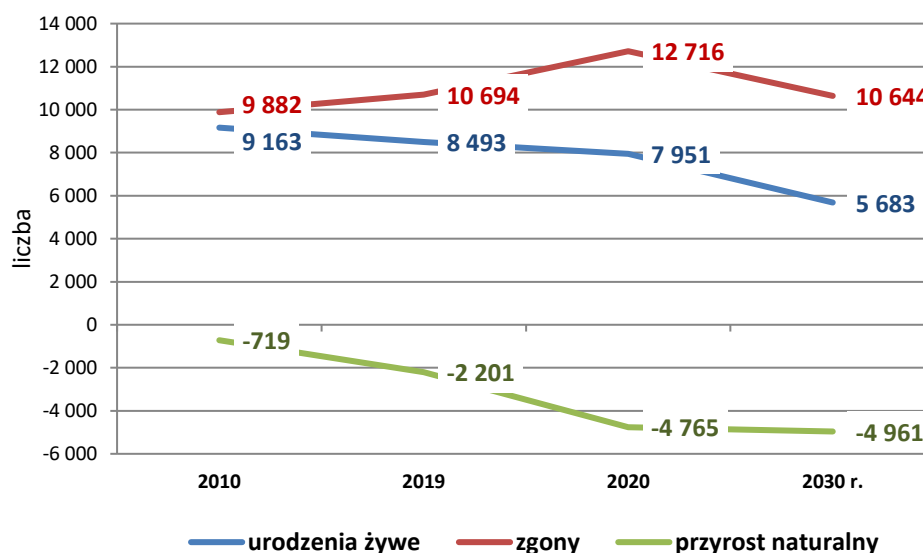
Do 2030 r. (wg prognozy GUS, w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim liczba ludności ogółem zmniejszy się o 7,6%, przy czym;

- o 22,1% spadnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- o 5,6% spadnie liczba ludności w wieku produkcyjnym;
- o 3,0% spadnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Jednocześnie według prognozy do 2030 r. (w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim:

- liczba urodzeń żywych spadnie o 28,5% (wskaźnik urodzeń na 1000 ludności zmniejszy się o 1,8 pkt prom.);
- o 4,1% spadnie przyrost naturalny (w 2030 r. różnica między urodzeniami a zgonami wynosić będzie minus 4 691, podczas gdy w 2019 r. różnica ta wynosiła minus 2201, a w 2010 r. wynosiła minus 719).

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2019-2020 oraz - wg prognozy GUS - w 2030 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.2. Warunki życia ludności

1.2.1. Sytuacja dochodowa

Według badania budżetów gospodarstw domowych w woj. opolskim, w 2019 r. – podobnie jak w latach poprzednich, poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych¹⁰. Wzrosły dochody gospodarstw domowych, natomiast ich wydatki obniżyły się, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W 2019 r. w woj. opolskim przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 687,29 zł, tj. był o 6,2% wyższy niż w 2018 r. (o 97,99 zł), a przeciętne, miesięczne wydatki na osobę - 1332,77 zł, tj. były o 12% wyższe w skali roku.

¹⁰ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-wojewodztwie-opolskim-w-2019-r-,-2,7.html> (11.05.2021)

W marcu 2021 r. w woj. opolskim przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto (w sektorze przedsiębiorstw) wyniosło 5598,43 zł, tj. było wyższe o 12,4% niż w analogicznym okresie w 2020 r.¹¹

W 2019 r. najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych miały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 24,2% (w kraju – 25,1%). Kolejną ważną grupą wydatków były opłaty z tytułu użytkowania mieszkania lub domu i za korzystanie z nośników energii – 14,8% (w kraju – 18,30%), w dalszej kolejności wydatki na transport, które stanowiły 11,7% (w kraju – 9,7%).¹²

W 2019 r. - według obwieszczenia Prezesa GUS z 31 marca 2020 r., przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce wzrósł do wysokości 1819 zł (o 7,5% więcej niż w 2018 r.).¹³ W 2020 r. dochód ten wzrósł o kolejne 5,5% i wynosił 1 919 zł.¹⁴

Ponadto z badania Urzędu Statystycznego w Opolu wynika, że w 2019 r. – województwo opolskie zajmowało piątą lokatę wśród województw ze względu na ocenę sytuacji materialnej gospodarstw domowych dobrej (27,3% gospodarstw), a trzecią lokatę pod względem oceny raczej dobrej. Ponadto woj. opolskie znalazło się na pierwszym miejscu wśród województw, których gospodarstwa domowe w najmniejszym stopniu oceniły swoją sytuację materialną jako przeciętną (39,7%) oraz raczej złą (3,6% gospodarstw).¹⁵

1.3. Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim¹⁶

1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników

Według GUS w 2019 r. w Polsce odnotowano – po wzroście w 2018 r., spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych. Spadek zasięgu ubóstwa odnotowano według wszystkich badanych granic, tj. ubóstwo skrajne zmniejszyło się do 4,2% (z 5,4% w 2018 r.), ubóstwo relatywne do 13,0% (z 14,2%), a ubóstwo ustawowe (wg dochodów określonych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) do 9,0% (w 2018 r. 10,9%).

Zasięg ubóstwa w woj. opolskim (wg wszystkich przyjętych granic) także się zmniejszył, kontynuując trend spadkowy zapoczątkowany w 2015 r., mimo, że w latach 2015-2019 zasięg ubóstwa okresami zwiększał się na poziomie kraju (w 2018 r.) i w poszczególnych województwach Polski.

Sukcesywny spadek ubóstwa w woj. opolskim (wg przyjętych granic ubóstwa) od lat sytuuje region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa (w 2019 r. woj. opolskie miało najniższy w Polsce wskaźnik ubóstwa skrajnego oraz jedno z najniższych wskaźników ubóstwa relatywnego i ubóstwa „ustawowego”).

¹¹ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/komunikaty-i-biuletyny/inne-opracowania/komunikat-o-sytuacji-spoleszno-gospodarczej-województwa-opolskiego-marzec-2020,1,105.html> (29.04.2020)

¹² Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2018 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2019 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020).

¹³ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2019-roku,294,6.html> (31.05.2021r.).

¹⁴ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2020-roku,294,7.html> (31.05.2021r.).

¹⁵ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2018 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2019 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020).

¹⁶ Do opracowania tego zagadnienia wykorzystano: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)* - Informacja sygnałna 28.06.2019 r., Warszawa 2019. oraz innych informacji zamieszczonych na stronie internetowej GUS, w tym w Dziedzicznych Bazach Wiedzy.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016–2019 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

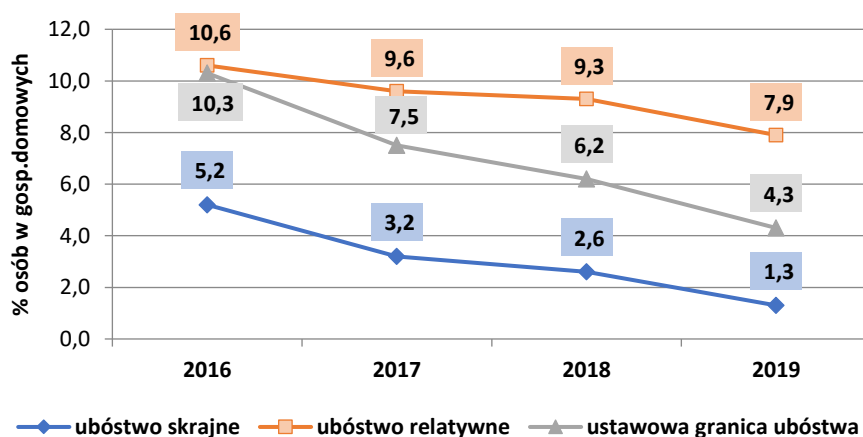
Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Zasięg ubóstwa w woj. opolskim	5,2	3,2	2,6	1,3	10,6	9,6	9,3	7,9	10,3	7,5	6,2	4,3
Zasięg ubóstwa w Polsce (średni)	4,9	4,3	5,4	4,2	13,9	13,4	14,2	13,0	12,7	10,7	10,9	9,0
Wartości wskaźnika ubóstwa woj. opolskiego do wskaźnika w Polsce w %	106,1	74,4	48,1	30,9	76,3	71,6	65,4	60,7	81,1	70,1	56,9	47,7
Pozycja woj. opolskiego wśród województw Polski	10	7	3	1	6	4	3	2	7	4	2	2

Źródło: *Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r.*, GUS, Warszawa 2018 r., *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)* - Informacja sygnalna 28.06.2019 r., *Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020, oraz *Dziedziczne Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw* http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (dostęp 19.04.2021 r.)

W 2019 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wynosiły:

- **ubóstwo skrajne** (minimum egzystencji) **dotyczyło 1,3% osób** w gospodarstwach domowych (1 pozycja w kraju) – w Polsce średnio 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 1,3 pkt proc.;
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) **dotknęło 7,9%** osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 13,0%); woj. opolskie zajęło 2 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego (po woj. pomorskim – 6,2%), a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2018 r. o 1,4 pkt proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 4,3% osób** w gospodarstwach domowych (w Polsce 9,0%), a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. pomorskim – 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa „ustawowego” spadł o 1,9 pkt proc.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020.

W latach 2016-2019 zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim spadł wg wszystkich granic ubóstwa, z tego:

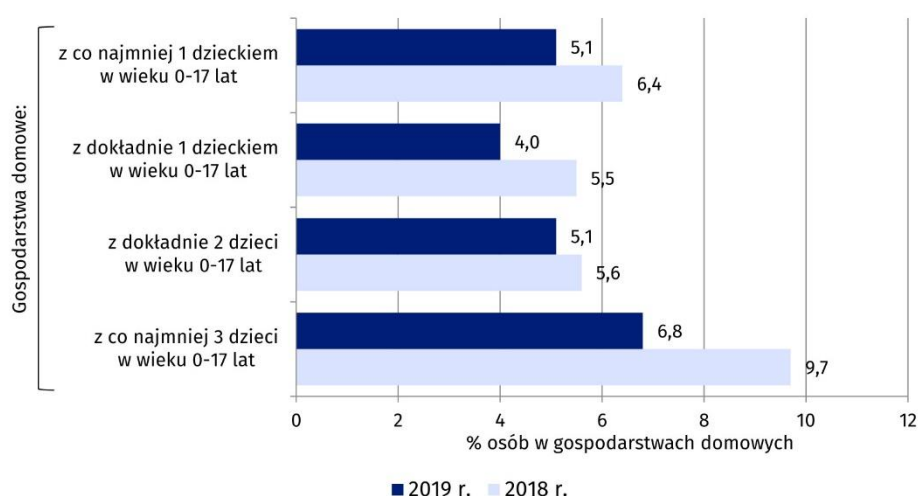
- ✓ ubóstwo skrajne – o 3,9 pkt proc.;
- ✓ ubóstwo relatywne – o 2,7 pkt proc.;
- ✓ wg ustawowej granicy ubóstwa – o 6,0 pkt proc.

1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

- ✓ **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów – 10,9%) oraz rolnicy – 9,8% i renciści – 6,3%;
- ✓ **o niskim poziomie wykształcenia** (najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa z głową gospodarstwa o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym – 10,1%, lub zasadniczym zawodowym – 6,4%);
- ✓ **z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną** (6,5%);
- ✓ **wielodzietne** (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat – 6,8%, lub rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu, tj. w wieku 0-14 lat albo 15-25 lat – 5,0%);
- ✓ **mieszkańców wsi**, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym 3-krotnie częściej (7,5%) niż mieszkańcy miast (2,1%).¹⁷

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2018 r. i 2019 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

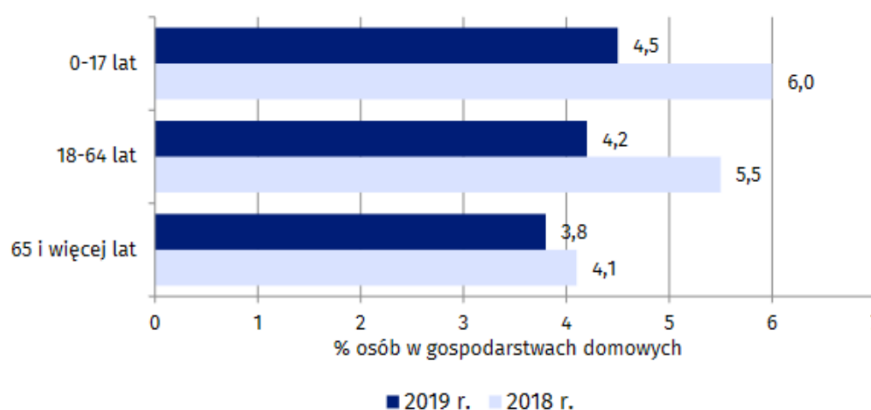

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r., GUS, Warszawa 2020, s. 4.

¹⁷ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych), GUS, Warszawa 2020, s. 3-5.

Jednocześnie w 2019 r. – podobnie jak w 2018 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (2,4%), 1-osobowych (1,3%), małżeństw bez dzieci lub z 1 dzieckiem (mniej niż 2%) oraz wśród mieszkańców dużych miast (pow. 200 tys. ludności) i głową rodziny z wykształceniem wyższym (po ok. 1%, co oznacza, że skrajnym ubóstwem dotknięta była co setna osoba).¹⁸

Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2018-2019

Źródło: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020 r., s. 4.

W latach 2018-2019 największe spadki w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych:

- z dziećmi na utrzymaniu (0-17 lat) – spadek o ok. 1,5 pkt proc., tj. z 1 dzieckiem (z 5,5% do 4,0%) oraz co najmniej 3 dzieci (z 9,7% do 6,8%);
- z obecnością osób niepełnosprawnych, w których niepełnosprawną była głowa gospodarstwa (z 8,0% do 5,0%);
- z dziećmi na utrzymaniu (najwięcej z co najmniej 3 dzieci – z 7,0% do 5,0%);
- z wykształceniem głowy gospodarstwa domowego co najmniej gimnazjalnym (z 11,9% do 10,1%) oraz zasadniczym zawodowym (z 8,4% do 6,4%);
- znajdujących się na wsi (z 9,4% do 7,5%) oraz w miastach o liczbie mieszkańców poniżej 20 tys. (z 5,1% do 2,8%).

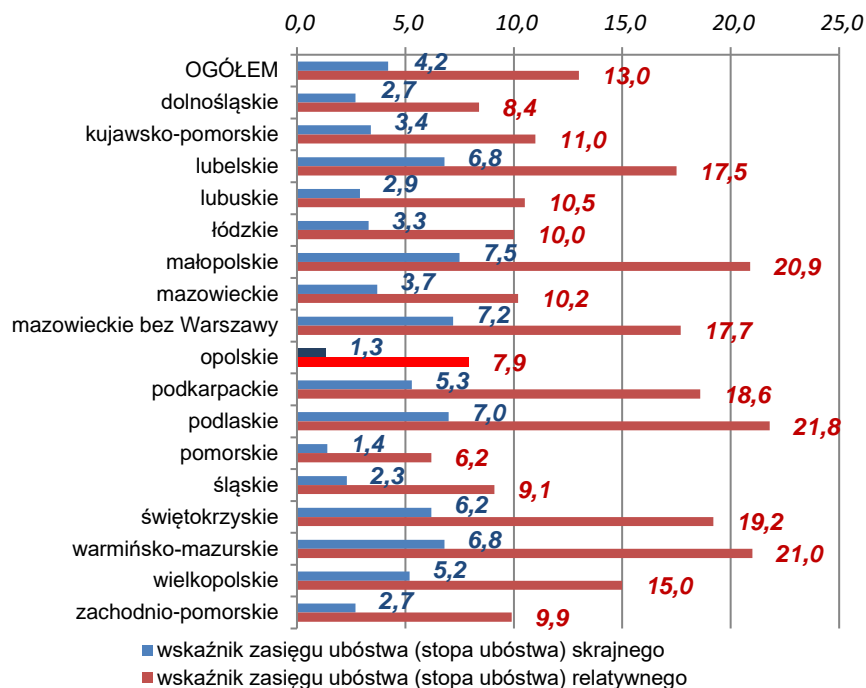
Ubóstwem skrajnym najbardziej zagrożeni są (pow. 7% osób w gospodarstwach domowych) mieszkańcy trzech województw: małopolskiego (najwięcej – 7,5%), podlaskiego (7,0%) i mazowieckiego (bez Warszawy) – 7,2%, a najmniej mieszkańcy województw: opolskiego (1,3%), pomorskiego (1,4%) i śląskiego (2,3%).

Ubóstwo relatywne było najniższe (poniżej 10%) w województwach: pomorskim, opolskim, dolnośląskim, śląskim i zachodniopomorskim, a najwyższe (pow. 20%) w województwach: podlaskim (najwięcej – 21,8%), warmińsko-mazurskim (21%) oraz małopolskim (20,9%).¹⁹

¹⁸ Tamże

¹⁹ *Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020, s. 7

Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. - wg województw

Źródło: Opracowano na podstawie *Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020 r.,

1.3.3 Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim wg badań ROPS w Opolu

Mapa 1. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2019 r.

Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2019 r.

wysoki umiarkowany niski bardzo niski
0,200 - 0,500 0,501 - 0,600 0,601 - 0,700 0,701 - 1,000

Mapa 2. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2020 r.

Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2020 r.

wysoki umiarkowany niski bardzo niski
0,000 - 0,500 0,501 - 0,600 0,601 - 0,700 0,701 - 1,000

Coroczne badania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu potwierdzają wyniki badań ogólnopolskich. W 2020 r. – po raz kolejny odnotowano zmniejszenie stopnia zagrożenia ubóstwem w większości gmin województwa. Badania prowadzone są w oparciu o tzw. metodę *wzorca rozwoju*, pozwalającą na określenie zagrożenia ubóstwem w gminach woj. opolskiego wg przyjętych stopni (wysokiego, umiarkowanego, niskiego i bardzo niskiego).

W 2020 r. odnotowano istotne, pozytywne zmiany w zakresie stopnia zagrożenia ubóstwem:

- o 14 wzrosła (z 5 do 19) liczba gmin o *bardzo niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- także o 14 wzrosła (z 23 do 37) liczba gmin o *niskim* stopniu zagrożenia ubóstwem,
- o 28 (z 43) zmniejszyła się liczba gmin, które zaliczono do grupy o *umiarkowanym* stopniu zagrożenia,
- **żadna gmina** (tak samo jak w latach 2017-2019) **nie znalazła się w grupie wysokiego stopnia zagrożenia ubóstwem**, co oznacza, że w większości samorządów umocniły się występujące w poprzednich latach wskaźniki *miary rozwoju*.

Powyższe zmiany świadczą o istotnym utrwaleniu (a w 2020 r. zauważalnej poprawie) korzystnej sytuacji w obszarze problemów ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim. W 2020 r. zdecydowana większość gmin miała lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2019 r., co przełożyło się na zmniejszoną liczbę gmin o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem na rzecz większych grup gmin o niskim i bardzo niskim stopniu ubóstwa (mimo, że jeden ze wskaźników, tj. bezrobocie, wzrósł w 2020 r., w przeciwieństwie do pozostałych, nadal zmniejszających się lub podobnych do ubiegłych lat, wskaźników, przyjętych do obliczania ubóstwa). Sytuacja, w której wzrost liczby bezrobotnych ma ograniczony, a w zasadzie znikomy wpływ na wyliczone w 2020 r. wskaźniki ubóstwa dla poszczególnych gmin województwa, to wyjątkowe zdarzenie, nie notowane w poprzednich latach. Wcześniej ta zmienna znacząco wpływała na obliczane wskaźniki ubóstwa, szczególnie w przypadku równoczesnego wzrostu innych zmiennych z obszaru pomocy społecznej. Oznacza to, że w 2020 r. siła wskaźnika bezrobocia została zniwelowana przez pozostałe, w dalszym ciągu spadające wskaźniki, a większa liczba zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożyła się na zwiększone wsparcie udzielane przez system pomocy społecznej.

Niemniej należy zaznaczyć, że - na podstawie przeprowadzanych analiz z poprzednich lat, zmiana w znacznej części gmin jednego ze wskaźników, np. osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, może wpłynąć na pogorszenie się ich miary rozwoju i usytuowanie w innych niż dotychczas grupach zagrożenia ubóstwem. Zwłaszcza, że w 2019 r. gminy miały zbliżone lub nieznacznie lepsze wskaźniki *miary rozwoju* niż w 2018 r., a większość z nich była w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem i tylko nieznacznie przekraczała połowę miernika rozwoju, tj. 0,500 - wyznaczającej granicę zagrożenia ubóstwem w stopniu wysokim).

Wśród czynników, które w 2020 r. miały znaczny wpływ na utrwalenie korzystnych wskaźników społecznych, należy wymienić kolejne zmniejszenie się liczby świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej (o ponad 39% od 2014 r., w tym w 2020 r. - w porównaniu do 2019 r., o kolejne 8%). Natomiast w przypadku bezrobocia, w większości gmin wzrost ten liczył średnio ok. 20 osób (gminy wiejskie) i ok. 63 osoby (gminy miejsko-wiejski), co w skali wojewódzkiej spowodowało zauważalne zwiększenie się zarejestrowanych bezrobotnych (o ponad 19%), choć w samych gminach miało to ograniczone znaczenie (na 71 gmin województwa w 6 zanotowano nawet spadek liczby bezrobotnych, jednak liczył on od kilku do kilkunastu osób).

W konsekwencji, wpłynęło to na 4 zmienne, przyjęte do obliczenia stopnia zagrożenia ubóstwem, oraz - wyliczony na ich podstawie, wskaźnik miernika rozwoju dla poszczególnych gmin. W 2020 r. najniższa wartość miary rozwoju wyniosła 0,577, tj. o 63 pkt więcej niż w 2019 r. (0,514).

1.4. Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2019-2020

Wg stanu na 31 grudnia 2020 r. w woj. opolskim zarejestrowano 24 976 osób bezrobotnych (wzrost w stosunku do 2019 r. o 4 028 osób, tj. o 19,2%). **Wzrost liczby bezrobotnych w województwie nastąpił po raz pierwszy od 2012 r.**

Stopa bezrobocia wyniosła 6,9% (w 2019 r. - 5,8%, a w 2018 r. - 6,3%), co sytuowało woj. opolskie na 9 miejscu w kraju (wyższą stopę bezrobocia miało siedem województw).

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 6,2% (w 2019 r. - 5,2%, a w 2018 r. - 5,8%).

W 2020 r. - podobnie jak w ubiegłych latach, mimo spadku wskaźników bezrobocia, najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: głubczycki (10,2%, w 2019 r. - 8,9%) i prudnicki (10,0%, w 2019 r. - 8,9%), a najniższą Miasto Opole (3,7%, w 2019 r. - 2,7%).

W 2020 r. - po raz pierwszy od ponad dekady, liczba bezrobotnych wzrosła we wszystkich powiatach woj. opolskiego (w przeciwieństwie do lat 2014-2018, w których liczba bezrobotnych spadała sukcesywnie we wszystkich powiatach województwa, a minimalny wzrost bezrobotnych zanotowano w trzech powiatach dopiero w 2019 r.).

Największy wzrost liczby bezrobotnych w 2020 r. wystąpił w powiatach: nyskim (776 osób) i opolskim (672 osoby) oraz Mieście Opolu (746 osób), a najmniejszy w powiatach krapkowickim (112 osób) i strzeleckim (131 osób).

W 2020 r. wzrosła stopa bezrobocia w skali całego woj. opolskim (po raz pierwszy od 2013 r.) oraz we wszystkich powiatach (po raz pierwszy od 2010 r.).

Wzrost stopy bezrobocia w powiatach, w stosunku do 2019 r. - waha się od 0,3 pkt proc. (pow. strzelecki) do 1,9 pkt. proc. (pow. opolski).

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2018-2020

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc. *			
		2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost liczby bezrobotnych w 2020 r. w stosunku do 2019 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2020 r. w % 2019 r.=100%	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost w pkt. procentowych w stosunku do 2019 r.
1.	brzeski	2 479	2 156	2 447	291	113,5	8,9	7,7	8,8	1,1
2.	głubczycki	1 472	1 379	1 573	194	114,1	9,5	8,9	10,2	1,3
3.	kędzierzyńsko-kozielski	2 705	2 476	2 758	282	111,4	8,0	7,3	8,3	1,0
4.	kluczborski	1 561	1 475	1 765	290	119,7	7,4	7,1	8,5	1,4
5.	krapkowicki	1 435	1 457	1 569	112	107,7	5,2	5,4	5,9	0,5
6.	namysłowski	1 026	1 067	1 234	167	115,7	7,4	8,0	8,6	0,6
7.	nyski	3 250	2 981	3 757	776	126,0	7,9	7,2	9,0	1,8
8.	oleski	1 027	1 006	1 192	186	118,5	4,2	4,0	4,8	0,8
9.	opolski	2 226	1 926	2 598	672	134,9	6,3	5,5	7,4	1,9
10.	prudnicki	1 655	1 495	1 676	181	112,1	9,5	8,9	10,0	1,1
11.	strzelecki	1 273	1 300	1 431	131	110,1	5,1	5,1	5,4	0,3
12.	Miasto Opole	2 554	2 230	2 976	746	133,5	3,3	2,7	3,7	1,0
Woj. opolskie - razem		22 663	20 948	24 976	4 028	119,2	6,3	5,8	6,9	1,1

* stan na 31 grudnia

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2018 r.*, WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzina: Rynek pracy (20.04.2021 r.).

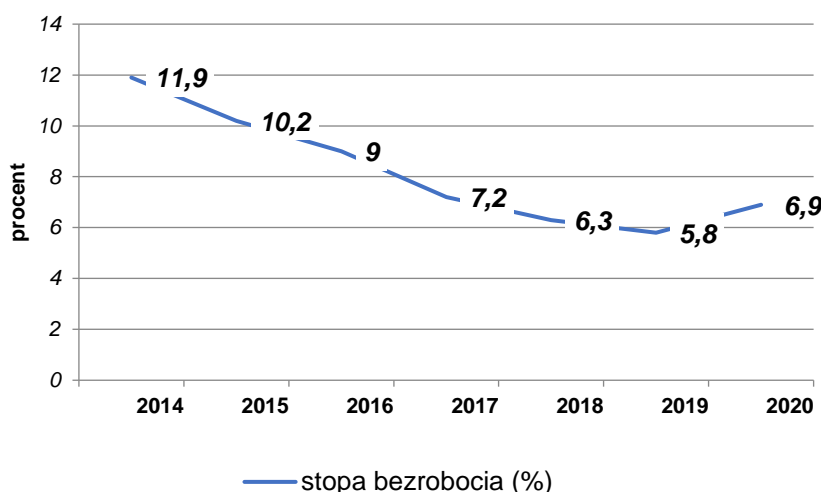
Wśród najważniejszych przyczyny nagłego wzrostu liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopy bezrobocia w 2020 r., po systematycznym ich wieloletnim spadku, wymienia się negatywny wpływ pandemii COVID-19 na rynek pracy, w tym okresowe zakazy lub ograniczenia działalności części branż gospodarki, szczególnie związanych z handlem, kulturą, zakwaterowaniem i gastronomią oraz innymi usługami życia codziennego.²⁰ Bardziej też negatywne skutki rozprzestrzeniania się (od marca 2020 r.) choroby COVID-19 w Polsce dotyczą sektor prywatny, szczególnie jednostek, w których pracowało do 9 osób.²¹

Aktualnie brak dostępnych, szczegółowych analiz i badań regionalnych dot. wpływu pandemii COVID-19 na sytuację społeczno-gospodarczą woj. opolskiego, co utrudnia powiązanie zjawiska bezrobocia i jego nagłego wzrostu z problematyką ubóstwa, tym bardziej, że pandemia (i wprowadzone obostrzenia sanitarne) nadal występują.

Publikowane informacje statystyczne wskazują jedynie na zmiany na regionalnym rynku pracy w 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., w tym:

- likwidację o prawie 39% więcej miejsc pracy, najczęściej w sektorze prywatnym, w podmiotach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób oraz do 9 osób;
- utworzenie o ponad 13% mniej nowych miejsc pracy;
- spadek o prawie 36% wolnych miejsc pracy;
- spadek liczby pracujących o prawie 9,5%;²²
- do rejestru REGON w woj. opolskim wpisano o ponad 17% mniej nowych podmiotów, a działalność zawiesiło o 12,3% więcej podmiotów niż rok wcześniej.²³

Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2014 – 2020

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2014-2020)

²⁰ Zob. *Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w IV kwartale 2020 r.*, GUS, Informacja sygnałowa 10.03.2021 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/wplyw-epidemii-covid-19-na-wybrane-elementy-ryнку-pracy-w-polsce-w-czwartym-kwartale-2020-r-,4,4.html> (26.04.2021 r.) oraz *Wpływ pandemii COVID-19 na koniunkturę gospodarczą – oceny i oczekiwania (dane szczegółowe oraz szeregi czasowe). Aneks do publikacji (marzec 2021 r.)*, GUS, 26.03.2021 r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/wplyw-pandemii-covid-19-na-koniunkturę-gospodarczą-oceny-i-oczekiwania-dane-szczegolowe-oraz-szeregi-czasowe-aneks-do-publicacji-marzec-2021,6,6.html> (26.04.2021 r.).

²¹ *Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w IV kwartale 2020 r.*, s. 2

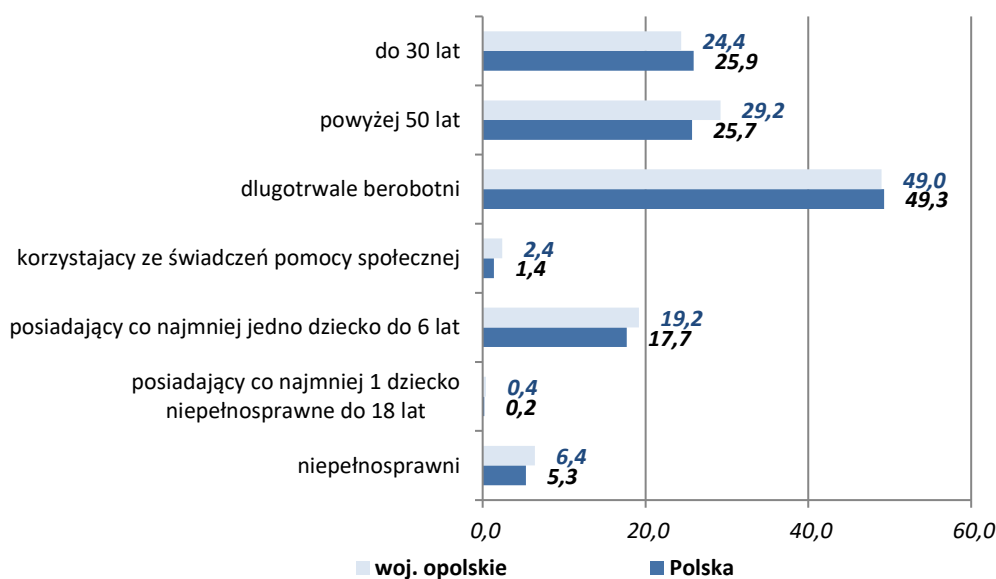
²² Zob. *Popyt na pracę w województwie opolskim w 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 15.04.2021 <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnałne/praca-wynagrodzenie/popyt-na-prace-w-województwie-opolskim-w-2020-r-,2,5.html> (23.04.2021 r.).

²³ Zob. *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie opolskim w 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 31.03.2021 r. <https://opole.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/podmioty-gospodarcze/zmiany-strukturalne-grup-podmiotow-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-w-województwie-opolskim-w-2020-r-,3,31.html> (22.04.2021 r.).

W 2020 r., wśród bezrobotnych w woj. opolskim, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy²⁴:

- 24,4% to osoby do 30 lat (o 9,3 p. proc. mniej niż 2019 r.) - w Polsce 25,9%;
- 29,2% to osoby powyżej 50 lat (o 1,8 p. proc. mniej niż 2019 r.) - w Polsce 25,7%;
- 49,0% to długotrwale bezrobotni, tj. o 1,2 p. proc. mniej niż w 2019 r. (przez ostatnie 24 miesiące co najmniej 12 miesięcy mieli status osoby bezrobotnej) – w Polsce 49,3%;
- 2,4% to bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (o 0,5 p. proc. mniej niż w 2019 r.) - w kraju 1,4%;
- 19,2% to osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 lat (mniej o 3,2 p. proc. w stosunku do 2019 r.) - w Polsce 17,7%;
- 0,4% to bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 lat, (mniej o 0,1% w stosunku do 2019 r.) - w Polsce 0,2%;
- 6,4% to niepełnosprawni (o 1,7 p. proc. więcej niż w 2019 r.) – w kraju 5,73%²⁵.

Wykres 14. Grupy bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS za 2020 r.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)²⁶ w IV kwartale 2020 r. **współczynnik aktywności zawodowej** ludności w woj. opolskim wyniósł 54,6%, tj. o 1,0 p. proc. więcej niż w poprzednim kwartale oraz w relacji do analogicznego okresu 2019 r. W 2020 r. na każde na 1000 pracujących przypadało 848 osób niepracujących (w III kwartale 2020 r. – 889, w IV kwartale 2019 r. – 909, a w IV kwartale 2010 r. – 1075).²⁷

²⁴ Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wymienione są w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020.2400 t.j.).

²⁵ Bezrobocie rejestrowane. I-IV kwartał 2020 roku GUS, 30.03.2021 r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-i-iv-kwartał-2020-roku,3,43.html> (01.06.2021 r.).

²⁶ Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2020 r., Urząd Statystyczny w Opolu, 30.03.2020 r., s. 2

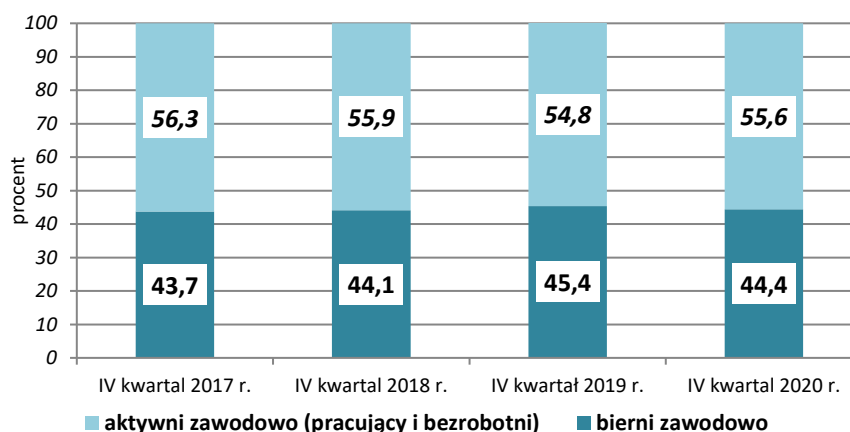
²⁷ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo).

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2020 r. wyniósł 55,5% (o 0,9 pkt proc. więcej niż w woj. opolskim).

Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w woj. opolskim wyższy odnotowano wśród mężczyzn (65,3%) niż kobiet (46,7%). W porównaniu do 2019 r. współczynnik aktywności zawodowej dla mężczyzn zmalał o 0,4 p. proc., a kobiet zmalał o 1,4 pkt proc.

Większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy miast - 55,1% (bez zmian w stosunku do 2019 r.), niż wsi - 55,9% (w 2019 r. 54,4%).

Wykres 15. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2017-2020

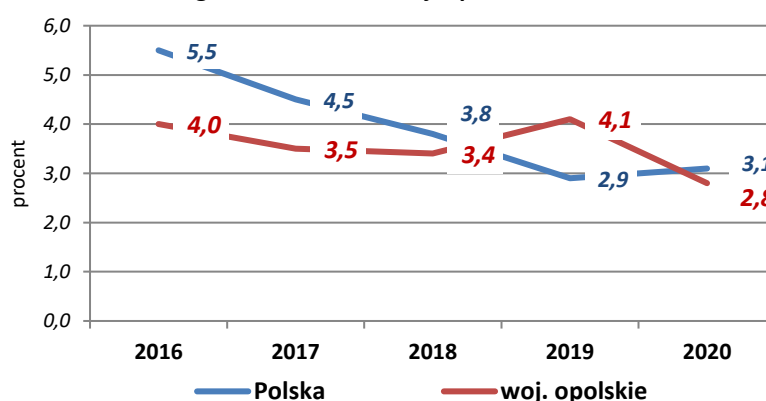

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2017 r. 2018 r., 2019 r. i 2020 r.*

Stopa bezrobocia dla ludności w wieku 15 lat i więcej według BAEL w IV kwartale 2020 r. wynosiła 2,7% i była niższa niż w poprzednim kwartale, rok wcześniej oraz w porównaniu z analogicznym okresem 2010 r. (odpowiednio: o 1,0 p. proc., o 1,6 p. proc. i o 6,2 p. proc.).

W IV kwartale 2020 r. stopa bezrobocia w woj. opolskim według BAEL ogółem wyniosła 2,8%. W porównaniu z poprzednim kwartałem, jak i z IV kw. 2019 r. stopa bezrobocia ogółem zmniejszyła się (odpowiednio o 1,1 p. proc. i o 1,3 p. proc.).²⁸

Wykres 16. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2016-2020 (IV kwartał)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS *Kwartalna informacja o rynku pracy* za lata 2016, 2017, 2018, 2019 i 2020.

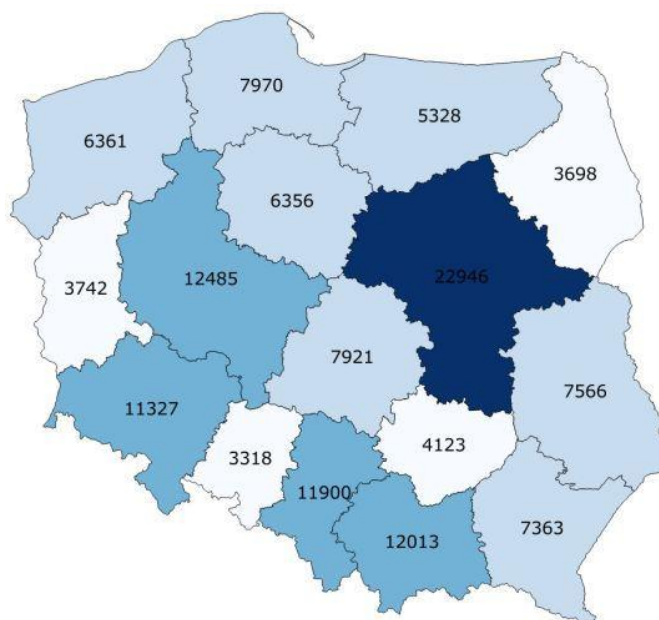
²⁸Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019 roku, GUS kwiecień 2020, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-iv-kwartał-2019-roku,4,36.html> (05.05.2020 r.)

1.5. Trzeci sektor

1.5.1. Liczba i struktura organizacji *non-profit* w Polsce i woj. opolskim

Według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor oraz danych GUS w Polsce w 2018 r. (brak późniejszych danych) zarejestrowanych było 22 tys. fundacji i 112 tys. stowarzyszeń²⁹. Jednak aktywną działalność prowadzi tylko część z nich (wg szacunków jest to ok. 70%), pozostałe - mimo iż są nadal zarejestrowane nie prowadzą działalności. Szacuje się, że liczba aktywnie działających organizacji obejmuje 88,1 tys. podmiotów, tj. organizacji mających osobowość prawną, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (bez organizacji pracodawców i związków zawodowych)³⁰. Pomiędzy 2010 r. a 2018 r. liczba aktywnych organizacji zwiększyła się o 10,0% (z 80,1 tys. do 88,1 tys.).³¹

Mapa 3. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w Polsce w 2018 r. (fundacji i stowarzyszeń - 134 tys.) - wg województw

Źródło: NGO.pl Portal organizacji pozarządowych, *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

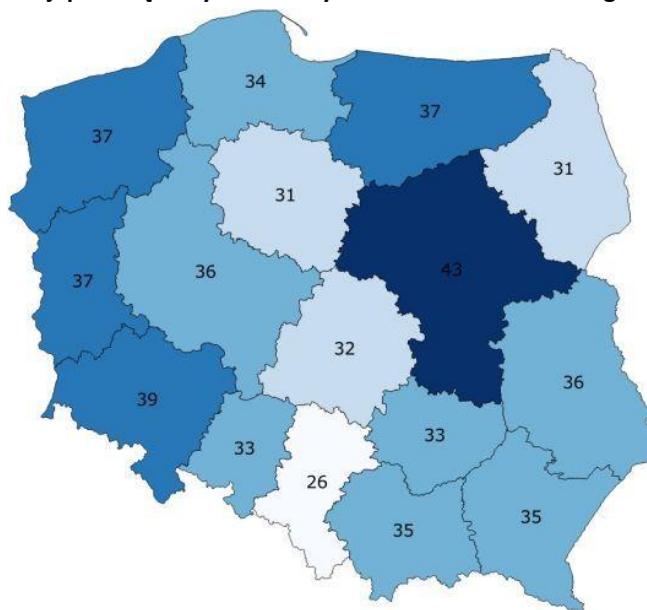
W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – najwięcej organizacji pozarządowych odnotowano w woj. mazowieckim – 43, a najmniej w woj. śląskim – 26. Województwo opolskie plasuje się na 11 pozycji pod względem wskaźnika liczby organizacji III sektora - na każde 10 tys. mieszkańców regionu – przypadają 33 organizacje.

²⁹ *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

³⁰ *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r. - wyniki wstępne, marzec 2020 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorządu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2018-r-wyniki-wstepne,3,8.html> (05.05.2020 r.).

³¹ Tamże, s. 1 oraz *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r.*, GUS, marzec 2020 r.

Mapa 4. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 10 tys. ludności w 2018 r. – wg województw

Źródło: NGO.pl Portal organizacji pozarządowych, *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

Spośród wszystkich zarejestrowanych organizacji pozarządowych w Polsce najczęściej (29%) działa w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Kolejnymi dziedzinami działalności organizacji są:

- ratownictwo – 16,1%;
- kultura i sztuka – 12,1%;
- edukacja, wychowanie, badania naukowe – 10,3%;
- pomoc społeczna i humanitarna – 7,5%;
- zdrowie, rozwój lokalny oraz sprawy zawodowe, branżowe i pracownicze (po 3,6% i 3,7%- łącznie 7,5%);
- ochrona środowiska i łowiectwo –2,7% i 2,9% (razem 5,6%);
- rynek pracy i aktywizacja zawodowa (1,4%);
- wsparcie III sektora – 1,4%;
- inne – 3,2%.

Według analizy i danych ROPS w Opolu w woj. opolskim aktywnie działa około 2 500 organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, organizacji samorządu gospodarczego, zawodowego (bez organizacji pracodawców oraz związków zawodowych), w tym ok. 800 organizacji działających w obszarze polityki społecznej (ochrony zdrowia, pomocy społecznej, pomocy osobom niepełnosprawnym, wsparcia rodzin, osób starszych, lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych itp.), bez organizacji o charakterze sportowym, branżowym i specjalistycznym (np. ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe, stowarzyszenia inżynierów, architektów itp.)³².

³² Wykaz organizacji pozarządowych, działających w obszarze polityki społecznej w województwie opolskim, w podziale na powiaty, zamieszczony jest w *Aneksie do Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.03.2020 r.).

Aktywną działalność charytatywną i dobroczynną (bez lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych), prowadzi ok. 370 organizacji, których obszar działania obejmował: zdrowie, pomoc społeczną i humanitarną, pomoc na rzecz bezrobotnych, wsparcie III sektora oraz działalność kombatancką (organizacje kombatanckie).

Spośród 370 organizacji pozarządowych, działających charytatywnie lub dobroczynnie, prawie 80% skupiało swoją działalność wokół dwóch obszarów: ochrony zdrowia (ponad 27% organizacji) oraz pomocy społecznej i humanitarnej (prawie 53% organizacji), wśród których najwięcej zajmowało się wsparciem osób niepełnosprawnych i ogólną dobroczynnością.

Pozostałe obszary działalności organizacji obejmowały: pomoc bezrobotnym i wsparcie III sektora (po 8,2%) oraz działalność kombatancką (3,6%), która wraz z organizacjami przeciwdziałającymi uzależnieniom, głównie od alkoholu i narkotyków jest najmniej reprezentowaną dziedziną wsparcia organizacji pozarządowych w woj. opolskim³³.

Większość funkcjonujących organizacji pozarządowych (80,4%) podejmuje współpracę z instytucjami publicznymi, drugą grupą partnerów są inne organizacje III sektora (51,8%), a 32% organizacji wskazało na współpracę z podmiotami komercyjnymi³⁴. Badane organizacje najczęściej współpracują z co najmniej dwoma rodzajami instytucji, a 22,5% deklaruje współpracę z trzema sektorami jednocześnie.

Celem współpracy z sektorem publicznym jest najczęściej pozyskanie środków finansowych (64,5% wskazań), natomiast głównym celem współpracy wewnątrzsektorowej (z inną organizacją pozarządową) jest integracja środowiska lokalnego i poszerzanie kontaktów (66,9% odpowiedzi)³⁵.

Większość badanych organizacji pozarządowych (87%) nie dostrzega problemów związanych ze współpracą. Pozostałe organizacje najczęściej wskazywały na trudności we współpracy wynikające z: niejasnych przepisów i procedur prawnych (13,4% jednostek), braku relacji partnerskich i instrumentalnego traktowania przez partnera (11,1%) oraz braku wiedzy ze strony partnera na temat współpracy (6,9%)³⁶.

1.6. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.6.1. Lokale socjalne ³⁷

W 2020 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3182 (o 159 mniej niż w 2019 r. i o 278 mniej niż w 2018 r. Spadek liczby lokali socjalnych spowodowany jest zmianami ustawowymi obejmującymi m.in.:

³³ Aneks do Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025 <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.03.2020 r.).

³⁴ Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2017 r., Informacja sygnałna GUS, grudzień 2018 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/wspolpraca-organizacji-non-profit-z-innymi-podmiotami-w-2017-r-,9,3.html>

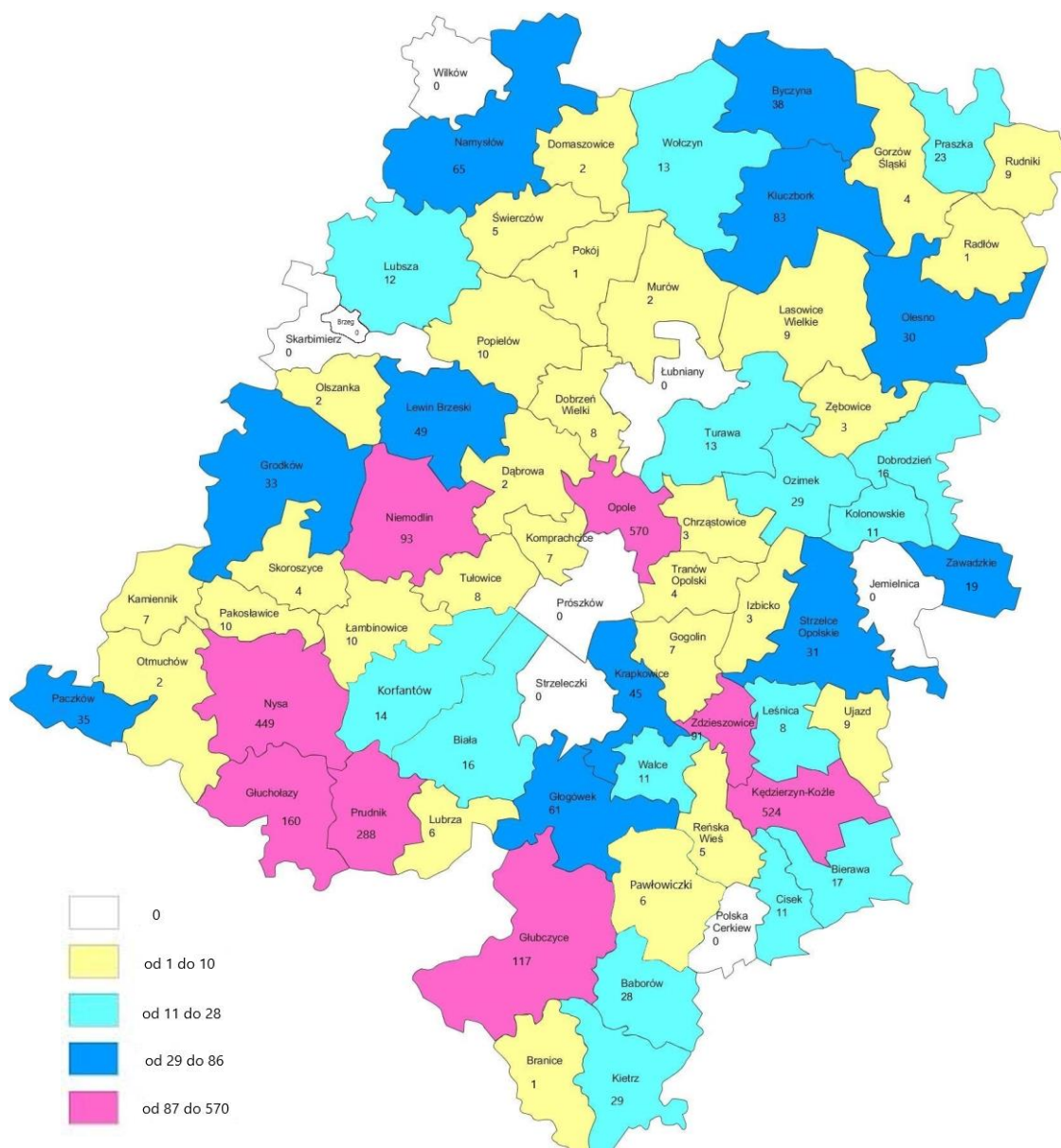
³⁵ Tamże, s. 3.

³⁶ Tamże, s. 4.

³⁷ Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U.2020.0.611 t.j.) Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe). Do grupy szczególnie chronionych osób, którym sąd przyznaje prawo do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji, należą kobiety w ciąży, dzieci, niepełnosprawni, ubezwłasnowolnieni, ciężko chorzy i zamieszkujący z nimi opiekunowie, bezrobotni, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej. Wg gmin w 2019 r. bez wskazania lokalu socjalnego sądy orzekły 199 eksmisji.

- wprowadzenie najmu lokali mieszkalnych, w tym najmu socjalnego, z czym wiąże się rezygnacja z pojęcia „lokal socjalny” oraz konieczność wydzielania lokali na najem socjalny z mieszkaniowego zasobu gminy;
- obowiązek uregulowania w uchwale rady gminy zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym warunków, jakie musi spełniać lokal dla niepełnosprawnych;
- nałożenie na osoby ubiegające się o najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy obowiązku składania deklaracji o wysokości dochodów gospodarstwa domowego
- i oświadczenia o stanie majątkowym.³⁸

Mapa 5. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2020 r.

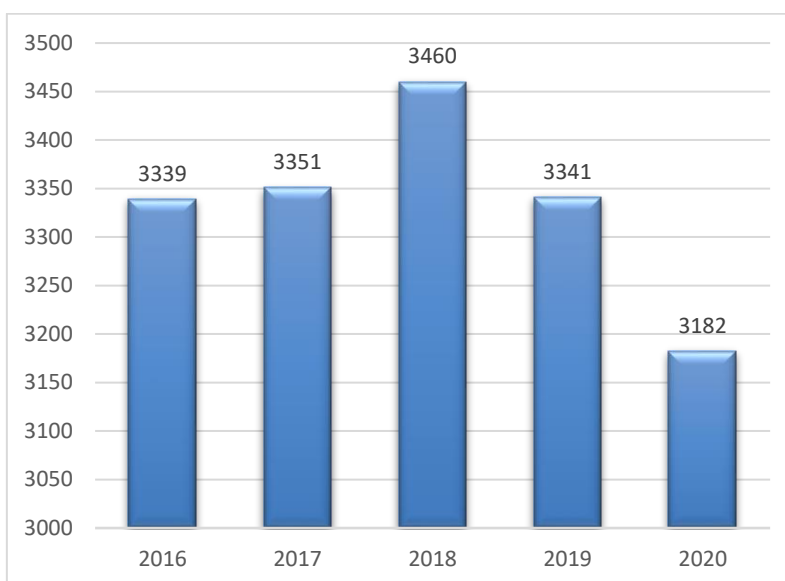
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

³⁸ Zob. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 poz. 611 t.j.).

Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 100) – podobnie jak w latach poprzednich, ma 6 gmin województwa, tj. Miasto Opole (570 - najwięcej) i gmina miejska (Kędzierzyn-Koźle – 524) oraz część gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na południu województwa (Nysa – 449, Prudnik – 288, Głuchołazy – 160 i Głubczyce – 117). W grupie posiadających od 41 do 100 lokali socjalnych jest 7 gmin (Lewin Brzeski, Kluczbork, Krapkowice, Zdzieszowice, Namysłów, Niemodlin, Głogówek), a grupie gmin mających od 11 do 40 lokali jest 20 gmin. Poniżej 11 lokali ma w swoich zasobach 30 gmin (głównie wiejskich), a 8 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak lub minimalna liczba występuje przede wszystkim w gminach wiejskich.

Wykres 17. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2016 r., 2017 r. i 2018 r. i 2019 r. i 2020 r.

W latach 2016-2018 liczba lokali socjalnych w woj. opolskim wzrosła o 121 (z 3 339 do 3 460). W 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 119 w stosunku do roku 2018, a w 2021 r. zmniejszyła się o kolejne 159, co ma związek ze wskazaną nowelizacją przepisów lokalowych i wprowadzania najmu socjalnego mieszkań i lokali, będących w zasobie komunalnym gminy. Jednocześnie - nadal w 8 gminach brak jest tego typu lokali.

W 2020 r. – podobnie jak w ubiegłych latach, liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących. Według gmin na mieszkanie socjalne oczekiwały 1503 osoby. Celem zaspokojenia potrzeb w tym zakresie gminy winny zwiększyć liczbę lokali socjalnych/najmu socjalnego o 47%.

1.6.2. Żłobki i kluby dziecięce³⁹

Wg stanu na 4 maja 2021 r w woj. opolskim było 116 placówek opieki żłobkowej, w tym 108 żłobków na 5 301 miejsc i 8 klubów dziecięcych na 110 miejsc (wg rejestru MRiPS publikowanego na bieżąco)⁴⁰.

łącznie w woj. opolskim jest 5 411 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.⁴¹

W porównaniu do kwietnia 2020 r. (stan wskazany w ubiegłorocznej *Ocenie*) liczba placówek opieki żłobkowej zmalała o 2 (z 118 do 116), z tego liczba żłobków zmalała o 3, ale liczba klubów dziecięcych zwiększyła się o 1 (z 7 do 8). Mimo spadku liczby żłobków, liczba miejsc zwiększyła się o 389 (z 4 912 do 5 301), wzrosła także w klubach dziecięcych o 10 (z 100 do 110).

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w woj. opolskim w maju 2021 r. – wg powiatów

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
1	brzeski	8	388	3	47	11	435	48,7
2	głubczycki	6	249	0	0	6	249	55,3
3	kędzierzyńsko-kozielski	8	437	1	13	9	450	48,4
4	kluczborski	6	194	0	0	6	194	29,8
5	krapkowicki	6	265	0	0	6	265	42,0
6	namysłowski	3	210	0	0	3	210	49,4
7	nyski	14	589	2	20	16	609	45,3
8	oleski	6	244	0	0	6	244	38,3
9	opolski	13	478	1	20	14	498	40,3
10	prudnicki	3	86	0	0	3	86	15,7
11	strzelecki	8	303	1	10	9	313	42,3
12	Opole Miasto	27	1858	0	0	27	1858	145,3
Razem woj.		108	5 301	8	110	116	5 411	55,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru żłobków i klubów dziecięcych* Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej – portal informacyjno-usługowy emp@tia (04.05.2021 r.).

Najwyższy wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych do liczby ludności w powiatach woj. opolskiego ma Miasto Opole 145,3 (co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypadają ponad 145 miejsc w tych placówkach), a najniższy jest w powiecie prudnickim (15,7 miejsca).

Średni wskaźnik liczby miejsc w placówkach opieki żłobkowej w woj. opolskim wynosi 55,4 (wysoki wskaźnik mają jeszcze w województwie dwa powiaty: głubczycki i namysłowski, co wskazuje, że na wielkość tego wskaźnika dominujący wpływ ma Miasto Opole).

³⁹ Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2021 r., poz. 75 t.j.) opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego w przedszkolu, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

⁴⁰ *Rejestr żłobków i klubów dziecięcych*, zamieszczony w Portalu informacyjno-usługowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej emp@tia, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow> (04.05.2021 r.).

⁴¹ Bez opiekunów dziennych i niań.

2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2020 r.

W 2020 r. - w obszarze pomocy i integracji społecznej – Samorząd Województwa Opolskiego, mimo trudności, kontynuował realizację zadań polegających na promowaniu i wdrażaniu celowych programów poprawiających skuteczność pomocy społecznej, a także inspirowaniu i wsparciu samorządu terytorialnego oraz podmiotów III sektora w rozwoju infrastruktury usług społecznych.

Jednak, w związku rozprzestrzenieniem się od marca 2020 r. w woj. opolskim pandemii COVID-19, priorytetem Samorząd Województwa Opolskiego stały się działania mające na celu przeciwdziałanie i ograniczenie negatywnych skutków tej pandemii, w tym inicjatywy wspierające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub potrzebujące (samotne, niepełnosprawne, chore), pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych systemów wsparcia (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, a także organizacje pozarządowe).

2.1 Samorząd Województwa Opolskiego przeciw COVID-19 – działania realizowane w ROPS w Opolu

W ramach działań Samorządu Województwa Opolskiego w obszarze polityki społecznej, wspierających osoby i rodziny w czasie pandemii COVID-19, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w okresie kwiecień-grudzień 2020 r. przeprowadził liczne działania kierowane do najbardziej potrzebujących mieszkańców woj. opolskiego (część zadań realizowana będzie do czerwca 2021 r.).

łącznie w 2020 r. oraz I kw. 2021 r. na zadania, mające na celu przeciwdziałanie rozprzestrzeniania się choroby COVID-19 w gminach woj. opolskiego, **wydatkowano 21 132 543,98 zł** (docelowo koszt wsparcia ma wynieść 22 080 337 zł).

Środki przewidziane na działania antycovidowe pochodzą z:

- *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020* – dotychczas wydatkowano 11 252 748 zł, w tym z Samorządu Województwa Opolskiego 275 000 zł;
- *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020* – 9 796 072,50 zł, w tym wydatki SWO 2 780 zł;
- PFRON – 83 723,48 zł.

Liczba mieszkańców, która otrzymała bezpośrednie wsparcie, współfinansowane z UE w ramach środków SWO, wyniosła **ponad 66 tys. osób**.

Wsparcie mieszkańców w woj. opolskim realizowane jest w ROPS w Opolu w ramach następujących projektów, współfinansowanych z UE:

1) „Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne” (RPO WO 2014-2020) – kwiecień 2020 r.-styczeń 2021 r.

W ramach dwóch edycji projektu oraz zakupów środków ochrony osobistej i sprzętu do dezynfekcji wsparciem objęto łącznie:

— 58 gmin, w tym:

- 38 gmin (I edycja) oraz 33 gminy (II edycja) uczestniczyło w *Marszałkowskim kurierze społecznym* (zakupy produktów żywnościowych i pierwszej potrzeby, leków, dostarczanie posiłków dla seniorów i innych osób potrzebujących w gminie);
- 47 gmin (I edycja) oraz 50 gmin (II edycja) brało udział w dostarczaniu posiłków dla osób niesamodzielnych (starszych i niepełnosprawnych).

Razem 3 270 osób objęto wsparciem *Marszałkowskim kurierem społecznym* oraz 3 904 osoby dożywianiem.

Zatrudniono 152 kurierów społecznych, którzy przepracowali ponad 31,5 tys. godzin.

Wydano ponad 265 tys. posiłków (a liczba podpisanych umów z podmiotami gastronomicznymi wyniosła 97 na kwotę 4 533 090,56 zł).

- 29 domów pomocy społecznej (1 950 osób personelu oraz 3 082 mieszkańców);
- 11 środowiskowych domów samopomocy;
- 18 oddziałów Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów;
- 58 gmin.

Razem na środki ochrony osobistej i sprzęt do dezynfekcji dla wymienionych instytucji i samorządów gminnych wydatkowano 1 888 010 zł.

Całkowity koszt zadań w ramach projektu, przeznaczonych **na zwalczanie skutków pandemii** - **wyniósł 7 488 338 zł** (w tym wkład własny Samorządu Województwa Opolskiego – 275 tys. zł) z tego:

- 5 600 328 zł na *Marszałkowski kurier społeczny* i posiłki dla osób potrzebujących w gminie;
- 1 888 010 zł na środki ochrony osobistej i sprzęt do dezynfekcji w gminach oraz instytucjach pomocy i integracji społecznej, a także organizacji pozarządowej (szacunkowa liczba odbiorców pomocy - 30 000 osób).

Łączna liczba osób objętych wsparciem antycovidowym w ramach projektu wyniosła ok. 35 000 osób.

Dodatkowo Zarząd Województwa Opolskiego podjął w marcu br. decyzję o uruchomieniu III edycji *Marszałkowskiego kuriera społecznego*, na który przeznaczono ponad 3,3 mln zł. Inicjatywa rozpoczęła się w 1 kwietnia i będzie realizowana do grudnia 2021 r. Dotychczas wsparciem objęto ok. 800 osób w 37 gminach, w których zaangażowano 62 kurierów.

2) „Blżej rodziny i dziecka - wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II edycja” (RPO WO 2014-2020) – od kwietnia 2020 r. (do czerwca 2021 r.).

W ramach projektu zakupiono środki ochrony osobistej i sprzęt do dezynfekcji dla:

- 67 ośrodków pomocy społecznej;
- 10 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 24 placówek opiekuńczo-wychowawczych (domy dziecka wraz z oddziałami);
- 61 rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka;
- 3 placówki wsparcia dziennego;
- 2 ośrodków adopcyjnych wraz z filiami.

Razem objęto wsparciem 4 548 osób, w tym 4 224 osoby z rodzin przeżywających problemy opiekuńczo –wychowawcze (z 167 instytucji/podmiotów). **Koszt zadania wyniósł 2 057 000 zł.**

Dodatkowo - w ramach projektu, wsparto wychowanków i wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinną pieczę zastępczą (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka) w formie:

- zakupu 190 laptopów z oprogramowaniem Office oraz 2 urządzeń wielofunkcyjnych i inny drobny sprzęt;
- 348 godziny zdalnych korepetycji dla dzieci i młodzieży (do czerwca 2020 r.);
- 64 godziny e-usługi psychologicznej dla wychowanków i wychowawców (do czerwca 2020 r.).

Razem wsparcie otrzymali wychowankowie i wychowawcy z 90 podmiotów instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, a koszt całkowity pomocy wyniósł ponad **1 115 000 zł**.

Ze środków projektu zrealizowano także kampanię społeczną *Epidemia nie usprawiedliwia przemocy* oraz działania wspierające przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

W ramach kampanii:

- przeprowadzono akcję informacyjną w formie zewnętrznej w każdej gminie - na billboardach lub banerach oraz poprzez wydrukowane plakaty i ulotki;
- uruchomiono telefon zaufania (pod nr 663 037 068 - pomoc psychologiczna) oraz specjalny adres e-mail przemoc@covidonline.pl – obsługiwane całą dobę przez 7 dni w tygodniu.

Telefon zaufania działa od kwietnia 2020 r. i będzie czynny do końca czerwca 2021 r. (dotychczas wsparcia udzielono ponad 100 osobom).

Na kampanię przeznaczono 280 000 zł (do tej pory wydatkowano 247 819 zł).

Jednocześnie w lokalnych mediach (od grudnia 2020 r. do maja 2021 r.) przeprowadzono *akcję edukacyjną i świadomościową na rzecz rodziny w dobie epidemii Covid-19*, w ramach której wyemitowano 36 audycji radiowych (Radio Opole i Radio DOXA) poruszających tematykę m. in. przemoc w rodzinie, właściwych wzorców rodzicielskich, edukacji i pracy w czasie pandemii COVID-19.

Koszt zadania wynosi: 110 410 zł.

3) „Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej” (RPO WO 2014-2020) – od kwietnia 2020 r.

W ramach projektu zorganizowano kampanię promocyjną *Ekonomia Społeczna -pomoc, solidarność, praca*, w ramach której:

- **przygotowano oraz rozdysponowano 31 000 pakietów dla mieszkańców** (w tym dla osób starszych, personelu i mieszkańcy domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej, zakładów opieki zdrowotnej). W skład bezpłatnego pakietu wchodziła: ulotka o ekonomii społecznej oraz profilaktyce COVID-19 i maseczka ochronna;
- **zorganizowano akcję dożywiania personelu medycznego:**
 - szpitala jednoimiennego w Kędzierzynie-Koźlu (maj-czerwiec 2020 r.);
 - Opolskiego Centrum Ratownictwa Medycznego (grudzień 2020 r.).

Ze wsparcia skorzystało łącznie 150 osób.

Koszt zadania wyniósł 202 000 zł.

4) „WSPIERAMY DPS” (PO WER 2014-2020)

W ramach projektu przyznano granty z przeznaczeniem na dodatkowe wynagrodzenia przez okres 3 miesięcy (czerwiec - sierpień 2020 r.) dla personelu domów pomocy społecznej w woj. opolskim.

Razem podpisano 23 umowy o powierzenie grantu na łączną kwotę 7 316 572 zł, a wsparciem objęto 1 718 pracowników w 29 opolskich domach pomocy społecznej. Średnia wysokość dodatku dla pracownika wyniosła 1 450,00 zł.

Dodatkowo z oszczędności projektowych zakupiono środki ochrony osobistej i sprzętu do dezynfekcji dla 29 DPS-ów, tj.:

- 288 dozowników ściennych;
- 123 stacje do dezynfekcji;
- 2 416 kombinezonów ochronnych.

Wartość zakupów wyniosła 463 446 zł.

Koszt zadanie wyniósł łącznie 7 780 018 zł.

5) „Niezależne życie - wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych” (PO WER 2014-2020)

W ramach projektu (od 31 marca do 4 czerwca 2020 r.):

- zorganizowano spotkania online #SeniorSamWdomu jako wsparcie dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi (z 20 spotkań na żywo i późniejszych odtworzeń materiału skorzystało łącznie ok. 10 tys. osób);
- uruchomiono infolinię wsparcia (od poniedziałku do piątku w godz. 8.00-15.00), w ramach której odbyło się ponad 100 rozmów/porad;
- przekazano 8 257 pakietów środków ochrony osobistej dla mieszkańców gmin: Paczków, Brzeg, Biała (realizatorzy projektu), głównie dla osób niepełnosprawnych i starszych (Brzeg - 3 905 pakietów, Biała - 2 287, Paczków - 2065) oraz mieszkańców i personelu mieszkań wspomaganych, utworzonych w tych gminach w ramach projektu (maseczki, płyny, rękawiczki).

Koszt zadania wyniósł łącznie 175 597,47 zł.

6) „Kooperacje 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin” (PO WER 2014-2020) – listopad-grudzień 2020 r.

W ramach projektu:

- utworzono 37 „izolatek” (pomieszczeń przeznaczonych na izolację osób z dostępem do łazienki) w:
 - 20 domach pomocy społecznej;
 - 2 domach dziecka;
 - 6 placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

W skład wyposażenia izolatek (utworzonych w okresie listopad-grudzień 2020 r.) wchodzi m.in. łóżko rehabilitacyjne z materacem, stojak na kroplówki, koncentrator tlenu, ssak elektryczny, lampa bakteriobójcza UV-C, pościel.

Koszt utworzenia izolatek wyniósł 528 232,35 zł (14 276,55 zł za jedną izolatkę).

- Zakupiono i dostarczono do domów pomocy społecznej 47 bramek do dezynfekcji przed wejściem wraz z płynem. **Koszt zakupu bramek – 497 259,58 zł.**
- Zakupiono środki ochrony osobistej (płyny, rękawiczki, maseczki, gogle, przyłbice, fartuchy itp.) oraz inny sprzęt do dezynfekcji i jednorazowego użytku (termometry bezdotykowe, lampy bakteriobójcze UV-C, naczynia i podkłady jednorazowego użytku – do izolatek) dla:

- domów pomocy społecznej;
- domów dziecka i innych placówek całodobowej opieki;
- gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- organizacji pozarządowych (realizatorów projektu).

Koszt zakupu wyniósł 722 282,45 zł.

Całkowity koszt zadań w ramach projektu wyniósł 1 747 774,38 zł (z tego: środki ochrony osobistej – 679 433,45 zł, sprzęt i urządzenia – 1 068 340,93 zł).

Łączna liczba osób objętych wsparciem wyniosła 6 094 (w 107 instytucjach).

Planowany koszt dodatkowych zakupów do końca czerwca 2021 r. wynosi 976 680 zł.

7) „Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji – I stopień w zawodzie pracownik socjalny” (PO WER 2014-2020) – grudzień 2020 r.

Ze środków projektu zakupiono pakiety środków ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, płyny dezynfekujące, przyłbice) dla uczestników I oraz II tury szkolenia (XII 2020) – łącznie dla 98 osób (z 84 instytucji), tj. pracowników socjalnych z województwa opolskiego oraz województw: śląskiego, lubuskiego, świętokrzyskiego, małopolskiego, łódzkiego i dolnośląskiego.

Koszt zadania wyniósł 92 683,03 zł.

Oprócz środków z projektów unijnych, ROPS w Opolu zrealizował 4 zadania, mające na celu ochronę osób niepełnosprawnych w czasie pandemii COVID-19, finansowane ze środków SWO (w ramach zadań finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), tj.:

- a) interwencję psychologiczną dla dzieci niepełnosprawnych w związku z wystąpieniem pandemii (dla 12 dzieci, w tym autystycznych i z zespołem Aspergera);
- b) wsparcie pieczy zastępczej (dzieci niepełnosprawne w czasie epidemii) – udzielono pilnego wsparcia 5 rodzinom;
- c) warsztaty dla rodzin i opiekunów osób z chorobą Alzheimera (w których uczestniczyły łącznie 94 osoby);
- d) opracowano i wydrukowano poradnik *Zrozumieć i pomóc - wsparcie nie tylko w czasie Covid-19* (obejmujących tematykę m. in. demencji), który w liczbie 270 egz. przekazano do urzędów miast i gmin oraz placówek pomocy i integracji społecznej w woj. opolskim.

Dodatkowo dla uczestników zadań (realizowanych przez wyłonione w konkursie organizacje pozarządowe) zakupiono środki ochrony osobistej oraz inny sprzęt w kwocie 3 843,08 zł.

Całkowity koszt 4 zadań, realizowanych w II pół. 2020 r. - wyniósł 83 723,48 zł.

Wsparcie osób i rodzin, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, realizowano także w ramach innych działań i projektów SWO, obejmujących m. in. obszary ochrony zdrowia i edukacji, w tym:⁴²

- w ramach projektu „Opolskie przeciw COVID-19” (o obecnej wartości prawie 45 mln zł), obejmującego m. in. zakup sprzętu medycznego i wyposażenia oraz środków ochrony osobistej dla służb medycznych i ratowniczych, w tym szpitali, przygotowano
- i rozdysponowano wśród mieszkańców województwa (za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej w gminie oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie) ok. 20 000

⁴² Zgodnie z informacjami przygotowanymi przez jednostki SWO na spotkanie Wojewódzkiej Komisji Dialogu Społecznej w Opolu 24 lutego 2021 r.

„Kopert Życia” (o stanie zdrowia mieszkańca, do przechowywania w miejscu łatwo dostępnym w domu, np. lodówce), szczególnie pomocnych dla ratowników medycznych, przeznaczonych dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin w regionie (w tym osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych);

- UMWO przygotował i rozdysponował (za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie) dla najbardziej potrzebujących mieszkańców województwa 12 tys. zestawów do ochrony osobistej przeciw COVID-19;
- w ramach działań oświatowych jednostek organizacyjnych SWO, przekazano dla opolskich szkół podstawowych i średnich prawie 7 400 laptopów (łącznie kwota wsparcia, uwzględniająca także inną pomoc, tj. publikacje, wydawnictwa, konsultacje, szkolenia, wyniosła – do marca 2021 r., ponad 35 mln zł).

2.2 Samorząd powiatowy przeciw COVID-19 – wybrane działania wspierające osoby i rodziny⁴³

Z informacji przekazanych z powiatowych centrów pomocy rodzinie w woj. opolskim wynika, że wsparcie udzielane osobom potrzebującym (w tym w ramach prowadzonych instytucji opieki i wsparcia):

- finansowane było w zdecydowanej wysokości (nawet w 80-90%) ze środków zewnętrznych, tj. pochodzących głównie z projektów realizowanych przez SWO, środków Wojewody Opolskiego i PFRON;
- w mniejszym lub minimalnym stopniu były to środki własne starostw powiatowych, które rozdysponowano przede wszystkim na doraźną pomoc w formie zakupu środków ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, płyn do dezynfekcji) oraz wsparcia psychologicznego i informacyjnego (infolinie, kampanie informacyjne).

Środki projektowe z SWO przekazano samorządowi powiatowemu przede wszystkim na:

- bezpośrednie wsparcie mieszkańców i pracowników placówek i instytucji całodobowej opieki, prowadzonych lub nadzorowanych przez Powiat (placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, PCPR, rodziny zastępcze) w formie środków ochrony osobistej i sprzętu do dezynfekcji (stacje do dezynfekcji rąk, urządzenia do dezynfekcji dokumentów, lampy UV-C, termometry);
- zapewnienie zdalnej nauki dla wychowanków pieczy zastępczej (zakup laptopów z oprogramowaniem i innych urządzeń, w tym audiowizualnych).

Natomiast wsparcie powiatów z innych źródeł obejmowało:

- doraźną pomoc w formie przekazania środków ochrony osobistej (płyn do dezynfekcji, rękawiczki, maseczki, pulsoksymetry) do jednostek całodobowej opieki, głównie domów pomocy społecznej, oraz wyposażenia miejsc kwarantanny (Wojewoda Opolski),
- pomoc w formie dofinansowania kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych w związku z brakiem możliwości korzystania z opieki w placówce rehabilitacyjnej (wsparcie finansowe dla osób niepełnosprawnych

⁴³ Opracowane na podstawie informacji przekazanych do ROPS w Opolu przez powiatowe centra pomocy rodzinie w kwietniu 2021 r. (*Działania wspierające osoby i rodziny w czasie pandemii COVID-19, podejmowane przez samorząd powiatowy – kwiecień 2020 r. – 31 marca 2021 r.*).

w ramach programu PFRON *Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi* – Moduł III),

- przekazanie środków ochrony indywidualnej dla potrzebujących mieszkańców (maseczki, przyłbice, rękawiczki) otrzymanych lub pozyskanych z innych środków (Fundusz Solidarnościowy w ramach Programu *Asystent osoby niepełnosprawnej* – 2019-2020, Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej dla Subregionu Północnego)

Szacunkowa liczba osób objętych bezpośrednim wsparciem każdego PCPR-u to ok. 1 000 osób (w całym województwie ok. 10 000 osób), choć często była to liczba trudna do określenia (podawano brak informacji) lub niedoszacowana (niemożność określenia).

Jednocześnie większość z tych osób stanowili klienci PCPR-ów (pieczy zastępczej i jednostek całodobowej opieki) oraz inni, potrzebujący mieszkańcy, którzy są w obszarze działania powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Koszt średniej pomocy udzielanej w PCPR wynosił ok. 0,5 mln zł, choć w zależności od powiatu mógł być większy (nawet do 1 mln zł).

2.3 Samorząd gminny przeciw COVID-19 – wybrane działania wspierające osoby i rodziny⁴⁴

Według informacji podanych przez ośrodki pomocy społecznej (lub urzędy gmin) formy i zakres wsparcia udzielanego osobom i rodzinom najbardziej potrzebującym, były w różny sposób realizowane, w zależności od:

- aktywności służb pomocowych i zasobów kadrowych ośrodków pomocy społecznej (szczególnie ograniczonych w małych gminach wiejskich);
- potencjału własnego gminy (brak dostatecznych środków finansowych lub trudności z zakupem koniecznych produktów);
- możliwości i skuteczności pozyskania wsparcia zew. w sytuacji ograniczonej aktywności społecznej (oczekiwanie na wsparcie ze strony instytucji rządowych, bez poszukiwania innych instytucji, mogących udzielić szybkiej pomocy);
- zdiagnozowanych lub oszacowanych potrzeb (okresowe ograniczanie aktywności OPS-ów i kontaktów z mieszkańcami);
- infrastruktury społecznej funkcjonującej w gminie (np. środowiskowych domów samopomocy, domów dziennego pobytu, placówek całodobowej opieki);
- przekonania i zaangażowania w projekty i programy pomocowe finansowe ze środków zew. w obliczu wprowadzonych obostrzeń (np. w inicjatywę wsparcia SWO w ramach *Marszałkowskiego kuriera społecznego*).

Większość ośrodków pomocy społecznej uczestniczyła w różnorodnych działaniach wspierających mieszkańców swojej gminy, choć część w bardzo ograniczonym zakresie, z widoczną pomocą SWO.

OPS-y (lub urzędy gmin) wskazywały na:

⁴⁴ Opracowane na podstawie informacji przekazanych do ROPS w Opolu przez ośrodki pomocy społecznej i gmin w kwietniu 2021 r. (*Działania wspierające osoby i rodziny w czasie pandemii COVID-19, podejmowane przez samorząd gminny – kwiecień 2020 r. – 31 marca 2021 r.*).

- uczestnictwo w działaniach pomocowych finansowanych w UE, bezpośrednio wspierających osoby potrzebujące, w tym klientów pomocy społecznej, w formie *Marszałkowskiego kuriera społecznego* i dostarczania posiłków dla osób niesamodzielnych (głównie seniorów);
- zakup laptopów i komputerów stacjonarnych dla uczniów i nauczycieli (SWO w ramach projektów: *Opolskie dla liceów-zdalne nauczanie zbliża*, *Opolskie dla podstawówek-zdalne nauczanie zbliża*, *Kreatywna Opolszczyzna-program twórczych metod kształcenia w szkołach Aglomeracji Opolskiej*, Ministerstwo Cyfryzacji oraz środki własne gminy-np. Gminy Krapkowice);
- przekazane z UMWO środki do ochrony osobistej (jako zestawy maseczek, rękawiczek, płynów do dezynfekcji wraz z ulotkami informacyjnymi) dla osób starszych, ubogich, samotnych i niepełnosprawnych;
- przekazane przez ROPS w Opolu środki ochrony indywidualnej dla pracowników OPS-ów, w tym osób pracujących w środowisku, i klientów pomocy społecznej (płyny do dezynfekcji, rękawiczki, maseczki, przyłbice);
- przekazany przez ROPS w Opolu sprzęt i urządzenia do dezynfekcji i ochrony (sterylizatory do dokumentów, stacje bezdotykowe do dezynfekcji rąk, termometry bezdotykowe) do instytucji wsparcia i opieki, działających na terenie gminy (np. środowiskowych domów samopomocy, zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy);
- dezynfekcję miejsc najbardziej uczęszczanych przez mieszkańców (Ozimek).

Natomiast w ramach inicjatyw własnych gminy, mających na celu zwiększenie ochrony przed COVID-19, gminy wymieniały m. in.:

- własne organizowanie, szczególnie w początkowym okresie ogłoszenia stanu epidemii w Polsce, szycie maseczek materiałowych i przekazywanie ich ludności (np. pracownicy OPS w Dobrzenu Wlk. uszyte przez siebie maseczki przekazywali sołtysom, celem rozprowadzenia wśród mieszkańców, akcja szycia i darmowego rozdawania maseczek materiałowych w Gminie Ozimek, maseczki bawełniane dla mieszkańców Gminy Byczyna otrzymane z Centrum Integracji Społecznej CISPOL w Polanowicach);
- lokalne akcje związane z przekazywaniem środków ochronnych (np. maski ochronne dla mieszkańców w ramach akcji *Maseczka dla każdego* w Krapkowicach);
- zakupy celowe urządzeń do dezynfekcji (np. oczyszczacze powietrza, bezdotykowe stacje do dezynfekcji rąk, ekranów ochronnych) do instytucji publicznych, szczególnie instytucji pomocy i integracji społecznej;
- organizowanie doraźnej pomocy żywnościowej (paczki żywnościowe - Komprachcice, Praszka, Głubczyce) oraz dowóz żywności dla osób przebywających na kwarantannie (Namysłów, Lubsza, Kamiennik);
- dystrybucja ulotek dot. szczepień przeciw COVID-19 (np. w ramach powiadamiania mieszkańców o zmianie opłat za odpady komunalne w Gminie Praszka);
- zakup samochodu z systemem nagłaśniającym w celu m. in. informowania mieszkańców o aktualnej sytuacji epidemicznej (na potrzeby organu zarządzania kryzysowego w Korfantowie);
- zakupy płynów do dezynfekcji rąk i powierzchni, z przeznaczeniem dla mieszkańców, w tym podmiotów prywatnych (Korfantów);

— infolinie (telefoniczne punkty zgłoszeń) dot. transportu osób (starszych i niepełnosprawnych) na szczepienia przeciw COVID-19 (Dobrodzień, Ozimek, Rudniki).

Gminy pozyskiwały też pomoc dla mieszkańców, w tym klientów pomocy społecznej, od lokalnych przedsiębiorców i zakładów pracy. Była to najczęściej darowizna środków ochronnych (np. maseczek z Zakładu Karnego w Strzelcach Op.) i paczek żywnościowych dla osób objętych kwarantanną (przetwórstwo mięsne Pyka - Gmina Jemielnica). Organizowano również pomoc przedświąteczną (catering wigilijny dla najbardziej potrzebujących w Niemodlinie, finansowany ze środków gminy i wsparcia Kopalni Odkrywkowej Surowców Drogowych w Niemodlinie).

W zależności od aktywności, możliwości i zaangażowania gminy, w tym służb społecznych liczba osób i rodzin objętych wsparciem waha się od kilku - lub kilkudziesięciu, osób do kilkunastu tysięcy (uwzględniając dystrybucję np. maseczek, i pomoc dla uczniów). Jednocześnie istotną liczbę osób, otrzymujących pomoc, stanowili klienci pomocy społecznej lub osoby w potrzebie, ze względu na niepełnosprawność, podeszły wiek i chorobę.

Znaczną, a w części gmin jedyną lub prawie całą, pomoc stanowiły środki SWO, najczęściej w formie realizowanych projektów społecznych (w ROPS w Opolu) i bezpośrednich programów wsparcia (*Opolskie przeciw COVID-19*, wsparcie szkół podstawowych i średnich).

Część gmin zaangażowała własne środki w działania antycovidowe, a nierzadko dodatkowo, pozyskała wsparcie z innych źródeł (SWO, Wojewody Opolskiego, lokalnych przedsiębiorców lub podmiotów prywatnych spoza gminy np. fundacji).

Koszt wsparcia mieszkańców, udzielanego przez samorząd gminny, jest trudny do wskazania. Wiąże się to z pozyskanej przez gminy, bezpośredniej pomocy, najczęściej w formie rzeczowej (środki ochrony osobistej, sprzęt do dezynfekcji), którą trudno było gminie wycenić. Bardziej wskazywano koszt środków gminy przeznaczonych na przeciwdziałanie choroby COVID-19. W obszarze pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia ludności szacunkowe koszty wsparcia wyniosły do kilku do kilkudziesięciu tys. zł, choć zdarzały się gminy/ośrodki pomocy społecznej, które wykazały tylko pomoc otrzymaną ze strony SWO/Marszałka Województwa Opolskiego lub ROPS w Opolu.

Pomoc samorządu gminnego dla osób i rodzin, w tym świadczeniobiorców pomocy społecznej, w czasie pandemii COVID-19, opierała się głównie na wsparciu zew. (zwłaszcza SWO) oraz środków własnych gmin. Pomoc samorządu wojewódzkiego obejmowała przekazanie najpilniejszych środków ochrony indywidualnej, sprzętu i urządzeń do dezynfekcji i ochrony (zwłaszcza do instytucji całodobowych) oraz organizację bezpośredniego wsparcia osób pozostających w izolacji społecznej (starszych, niepełnosprawnych, chorych) - w formie uruchomienia dowożenia do domów osób potrzebujących posiłków, żywności, leków (*Marszałkowski kurier społeczny*, posiłki dla osób niesamodzielnych). Istotne wsparcie organizowały też same samorządy gminne, a – szczególnie na początku ogłoszenia stanu epidemii w kraju, znaczenie miały także akcje pomocowe administracji rządowej kierowane do m. in. pracowników i podopiecznych placówek całodobowych, np. domów pomocy społecznej i środowiskowych domów pomocy.

2.4 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej

W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób

starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej.

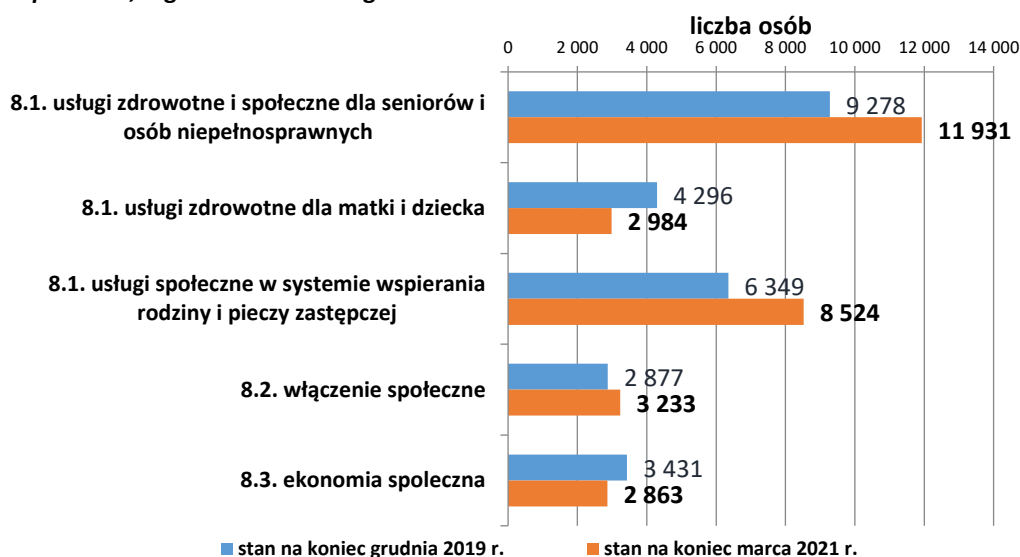
Do końca marca 2021 r. podpisano umowy na dofinansowanie realizacji **257 projektów**, w ramach których wsparcie otrzyma bądź otrzymało **ponad 29 tys. osób**.⁴⁵ **Wartość projektów wynosi 419 309 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 328 803 tys. zł.**

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020⁴⁶ w Priorytecie 8. Integracja społeczna

Lp.	Obszar wsparcia	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 - w zakresie EFS (wsparcie bezpośrednie osób) stan na 31 marca 2021 r.			
		Liczba projektów	Liczba uczestników/ miejsc/podmiotów	wartość projektu (tys. zł)	dofinansowanie UE (tys. zł)
1	8.1. dostęp do usług zdrowotnych i społecznych ogółem, w tym:	139	23 439	249 354	211 895
2	<i>usługi zdrowotne i społeczne dla seniorów, osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	95	11 931	142 980	121 526
3	<i>usługi zdrowotne dla matki i dziecka</i>	15	2 984	49 744	42 268
4	<i>usługi społeczne i zdrowotne w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej</i>	29	8 524	56 630	48 101
5	8.2. włączenie społeczne	49	3 233	60 821	51 686
6	8.3. ekonomia społeczna	4	2 863	21 265	18 074
7	10.1.2. infrastruktura usług społecznych	11	X	87 869	47 148
8	Razem (wiersze 1+ 6+7+8)	257	29 535	419 309	328 803

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO oraz Wojewódzki Urząd Pracy, marzec 2021 r.

Wykres 18. Uczestnicy Projektów realizowanych w ramach RPO WO na lata 2014-2020⁴⁷ w Priorytecie 8. Integracja społeczna, wg stanu na koniec grudnia 2019 r. i na koniec marca 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

⁴⁵ Wg stanu na 31.03.2021 r. – informacja Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO (informacja przekazana pocztą elektroniczną 15.04.2020 r.).

⁴⁶ Oprócz ww. priorytetów SWO realizuje również projekty w ramach priorytetu 10.1.1 *Infrastruktura usług zdrowotnych* (doposażenie oddziałów szpitalnych) oraz w ramach priorytetu 10.2 *Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji* – działania polegające na rewitalizacji obszarów miejskich, w tym dostosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych.

⁴⁷ Oprócz ww. priorytetów SWO realizuje również projekty w ramach priorytetu 10.1.1 *Infrastruktura usług zdrowotnych* (doposażenie oddziałów szpitalnych) oraz w ramach priorytetu 10.2 *Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji* – działania polegające na rewitalizacji obszarów miejskich, w tym dostosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W 2021 r. (stan umów na koniec marca 2021 r.), w porównaniu do stanu na koniec grudnia 2019 r.:

- o 2 327 osoby wzrosła liczba uczestników wszystkich projektów (8,7%);
- najbardziej wzrosła liczba korzystających: z usług zdrowotnych i społecznych dla seniorów i osób niepełnosprawnych (28 %)
- natomiast najmniej zwiększyła się liczba uczestników projektów związanych z zakresem włączenia społecznego – 356 osób.

❖ **Działanie 8.1. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych** - wybrano 139 projektów w zakresie rozwoju usług zdrowotnych i społecznych, w których bezpośrednie wsparcie zaplanowano dla ponad 23 tys. osób, w tym 11 931 seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także 2 984 osób – w związku z opieką nad matką i dzieckiem. Projekty umożliwią rozwój infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki zdrowotnej mieszkańców regionu, poprzez m.in. wsparcie działalności lub tworzenie dziennych domów opieki medycznej, zapewnienie niezbędnego transportu, rozwój działań wpływających na poprawę stanu zdrowia osób starszych, w tym z niepełnosprawnościami (w ramach rehabilitacji ruchowej, psychiatrycznej i logopedycznej oraz zwiększenia dostępu do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego), a także doskonalenie infrastruktury zdrowotnej w zakresie opieki nad matką i dzieckiem; rozwój usług społecznych (opiekuńczych, rehabilitacyjnych, aktywizujących dla osób starszych z niepełnosprawnościami), kształcenie kadr oraz opiekunów nieformalnych, rozwój opieki wytchnieniowej, udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego, upowszechnianie teleopieki medycznej i opiekuńczej, a także wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ramach działań profilaktycznych.

❖ **Działanie 8.2. Włączenie społeczne** - wybrano 49 projektów, w których bezpośrednie wsparcie zaplanowano dla 3 233 osób. Projekty umożliwią rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz rodzin i dzieci w pieczy zastępczej, a także rozwoju usług reintegracji społecznej i zawodowej osób biernych zawodowo oraz z niepełnosprawnościami;

❖ **Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej** – wybrano 4 projekty, w ramach których wsparcie zaplanowano dla 2 863 osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym. Celem projektów jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie, w tym wzrost zatrudnienia w gospodarce społecznej, zwiększenie integracji społecznej i upowszechnienie idei ES, oraz wsparcie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionach woj. opolskiego (północnego, środkowego i południowego). Realizatorem jednego z projektów jest ROPS w Opolu;

❖ **Poddziałanie 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych** – zawarto 11 umów dotyczących realizacji projektów, mających na celu rozwój miejsc opieki i wsparcia dla osób niesamodzielnych. Tworzone będą ośrodki wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, tj.: **dzienne domy pomocy (na 75 miejsc), placówki całodobowej opieki (329 miejsc) oraz mieszkania wspomagane (60 miejsc). Łącznie przewiduje się utworzenie około 464 miejsc opieki i wsparcia.**

Projekty rozwijające infrastrukturę usług społecznych realizują podmioty komercyjne w miejscowościach: Staniszczce Wielkie, Moszna, Jemielnica, Zawadzkie, Stare Budkowice, Borkowice, Praszka, Opole, Rzędów, Stary Las, Pawłowice. Wartość projektów wynosi 87 869 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 47 148 tys. zł.

Tabela 8. Miejsca opieki i wsparcia tworzone w ramach Poddziałania 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych

Lp.	Wyszczególnienie	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 (rozwój infrastruktury) stan w marcu 2021 r.	
		Liczba placówek	Liczba miejsc
1	Dzienne domy pomocy	5	75
2	Mieszkania chronione/wspomagane	53	60
3	Placówki całodobowej opieki	11	329
Razem		69	464

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, marzec 2021 r.

Ponadto - w poddziałaniu 10.1.1. realizowane są projekty usprawniające infrastrukturę ochrony zdrowia (wyposażenie oddziałów szpitalnych w sprzęt, innowacyjne metody leczenia, dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także oddziałów ginekologiczno-położniczych w ramach poprawy opieki nad matką i dzieckiem).

Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu:

- 1) Projekt partnerski **„Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II i III Edycja”** (Działanie 8.1. – dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych), polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Okres realizacji projektu: maj 2018 r. - październik 2021 r. (II edycja) oraz lata: 2020-2023 (III edycja). W ramach II edycji projekt był realizowany jest w partnerstwie z 19 podmiotami (17 gmin i 2 organizacje pozarządowe). W ramach III edycji współpraca obejmuje 10 gmin, 6 powiatów i 2 organizacje pożytku publicznego.

W latach 2018-2021 (II edycji) w efekcie działań projektu zwiększono zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie asysty rodzinnej, specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj. w woj. opolskim:

- utworzono 2 mieszkania (wspomagane i chronione) w powiecie nyskim (Otmuchów I Głuchołazy, w których mieszkały 4 osoby usamodzielniane;
- utworzono i prowadzono rodzinny dom dziecka w powiecie krapkowickim (Gogolin), w którym przebywało 4 wychowanków;
- zorganizowano szkolenia: „Studium przeciwdziałania przemocy w rodzinie” dla 15 osób; oraz „Mediacje rodzinne poziom podstawowy i zaawansowany”, w którym przeszkolono 15 osób;
- prowadzono infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze;
- przeprowadzono wsparcie superwizyjne dla asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej;
- zorganizowano regionalną kampanię promującą rodzicielstwo zastępcze, w ramach której opracowano, wydrukowano oraz rozpowszechniono materiały promocyjne;
- w ramach wsparcia podmiotów wykonujących usługi społeczne na rzecz rodziny i systemu pieczy zastępczej w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego COVID-19 zakupiono środki

ochrony osobistej: maski ochronne, płyny do dezynfekcji rąk i powierzchni, rękawiczki, kombinezony ochronne i fartuchy ochronne, okulary ochronne/gogle, przyłbice PCV, które zostały przekazane dla ośrodków pomocy społecznej, domów dziecka, powiatowych centrów pomocy rodzinie a za ich pośrednictwem również do rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych zawodowych, świetlic terapeutycznych dla dzieci, ośrodków adopcyjnych;

- zakupiono także urządzenia dezynfekujące oraz przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się wirusa, tj. jezdne lampy UV, lampy UV-C, sterylizatory do żywności/przedmiotów/dokumentów, stacje dezynfekujące do rąk, bramki do dezynfekcji osób, maty dezynfekujące, bezdotykowe termometry, które zostały przekazane dla ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów dziecka, świetlic terapeutycznych dla dzieci i ośrodków adopcyjnych;
- zakupiono i przekazano 190 laptopów z oprogramowaniem, 190 szt. oprogramowania Office, 12 urządzeń wielofunkcyjnych, 10 głośników bezprzewodowych, 10 słuchawek do 90 podmiotów placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych;
- w trakcie epidemii COVID-19 zrealizowano 331 godzin zdalnych korepetycji z nauk ścisłych oraz nauk humanistycznych i języków obcych, których uczestnikami byli wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
- zrealizowano również 64 godziny e-usługi psychologicznej zarówno dla wychowanków, jak i wychowawców w zależności od zgłaszanych potrzeb;
- zrealizowano kompleksową kampanię oraz działania wspierające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie: działania wspierające, tj. telefon zaufania nr 663 037 068 (pomoc psychologiczna) oraz specjalny adres e-mail przemoc@Covidonline.pl działające całą dobę 7 dni w tygodniu;
- zorganizowano wyjazd na ferie zimowe dla 40 wychowanków pieczy zastępczej poniżej 15 roku życia .

Natomiast w ramach III edycji projektu (rozpoczęcie w październiku 2020 r.):

- Rozpoczęto przygotowania do utworzenia mieszkań chronionych w powiecie krapkowickim i oleskim oraz utworzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych w powiatach nyskim i opolskim;
- zatrudniono 3 asystentów rodzin (Kędzierzyn-Koźle, Skoroszyce, Nysa) oraz 2 wychowawców podwórkowych (Popielów, Prudnik).

Z uwagi na pandemię COVID-19 większość zadań związanych głównie z realizacją szkoleń kształcących kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci.

W 2020 r. w ramach II i III edycji projektu wydatkowano 7 871 tys. zł

- 2) Projekt partnerski **Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**. Wsparciem objęte zostały: ♦osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w pierwszej kolejności osoby niesamodzielne (i rodziny tych osób), których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz ♦osoby niesamodzielne, ♦starsze

i ♦ niepełnosprawne, ♦ opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, osoby niepełnosprawnej powyżej 3 roku życia, ♦ otoczenie ww. osób i rodzin, ♦ personel służb świadczących usługi społeczne, a także ♦ osoby fizyczne w zakresie szkolenia na opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

Projekt zakłada: ♦ zapewnienie wysokiej jakości wsparcia, świadczonego w ramach usług asystenckich (wyłącznie dla osób niesamodzielnych z niepełnosprawnością oraz rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością), ♦ utrzymanie miejsc świadczenia usług społecznych przez okres nie dłuższy niż 3 lata, ♦ świadczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, w tym wsparcie ich deinstytucjonalizacji, ♦ wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich oraz ♦ zwiększenie liczby asystentów, a także ♦ zachowanie trwałości nowoutworzonych miejsc świadczenia usług opiekuńczych.

W 2020 r. ze względu na trwającą pandemię działania w projekcie zostały mocno ograniczone i projekt został zmieniony w taki sposób, aby m.in. umożliwić wsparcie osób starszych niesamodzielnych z woj. opolskiego w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego:

- uruchomiono pomoc w postaci kuriera społecznego, w ramach którego wsparcia udzielono 48 gminom;
- wyposażono 29 opolskich DPS-ów w środki ochrony indywidualnej tj. maseczki, przyłbice, kombinezony, rękawiczki, płyny dezynfekujące;
- utworzono 8 mieszkań chronionych/wspieranych w Białej (2 mieszkania – już zasiedlone) i w Paczkowie (6 mieszkań);
- zrealizowano zadanie Hipoterapia osób niepełnosprawnych;
- zorganizowano turnusy rehabilitacyjne dla osób laryngektomowanych;
- wydano publikację „Zasoby osób starszych w budowaniu kapitału społecznego Śląska Opolskiego.

W 2020 r. na realizację projektu wydatkowano 6 083 tys. zł

3) Projekt partnerski ***Nie-Sami-Dzielnii II edycja – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne – część A i B***

Celem projektu jest zwiększenie dostępu do usług społecznych i usług wspierających świadczonych na rzecz osób niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych, które pozwolą przeciwdziałać ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. W 2020 roku nie rozpoczęto realizacji projektu z uwagi na epidemię SARS-CoV-2. Rozpoczęcie przesunięto na 2021 rok.

Okres realizacji projektu: 2020 r. - 2023 r.

Łączy koszt projektu wynosi 4 003 tys. zł.

4) Projekt pozakonkursowy ***Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej - II edycja*** (Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej).

Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim.

Projekt jest realizowany od lipca 2019 do czerwca 2023 r.

Z uwagi na epidemię COVID-19 działania w projekcie zostały ograniczone, zrealizowano m.in. .:

- wydano 5 numerów „Monitora” Kwartalnika Przedsiębiorczości Społecznej;
- współorganizowano konkurs „Opolska Marka”;
- przeprowadzono kampanię promocyjną „Ekonomia Społeczna – pomoc, solidarność, praca”, w ramach której PES wykonały 31 000 pakietów promocyjnych składających się z

maseczki wielorazowego użytku i ulotki informacyjnej przeznaczonych dla osób starszych, personelu i mieszkańców domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej, zakładów opieki zdrowotnej;

- jednostki PES przeprowadziły akcję dokarmiania personelu medycznego szpitala jednoimiennego w Kędzierzynie-Koźlu (wydano 3330 posiłki) i w Opolskim Centrum Ratownictwa Medycznego w Opolu (wydano 1400 posiłków);
- wyprodukowano 2 filmy reklamowe, których emisja odbyła się za pośrednictwem stron internetowych opolskich mediów oraz mediów społecznościowych;
- wyprodukowano spot radiowych, którego emisja miała miejsce na antenie Radia Opole;
- rozpoczęto prace Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

W 2020 r. koszt realizacji projektu wyniósł 474 tys. zł (koszt całego projektu 2 879 tys. zł.).

- 5) Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, **Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych** (Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, Oś priorytetowa Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji PO WER 2014-2020).

Celem projektu jest wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt jest realizowany w ROPS w Opolu (kwiecień 2018 – marzec 2022) w partnerstwie z Samorządem Województwa Łódzkiego i organizacją pozarządową. Zakłada opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim).

W 2020 r.:

- kontynuowano prowadzenie mieszkań wspomaganych w Białej, Brzegu i Paczkowie;
- uruchomiono infolinię wsparcia oraz cykl spotkań on-line „SeniorSamwDomu” dla seniorów oraz opiekunów;
- zakupiono oraz rozdysponowano pakiety środków ochrony osobistej wśród mieszkańców gmin: Paczków, Brzeg, Biała (realizatorzy projektu), głównie dla osób niepełnosprawnych i starszych (Brzeg - 3 905 pakietów, Biała - 2 287, Paczków - 2065) oraz mieszkańców i personelu mieszkań wspomaganych, utworzonych w tych gminach w ramach projektu (maseczki, płyny, rękawiczki).
- Przeprowadzono analizę funkcjonalności realizacji modelu mieszkań wspomaganych.

Projekt realizowany jest w okresie od kwietnia 2018 r. do marca 2022 r., a jego łączna wartość wynosi 3 272 tys. zł. W 2020 r. wydatkowano na jego realizację 1 012 tys. zł.

- 6) Projekt partnerski **„KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”**, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Celem głównym projektu jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez wypracowanie

i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych. Model będzie wypracowany i testowany na terenie 4 województw: śląskie, opolskie, łódzkie, małopolskie (łącznie w 30 powiatach i 20 gminach poniżej 20 tys. mieszkańców).

Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2020 r.:

- kontynuowano realizację usług coachingowych dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego w ramach Fazy Pilotażu - łącznie uczestnicy uzyskali 60h usług coacha;
 - Ekspert ds. Modelu świadczył usługi doradcze i konsultacje w ramach pilotażu modelu kooperacji w Kędzierzynie-Koźlu i Brzegu;
 - Animator-Moderator kontynuował działania w ramach powierzonych zadań, także w formie zdalnej poprzez wspieranie kooperantów w działaniach w ramach PZK/ZZK;
 - Zorganizowano 4 wyjazdowe warsztaty kooperacyjne dla PZK/ZZK, w których uczestniczyło łącznie prawie 100 uczestników projektu z gminy i powiatu Brzeg i Kędzierzyn-Koźle;
 - odbyły się też spotkania PZK (kadra kierownicza) oraz – zgodnie z zapisami Modelu - spotkania Zadaniowych Zespołów Kooperacyjnych (pracownicy operacyjni kooperantów PZK);
- w związku z epidemią COVID-19 projekt został uzupełniony o nowe zadanie, w ramach którego: objęto wsparciem łącznie 116 instytucji, tj. 38 domów pomocy społecznej (29 DPS i 9 filii) – w formie bramek do dezynfekcji osób przed wejściem, wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych na izolację osób, środków ochrony osobistej dla personelu i mieszkańców; 6 placówek całodobowej opieki (wpisanych do rejestru Wojewody zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i w podeszłym wieku oraz 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze - w formie wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych na izolację osób, a także 68 Zespołów interdyscyplinarnych w gminie oraz 2 organizacje pozarządowe.

Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do czerwca 2021 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 tys. zł. W 2020 r. wydatkowano 1 996 tys. zł.

- 7) Projekt **Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej - I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny – II edycja**. Projekt (okres realizacji: 2018 r. -2021 r.) Głównym celem projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Podjęte działania związane z podnoszeniem kwalifikacji przyczyniają się do indywidualizacji pracy z klientem, dostosowania pomocy do potrzeb odbiorców, zwiększenia jej trafności.

We wrześniu 2019 r. rozpoczęła się II tura szkolenia, w ramach której do szkolenia przystąpiło 60 osób. Wszyscy czynni pracownicy socjalni biorący udział w projekcie otrzymali wsparcie rzeczowe w postaci środków ochrony osobistej. W grudniu 2020 r. do egzaminu przystąpiło 21 osób, kontynuację zaplanowano w 2021 r.

W 2020 r. koszt projektu wyniósł 356 tys. zł.

- 8) Projekt partnerski **„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”**,

Realizacja projektu w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r.

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku.

W 2020 roku zgodnie z założeniem projektu, tj.:

- Aktywizacją kulturalną seniorów - warsztaty stacjonarne – organizacja i przeprowadzenie warsztatów kulturalnych dla seniorów w grupach: teatralnej i wokalne – odbyło się 10 warsztatów;
- Aktywizacją kulturalną seniorów - terapia zajęciowa w miejscu pobytu osób niesamodzielnych - w ramach zadania przewiduje się zastosowanie tzw. aktywizacji kulturalnej w instytucjach typu Domy Dziennego Pobytu, Ośrodki Kultury, Świetlice, Stowarzyszenia Seniorów, Kluby Seniora, które świadczą usługi w ciągu dnia dla Seniorów i osób niesamodzielnych w województwie opolskim w ramach tzw. terapii zajęciowej w miejscu pobytu dziennego tych osób – przeprowadzono 4 spotkania;
- W zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej, w ramach szkolenia uzupełniającego wiedzę i umiejętności, odbyły się 4 szkolenia w ramach których, był zapewniony catering, materiały szkoleniowe i noclegi.
- Wydano 4 numery kwartalnika Empowerment „Senior”

W 2020 r. koszt projektu wyniósł 168 tys. zł.

- 9) Projekt nadzwyczajny „**WSPIERAMY DPS**” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym
Realizacja projektu w okresie czerwiec 2020 r. – czerwiec 2021 r.

Głównym celem interwencji w ramach projektu, jest ochrona życia i zdrowia mieszkańców DPS, pośrednio poprzez finansowanie kosztów specjalnego dodatku dla personelu domów pomocy społecznej, z wyłączeniem pielęgniarek i lekarzy, w kwocie 1450 zł na jeden etat kalkulacyjny. Podjęcie w ramach pilnych działań, w trybie nadzwyczajnym było konieczne, zarówno pod względem organizacyjnym jak i finansowym. Projekt adresowany jest do 29 domów pomocy społecznej z województwa opolskiego, prowadzonych przez powiaty, gminę, organizacje kościelne i spółkę prawa handlowego. W ramach grantów wydatkowano kwotę 7 244 tys. zł.

W ramach projektu, w wyniku zmian, z wolnych środków powstałych po udzieleniu grantów, zakupiono dla domów pomocy społecznej wyposażenie niezbędne do zwalczania skutków epidemii o wartości 236.093 zł. Zakupiono 185 szt. zestawów dozowników do 28 DPS i 2.416 szt. kombinezonów medycznych do 29 DPS. W 2021 roku zaplanowano dalszy zakup wyposażenia.

W 2020 r. koszt projektu wyniósł 7 480 tys. zł.

2.5 Realizacja Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego „Opolskie dla rodziny”⁴⁸

W ramach realizacji Programu własnego SWO „*Opolskie dla rodziny*”, realizowane są m.in. projekty:

1) w Pakiecie III *Opieka żłobkowo-przedszkolna*:

- optymalizacja opieki nad kobietą ciężarną (promocja karmienia piersią), poradnictwo specjalistyczne, profilaktyka diagnostyczna i niwelowanie nieprawidłowości w rozwoju dzieci do lat 2. W latach 2017-2018 **bezpłatną opieką w czasie ciąży, porodu i połogu objęto 15 681 kobiet oraz 5 085 dzieci objęto darmowymi szczepieniami ochronnymi;**
- wsparcie rodziny w zakresie godzenia życia rodzinnego i zawodowego (dofinansowanie kosztu pobytu dzieci w żłobkach, zatrudnienie opiekuna dziennego, tworzenie miejsc opieki nad małym dzieckiem). **W latach 2017-2019 utworzono 885 nowych miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych (w tym 89 w 2019 r.) oraz ponad 1,5 tys. młodych ojców objęto poradnictwem;**

2) w Pakiecie IV *Złota Jesień*:

- utworzenie w Stobrowskim Centrum Medycznym w Kup Dziennego Domu Opieki Medycznej dla Seniorów;
- wsparcie opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (projekty opisano w ramach realizacji RPO WO na lata 2014 -2020 - Działanie 8.1. oraz Poddziałanie 10.1.2), tj.:
 - **9 495 seniorów objęto opieką zdrowotną (2 200 w 2019 r.), w tym 5 279 w formie teleopieki (892 w 2019 r.);**
 - utworzono **16 nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego (1 w 2019 r.);**
 - przeszkolono **665 opiekunów osób starszych i niesamodzielnych;**
 - **utworzono 760 miejsc opieki (376 miejsc w całodobowych domach opieki, 150 miejsc w dziennych domach opieki oraz 234 miejsc w mieszkaniach wspieranych);**

3) promocja działań podejmowanych przez SWO na rzecz opolskich rodzin, roli kobiet, problemów dotyczących godzenia pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi i życiem osobistym. W ramach rozpoczętego w 2017 r. **projektu *Opolska mama ma moc***, wydano książkę i kalendarz, wykonano 30 sesji zdjęciowych, organizowano cykliczne spotkania opolskich kobiet. W 2018 r. odbywały się warsztaty i imprezy plenerowe, do projektu przyłączył się Klub Ojca – Opole wraz z inicjatywą TATO.NET, odbyła się również konferencja inaugurująca drugą publikację OMMM „Oczami dziecka, mamy i taty”. Natomiast w 2019 r. wydano kolejną trzecią książkę „Uśmiech dziecka” o osobach, które o taki uśmiech na twarzach najmłodszych dbają na co dzień.

4) w 2018 r. zorganizowano Konkurs *Opolskie dla Rodziny*, wyróżniający opolskie samorządy

5) i pracodawców przyjaznych rodzinie;

6) kontynuowanie (od 2014 r.) wsparcie osób pow. 60 lat oraz rodzin z dziećmi w formie wydawania ***Opolskiej Karty Rodziny i Seniora***, uprawniającej do korzystania z systemu powszechnych zniżek i ulg w opłatach za usługi kulturalne, edukacyjne, zdrowotne. Do 21 maja 2020 r. w projekcie uczestniczyło 217 partnerów (podmiotów komercyjnych i organizacji pozarządowych) oraz 68 gmin. **Wydano 88 tys. Kart**, których właścicielami są głównie seniorzy oraz rodziny z dziećmi,

⁴⁸ Opracowano na podstawie Informacji o realizacji programu „Opolskie dla Rodziny” w 2018 r. i w 2019 r., przekazanej do ROPS w Opolu z Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWO w kwietniu 2019 r. oraz maju 2020 r.

- 7) a także rodziny zastępcze, rodzinne i instytucjonalne domy dziecka oraz rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi.⁴⁹

2.6 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON

W ramach środków PFRON udzielono **dotacji w wysokości 5 804 tys. zł** na:

- 1) **dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w wysokości 3 825 tys. zł**, dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu, (prowadzonego przez *Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu*), Zakładu Aktywności Zawodowej w Branicach (prowadzonego przez *Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach*), Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu i Zakładu Aktywności Zawodowej w Kluczborku;
- 2) **zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 863 tys. zł**. Razem udzielono 40 dotacji (zgodnie z art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Dotacje przeznaczono na:
 - ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy;
 - ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień;
 - ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć;
 - ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;
 - ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych;
- 3) **dofinansowanie robót budowlanych** w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości **1 116 tys. zł**.

2.7 Realizacja zadań wynikających z Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego

W 2020 r. w obszarach pomocy społecznej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zlecono zadania:

- 1) z zakresu pomocy i integracji społecznej 2 organizacjom pozarządowym:
 - **Bankowi Żywności w Opolu** (z siedzibą w Luboszykach), przyznano 10 000 zł na zadanie „Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w systemie pomocy społecznej”;
 - **Stowarzyszeniu Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych w Opolu**, na zadanie paczki świąteczne otrzymało 10 000 zł;

⁴⁹ Tamże

2.8 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)

W 2020 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego w ROPS w Opolu, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych, wyniósł 1 065 tys. zł.**

W 2020 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 77 dzieci**, w tym 52 z OA w ROPS w Opolu.

Jednocześnie działalność Ośrodków obejmowała również:

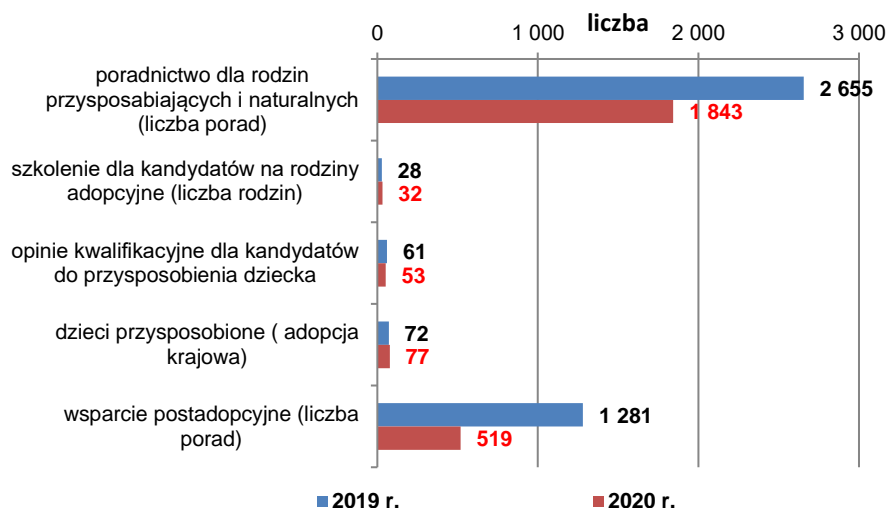
- udzielenie 1 843 porad dla rodzin przysposabiających i naturalnych;
- wszczęcie 3 szkoleń dla 32 kandydatów zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka;
- przeprowadzenie 3 szkoleń dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej;
- wydanie 53 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- udzielenie 519 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin.

Dodatkowo w ramach działania OA w ROPS w Opolu:

- dokonano analizy sytuacji **584** dzieci do przysposobienia z **kraju** (w ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych**). Dla **25** dzieci z **woj. opolskiego** wszczęto poszukiwania rodzin za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych, a **10** dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o rozważenie możliwości zakwalifikowania ich do adopcji zagranicznej;
- Wojewódzki Bank Danych w Opolu we współpracy z innymi WBD w kraju pozyskał 5 rodzin adopcyjnych dla dzieci zarejestrowanych w WBD Opole;
- kontynuowano współpracę z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (w tym wydziałami sądów zajmujących się rodzinami i nieletnimi) w zakresie przekazywania informacji o dzieciach do przysposobienia, gromadzenia informacji o dziecku, które może być przysposobione, przygotowania dziecka do adopcji, jak również organizowania i kontaktów z dzieckiem. Prowadzono spotkania konsultacyjne oraz upowszechniające ideę adopcji, w tym z ośrodkami pomocy społecznej, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, ochrony zdrowia, oświatowymi, handlowymi, rodzinnymi domami dziecka, rodzinami zastępczymi, Uniwersytetem Opolskim i innymi.
- uczestniczono w 159 posiedzeniach Zespołów ds. Oceny Okresowej Dziecka przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, podczas których przeanalizowano sprawy 822 dzieci.
- w ramach projektu *Bliżej rodziny i dziecka* promowano ideę adopcji i prowadzono poradnictwo podczas spotkań na rzecz rodzin i dzieci pn. „Piaskownica” organizowanych w Dobrzeniu Małym i Niewodnikach.
- informowano podmioty zgłaszające dzieci do przysposobienia o wytycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie prowadzenia procedur adopcji zagranicznej;
- przygotowano merytoryczne opracowanie broszury pn. „Rodzicielstwo zastępcze” dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej.

OA w ROPS w Opolu prowadził na bieżąco działania upowszechniające problematykę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny własnej, informuje o znaczeniu zachowania prawidłowości procedur przysposobienia dla dobra przyszłej adopcji, w tym o roli Wojewódzkiego Banku Danych, z uwzględnieniem zasady zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych.

Wykres 19. Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim w latach 2019 – 2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2019 r. i 2020 r.*

Tabela 9. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2019-2020

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
Dzieci przysposobione - ogółem , w tym w wieku:	72	77	107
poniżej 1 roku	6	4	66
%	8	5,5	X
od 1 do 4 lat	34	35	103
%	47	45,5	x
od 5 do 9 lat	20	24	120
%	28	31,5	x
10 i więcej lat	12	14	117
%	17	18	x
dziewczęta	37	30	81
chłopcy	35	47	134
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	2	1	50
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem , w tym:	72	77	107
w pieczy instytucjonalnej	3	2	67
%	4,2	2,6	x
w rodzinnej pieczy zastępczej	50	54	108
%	69,4	70	x
w rodzinie biologicznej	19	21	111
%	26,4	27,3	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2019 r i 2020 r.*

W 2020 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- poniżej 1 roku życia przysposobiono 4 dzieci, tj. o dwoje dzieci mniej niż w 2019 r.;
- wzrósł odsetek liczby dzieci w wieku 1-4 lata (o 3% - 1 dziecko);
- zwiększyła się grupa dzieci starszych w wieku od 5 do 9 lat (o 20% - 4 dzieci), a także dzieci najstarszych - powyżej 10 lat (z 12 do 14).

Natomiast w latach 2019-2020 miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją były podobne, w tym najwięcej dzieci przed adopcją przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej (70%).

2.9 Realizacja założeń Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025

W ramach realizacji założeń *Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* opracowano:

- 1) **Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2019 r.** (kwiecień - maj 2020 r.);
- 2) **Analizę sytuacji regionalnej dotyczącej potrzeb i problemów w zakresie włączenia społecznego – Priorytet 8.1 i 8.3 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020.** Przedstawiono w niej działania podejmowane przez samorządy województwa zmierzające do zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a także wzrostem ich gotowości do podjęcia zatrudnienia w regionie dzięki aktywnej integracji.
- 3) **Sporządzono coroczną informację o sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych**, którą ujęto w analizie w zakresie form wsparcia oraz działań podejmowanych przez wszystkie szczeble samorządu terytorialnego na rzecz tych osób.
- 4) **Stopień zagrożenia ubóstwem woj. opolskiego wg stanu na 31.12.2019 r. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju** (coroczne badanie, którego celem jest rozpoznanie stopnia zagrożenia ubóstwa w regionie oraz opracowywanie programów ograniczających to zjawisko).

2.10 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W 2020 r. w ramach środków z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zorganizowano 4 trzydniowe szkolenia. Z uwagi na pandemię przeszkolono 63 osoby, a zaplanowano przeszkolenie 160 osób. Szkolenie w tym programie kierowane są do pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie tj. do pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, pedagogów, członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, służb medycznych mających bezpośredni kontakt z osobami doświadczającymi przemocy. Na to zadanie wydatkowano 38 tys. zł

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 34 048 tys. zł

W latach 2018-2020 koszt realizacji tych zadań wzrósł o 129 %, w tym:

- o ponad 200% zwiększyły się wydatki na realizację projektów finansowanych ze środków europejskich w ROPS w Opolu, w tym w ramach RPO WO 2014-2020, co jest spowodowane w głównej mierze wzrostem nakładów przeznaczonych na działania covidowe;
- wzrosły wydatki przeznaczone na rehabilitację społeczną i zawodową finansowaną przez PFRON o 39% - przy czym zwiększono dotacje dla organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, a zmniejszono wydatki związane z dofinansowaniem robót budowlanych służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych;
- o ponad 60% zmalały wydatki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (z 99 do 38 tys. zł), co spowodowane było sytuacją pandemiczną, uniemożliwiającą realizację szkoleń dla pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- o 5% wzrosły wydatki przeznaczone na utrzymanie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o sytuacji dzieci oczekujących na przysposobienie;
- o 22% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 10. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2020

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
w tys. zł					
1	Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON (dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, dofinansowanie robót budowlanych)	3 460	4 183	5 804	139,0
2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	46	99	38	38,0
3	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	50	98	20	20,4
6	Ośrodki adopcyjne i WBD**	907	1 017	1 065	105,0
7	Projekty współfinansowane ze środków UE - realizowane w ROPS w Opolu	7 724	8 116	25 440	313,5
8	Utrzymanie ROPS w Opolu	1 524	1 377	1 681	122,0
Razem		13 711	14 890	34 048	229,0

**Razem z kosztem utrzymania Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo-Adopcyjnego w Opolu – prowadzone na zlecenie SWO.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem⁵⁰

W 2020 r. z różnych form pomocy i wsparcia w woj. opolskim korzystało 52 481 osób i rodzin, z tego:

- 24 247 osób objęto środowiskową pomocą społeczną (w ośrodkach pomocy społecznej);
- 15 374 osoby wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatowe (osoby z niepełnosprawnościami otrzymujące wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);
- 3 082 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 1 584 to miejsca dla seniorów w dziennych domach pomocy;
- 740 osób z zaburzeniami psychicznymi korzystało z usług w środowiskowych domach samopomocy;
- 479 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 6 975 osób korzystało z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegowni, schronisk dla bezdomnych, mieszkań chronionych, klubów samopomocy, KIS-ów, CIS-ów, WTZ-ów i innych).

Ponadto – w sektorze komercyjnym funkcjonują placówki całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku, których liczba od kilku lat systematycznie wzrasta. W 2020 r. były 32 placówki na 1 113 miejsc, tj. o 320 miejsc więcej niż w 2019 r. (wzrost o 40%).

Tabela 11. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2016-2020

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim					
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020r. 2019=100%
1	Ogółem*, w tym	62 471	58 099	55 401	50 401	52 481	104,1
2	ośrodkach pomocy społecznej	35 041	31 862	28 690	26 395	24 247	91,9
3	powiatowych centrach pomocy rodzinie	13 434	12 757	13 175	11 118	15 374	138,3
4	domach pomocy społecznej	3 088	3 092	3 082	3 082	3 082	100,0
5	placówkach opiekuńczo-wychowawczych	542	532	521	510	479	93,9
6	dziennych domach pomocy	1 476	1 510	1 544	1 601	1 584	98,9
7	środowiskowych domach samopomocy	677	707	727	733	740	101,0
8	innych ośrodkach wsparcia (schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, KIS, CIS, WTZ, ZAZ i inne)	8 213	7 639	7 662	6 962	6 975	100,2

* W odniesieniu do DPS, DDP, ŚDS i placówek opiekuńczo-wychowawczych podano miejsca.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2016-2020, sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2016-2020 oraz materiały własne ROPS w Opolu..

W 2020 r. liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia wzrosła o 4,1% w porównaniu do 2019 r., choć w stosunku do lat 2016-2018 była to liczba zdecydowanie mniejsza. Wpływ na to miała przede wszystkim sukcesywnie zmniejszająca się liczba klientów (świadczeniobiorców) pomocy społecznej.

⁵⁰ Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych.

3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2020 r. pomocą społeczną w gminach województwa opolskiego objęto 24 247 osób i rodzin, co stanowiło 2,5% mieszkańców województwa. W porównaniu do 2019 r. liczba beneficjentów pomocy społecznej spadła o 8,1%.

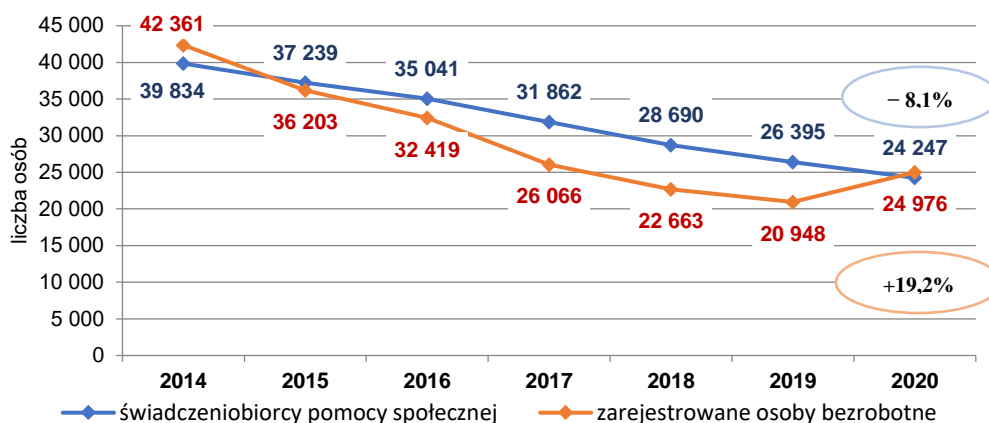
W stosunku do 2014 r. spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł 15 587 osób (ponad 39%).

Spadek liczby klientów pomocy społecznej w 2020 r. - i we wcześniejszych latach, był efektem wielu czynników, w tym:

- sytuacją dochodową ludności, tj. uzyskiwaniem i posiadaniem na tyle wysokich dochodów, które uniemożliwiały otrzymanie świadczeń z pomocy społecznej;
- wzrostem dochodów ludności większych niż podnoszone co 3 lata kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej (obecne ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów kryteria dochodowe obowiązują od 1 października 2018 r. i wynoszą: dla osoby samotnie gospodarującej wynosi **701 zł**, a dla osoby w rodzinie – **528 zł**. Ich wysokość wpływa na kwoty części świadczeń pieniężnych wypłacanych z pomocy społecznej, np. zasiłku stałego i zasiłku okresowego);⁵¹
- poprawiającą się i korzystną sytuacją na opolskim rynku pracy w latach 2014-2019;
- wsparciem udzielanym pracownikom i pracodawcom w 2020 r. w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 (w tym pomoc bezpośrednia i pośrednia udzielana przez rząd i samorządy), które ograniczają otrzymanie wsparcia z pomocy społecznej;
- innymi działaniami wspierającymi osoby i rodziny w 2020 r., szczególnie starsze i niepełnosprawne, organizowane przez samorząd terytorialny i inne podmioty, w związku z potrzebą zachowania izolacji społecznej w wyniku wystąpienia pandemii (np. organizowana przez Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu pomoc mieszkańcom gmin województwa w formie m.in. dowozu posiłków i lekarstw do domów przez tzw. kuriera społecznego). Część dotychczasowych lub potencjalnie nowych klientów pomocy społecznej otrzymało wsparcie w ramach działań i inicjatyw pomocowych zewnętrznych, bez konieczności składania wymaganych dokumentów w ośrodkach pomocy społecznej (do których dostęp był także czasowo ograniczony lub utrudniony);
- realizowanymi programami socjalnymi, zwiększającymi dochody ludności (np. 500+, Dobry start, programy własne samorządu gminnego).

⁵¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie weryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. 2018 poz. 1358).

Wykres 20. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2014-2020 oraz danych WUP w Opolu za lata 2014-2020.

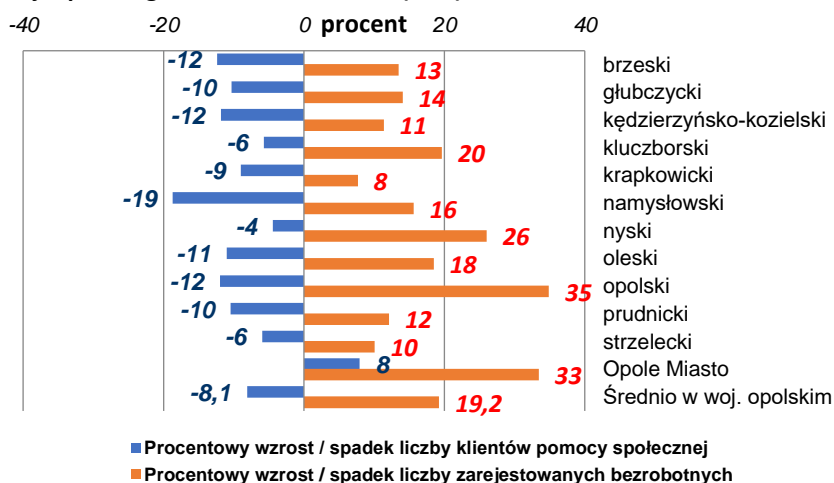
Od lat spadek liczby klientów pomocy społecznej powiązany był ze spadkiem bezrobocia. W 2020 r. - po raz pierwszy od 2015 r.- liczba bezrobotnych była większa niż świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej, jednak wzrost zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożył się na zwiększone wsparcie udzielane z pomocy społecznej.

W okresie grudzień 2019 r. - grudzień 2020 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła w woj. opolskim (we wszystkich powiatach) z 20 948 do 24 976 osób (o 19,2% - o 4 028 osób), w tym najwięcej w powiecie opolskim (o 35%) i Opolu Mieście (o 33%).

W przypadku liczby klientów ośrodków pomocy społecznej ich liczba spadła we wszystkich powiatach województwa, z wyjątkiem Miasta Opola (liczba świadczeniobiorców wzrosła o 8%, tj. o 159 osób).

Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej był największy w powiecie namysłowskim (o 19%), a w sześciu innych był większy niż 10 proc. (w brzeskim, głubczyckim, kędzierzyńsko-kozielskim, oleskim, opolskim i prudnickim).

Wykres 21. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach za lata 2019-2020 oraz danych WUP w Opolu za lata 2019-2020.

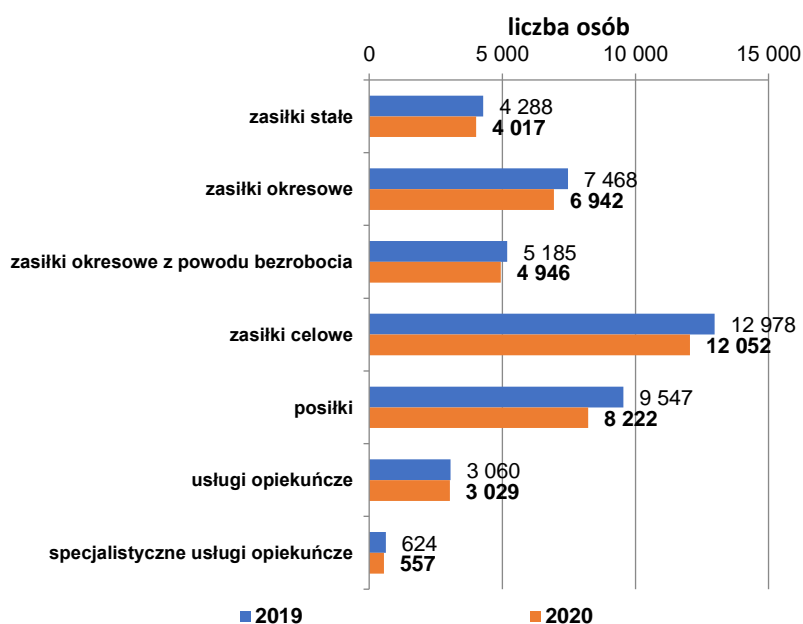
W latach 2019-2020 – podobnie jak w latach poprzednich, w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano:

- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o 7% (z 7 468 w 2019 r. do 6 942 w 2020 r.), w tym zwłaszcza zasiłków okresowych przyznanych z powodu bezrobocia (z 5 185 do 4 946 osób, tj. o prawie 5%);
- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o ponad 7%) oraz liczby osób objętych pomocą w formie posiłku (o prawie 14%);
- spadek liczby osób, którym przyznano zasiłek stały (z tytułu niezdolności do pracy) o 6,3%, tj. o 271 osób.

Natomiast niepokojącą zmianą jest spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi (o 1%) i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (o 10,7%), zważywszy na zwiększającą się corocznie w województwie liczbę osób w podeszłym wieku.

Łącznie w 2020 r. usługami opiekuńczymi objęto 3 586 osoby (mniej o 98 osób niż w 2019 r.).

Wykres 22. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2019 r. i 2020 r.

W 2020 r. najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występował w powiatach: głubczyckim (3,9%) i nyskim (3,4%). Natomiast najmniej świadczeniobiorców do liczby ludności miały: Miasto Opole (1,7%) oraz powiaty: strzelecki i opolski (po 1,9%).

We wszystkich powiatach odnotowano spadek liczby świadczeniobiorców (największy w namysłowskim (-19%) z wyjątkiem Miasta Opola, w którym liczba klientów pomocy społecznej nieznacznie wzrosła (o 8%).

Tabela 12. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 - wg powiatów

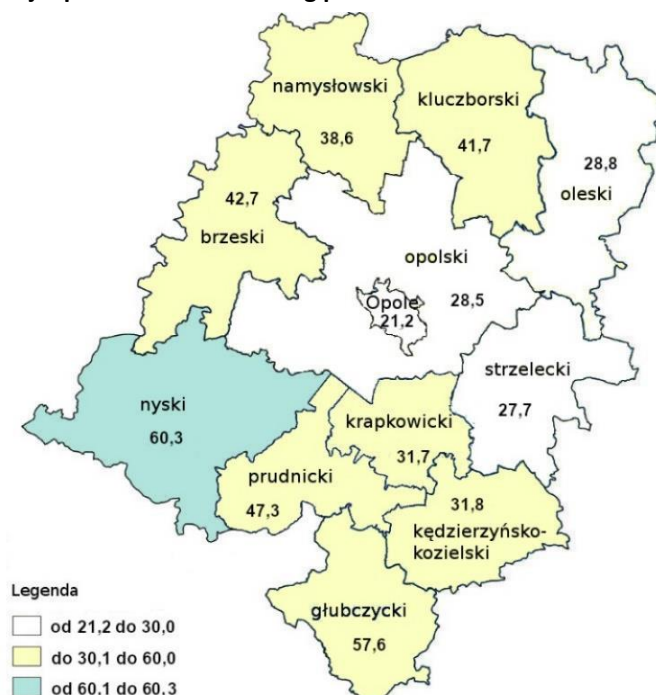
Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020				
	2019 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	2020 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	Procentowy wzrost/spadek klientów pomocy społ. w 2020 r. w stosunku do 2019 r.
brzeski	2 753	3,1	2 413	2,7	-12
głubczycki	1 962	4,3	1 760	3,9	-10
kędzierzyńsko-kozielski	2 306	2,5	2 034	2,2	-12
kluczborski	2 084	3,2	1 965	3,0	-6
krapkowicki	1 504	2,4	1 369	2,2	-9
namysłowski	1 352	3,2	1 099	2,6	-19
nyski	4 839	3,6	4 625	3,4	-4
oleski	1 438	2,2	1 280	2,0	-11
opolski	2 673	2,2	2 354	1,9	-12
prudnicki	1 961	3,6	1 756	3,2	-10
strzelecki	1 515	2,0	1 425	1,9	-6
Opole Miasto	2 008	1,6	2 167	1,7	8
Razem woj.	26 395	2,7	24 247	2,5	-8,1

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2019 r. i 2020 r.

Wskaźnik deprivacji lokalnej

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r. było **36 621 osób** (o 3 220 mniej niż w 2019 r.), a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1000 mieszkańców województwa) wyniósł **37,5** (w 2019 r. 40,5) i wahał się od najniższego (**21,2**) w Mieście Opolu, do najwyższego (**60,3**) w powiecie nyskim.

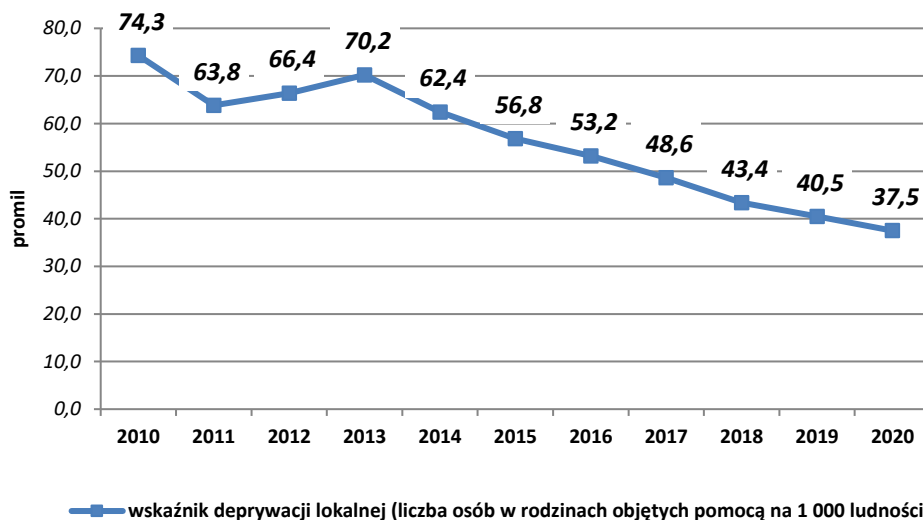
Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2020 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

W latach 2010-2020 wskaźnik deprywacji lokalnej (liczba osób w rodzinach klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) zmniejszył się z 74,3 w 2010 r. do 37,5 w 2020 r., tj. o prawie 37 pkt promilowych (‰).

Wykres 23. Wskaźnik deprywacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego

W 2020 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadały mniej niż 3 osoby (średnio 2,5), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej.

Wskaźnik ten wahał się od najwyższego (3,9%) w powiecie głubczyckim do najniższego (1,7%) w Opolu (podobnie jak w poprzednich latach).

W 2020 r. wysoki udział liczby osób objętych pomocą do liczby ludności odnotowano również w powiatach: prudnickim (3,2%) i nyskim (3,4%), przy czym wskaźnik ten obniżył się we wszystkich powiatach województwa, z wyjątkiem Miasta Opola (wzrost o 0,1% w porównaniu do 2019 r.).

Tabela 13. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2018-2020 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2018 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2018 r. %	2019 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2019 r. %	2020 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2020 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2019-2020
brzeski	3 051	3,4	2 753	3,1	2 316	2,6	-0,5
głubczycki	2 208	4,8	1 962	4,3	1 760	3,9	-0,4
kędzierzyńsko-kozielski	2 539	2,7	2 306	2,5	2 032	2,2	-0,3
kłuczborski	2 214	3,4	2 245	3,4	1 965	3,0	-0,4
krakowicki	1 605	2,5	1 505	2,4	1 364	2,1	-0,3

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2018 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2018 r. %	2019 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2019 r. %	2020 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2020 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2019-2020
namysłowski	1 614	3,8	1 399	3,3	1 097	2,6	-0,7
nyski	4 939	3,6	4 839	3,6	4 621	3,4	-0,2
oleski	1 734	2,7	1 438	2,2	1 280	2,0	-0,2
Opole Miasto	1 993	1,6	2 011	1,6	2 167	1,7	0,1
opolski	3 283	2,7	2 991	2,4	2 465	2,0	-0,4
prudnicki	2 217	4,0	1 993	3,6	1 756	3,2	-0,4
strzelecki	1 637	2,2	1 515	2	1 424	1,9	-0,1
Razem	29 034	2,9	26 957	2,7	24 247	2,5	-0,2

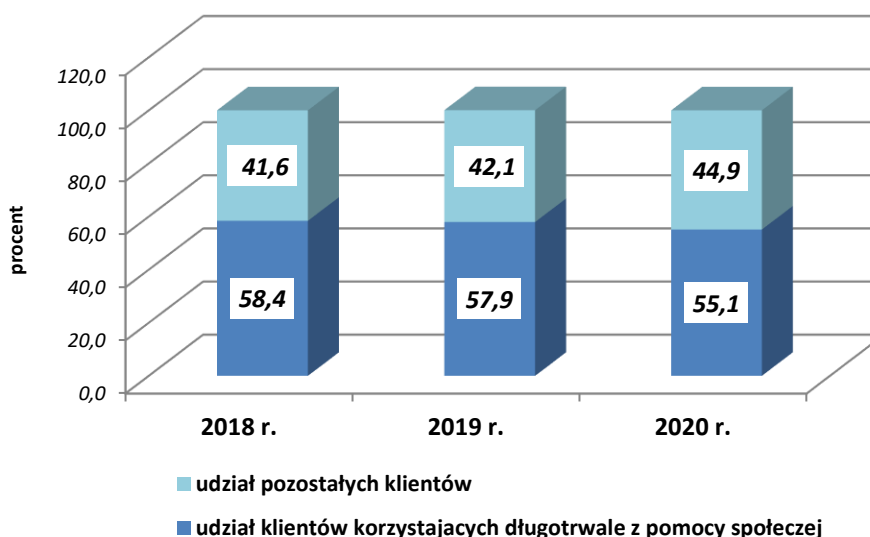
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2020 r.

W 2020 r. – podobnie jak w poprzednim roku, odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy) – z 15 620 do 13 384 świadczeniobiorców, tj. o 14,3% (w 2019 r. był to spadek o 7,9%).

Spadł także procentowy udział osób długotrwale korzystających z pomocy wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej – o 2,8 pkt proc. (z 57,9% do 55,1%).

Wykres 24. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2019-2020

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnieniu wychowanków ośrodków wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2020 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 87 250 tys. zł, tj. o 1,9% mniej niż w 2019 r.

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., główną przyczyną delikatnego spadku udzielanej pomocy był spadek kosztu udzielonych zasiłków stałych (o 2,4%) oraz zasiłków celowych (o 9,4%), mimo, że pozostałe koszty pomocy środowiskowej pozostały na ubiegłorocznym poziomie lub minimalnie wzrosły.

Wpływ na zmniejszenie się ogólnego kosztu świadczeń pomocy społecznej miała m. in. mniejsza liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych i celowych oraz utrzymujące się od 2018 r. kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej (528 zł na osobę w rodzinie oraz 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej).

Tabela 14. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2020

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2019-2020		
		2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 R.=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem* , w tym:	88 978 161	87 250 204	98,1
2	zasiłki stałe	23 061 409	22 502 254	97,6
3	zasiłki okresowe, z tego:	18 095 460	18 229 890	100,7
4	dotacja budżetu państwa	18 045 187	18 152 201	100,6
5	środki własne gminy	50 273	77 689	154,5
6	zasiłki celowe	15 846 093	14 361 758	90,6
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	20 086 819	20 079 167	100,0
8	pozostałe świadczenia (schronienie, posiłki, sprawienie pogrzebu, ubranie, usamodzielnienie, inne)	11 888 380	12 077 135	101,6
9	Liczba świadczeniobiorców	26 395	24 247	91,9
10	Liczba mieszkańców**	984 345	980 771	99,6
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (w.1 / w.9)	3 371	3 598	106,7
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	2 107	2 272	105,2
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	90	89	98,9

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan na 30.06.2019 r. oraz 30.06.2020 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2019 r. i 2020 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2020 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 3 598 zł (o prawie 7% więcej niż w 2019 r.), co wynika z większego – podobnego jak w poprzednim roku, spadku liczby klientów pomocy społecznej (po ok. 8%) niż ogólnego, minimalnego spadku kosztu pomocy społecznej.

Jednocześnie potwierdzeniem podobnych lub niższych kosztów części świadczeń, poniesionych przez pomoc społeczną w 2020 r. (w stosunku do 2019 r.), jest przeciętna, miesięczna wartość zasiłku stałego (spadek o 0,1%, z 545 zł w 2019 r. do 544,9 zł w 2020 r.) oraz wartość rocznej pomocy w formie zasiłku celowego (spadek o 8,4%, z 1 203 zł w 2019 r. do 1 102 zł w 2020 r.).

Natomiast w przypadku zasiłku okresowego – jego średnia, miesięczna wartość wzrosła z 369 zł do 380 zł (o 2,9%).

Tabela 15. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020

FORMY POMOCY PIENIĘŻNEJ	2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	4 288	4 017	93,7
liczba świadczeń	42 292	41 322	97,7
koszt świadczeń w zł	23 061 409	22 502 254	97,6
średnia wartość 1 zasiłku	545	544,6	99,9
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	7 468	6 942	93,0
liczba świadczeń	49 066	47 988	97,8
koszt świadczeń w zł	18 095 460	18 229 890	100,7
średnia wartość 1 zasiłku	369	380	102,9
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	13 175	12 052	91,5
koszt świadczeń w zł	15 846 093	13 283 784	83,8
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1203	1102	91,6

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2019 r. i 2020 r.

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., wartość pomocy przypadającej na 1 mieszkańca województwa spadła z 90 zł do 89 zł (na co wpływ miała mniejsza niż w poprzednim roku liczba ludności województwa, przy jednoczesnym minimalnym spadku ogólnego kosztu świadczeń pomocy społecznej).

3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 16. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2019-2020

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. (w %)
1	ubóstwo	18 097	16 497	-8,8
2	bezrobocie	17 907	16 633	-7,1
3	niepełnosprawność	13 031	11 729	-10,0
4	długotrwała choroba	15 238	14 519	-4,7
5	bezradność w sprawach op.-wych.	8 670	7 622	-12,1
6	w tym: rodziny niepełne	4 117	3 608	-12,4
7	rodziny wielodzietne	2 218	2 171	-2,1
8	przemoc w rodzinie	1 125	759	-32,5
9	potrzeba ochrony macierzyństwa	6 615	5 662	-14,4
10	w tym wielodzietność	4 787	4 176	-12,8
11	alkoholizm	1 944	1 702	-12,4
12	narkomani	116	127	9,5
13	bezdomność	1 203	1 183	-1,7
14	trudności w przyst. po opuszczeniu zakładu karnego	392	378	-3,6
15	zdarzenie losowe	529	945	78,6
16	kłęska żywiołowa i ekologiczna	139	138	-0,7
17	sieroctwo	18	14	-22,2
18	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	4	22	450,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w 2019 i 2020 r.

W 2020 r. – podobnie jak rok wcześniej, ogólny spadek liczby ludności, objętych pomocą społeczną, zdecydował o zmniejszeniu poszczególnych grup klientów, wyróżnionych ze względu na główny powód jej udzielania.

Nadal – najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia było: ubóstwo (16,4 tys. osób w rodzinach) oraz bezrobocie (16,6 tys.), chociaż liczby te w porównaniu do 2019 r. zmniejszyły się odpowiednio o: 8,8% i 7,1%.

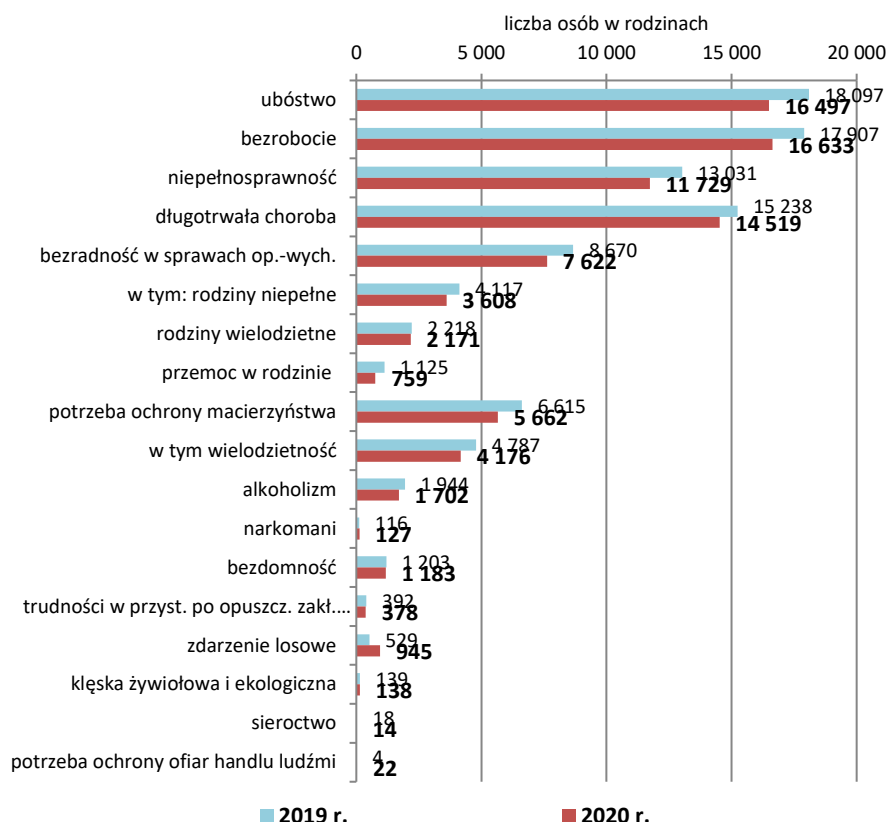
Ponadto – najbardziej zmniejszyły się również grupy świadczeniobiorców, którym pomocy udzielono z powodu:

- przemocy w rodzinie (o 32,5%);
- sieroctwa (o 22,2%);
- potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności (o 14,4%);
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (o 12,1%), w tym w rodzinach niepełnych (o 12,4%).

Natomiast liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wzrosła jedynie w trzech przypadkach:

- z powodu narkomani – o 9,5% (11 osób w rodzinach);
- z powodu zdarzenia losowego – o 78,6% (416 osób w rodzinach);
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi (wzrost do 22 osób w 2020 r.; w 2019 r. były to 4 osoby).

Wykres 25. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2019 r. i 2020 r.

3.7. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

3.7.1. Asystenci rodziny

W 2020 r. liczba zatrudnionych asystentów rodziny wyniosła 89 (o 6 mniej niż w 2019 r.). Asystenci zatrudnieni byli w 67 gminach woj. opolskiego, tj. w 1 gminie mniej niż w 2019 r.

Na 89 asystentów rodziny **24 zatrudniono w latach 2016-2020 w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt *Blżej rodziny i dziecka*)**.

W porównaniu do 2012 r., tj. początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 89, tj. prawie 3-krotnie (ich liczba w ostatnich 3 latach waha się w granicach 99-89).

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 062 rodziny (o 6,1% mniej niż w 2019 r.). Na 1 asystenta przypadało średnio 12 rodzin.

Od początku działania systemu (2012 r.) liczba rodzin korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła 3,5-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 062 w 2020 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach najwięcej rodzin objętych w 2020 r. pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Nysie – 64, Opolu – 51, Prudniku – 50, Kędzierzynie-Koźlu – 48, a także Głubczycach – 39, Strzelcach Op. – 33, Grodkowie i Brzegu – po 34, oraz Paczkowie - 31). Wysokie wskaźniki liczby rodzin przypadających na 1 asystenta rodziny są

również w: Zawadzkiem, Namysłowie i Kluczborku (po 27 rodzin) i Lewinie Brzeskim (21). W pozostałych gminach na asystenta rodziny przypadało mniej niż 20 rodzin, w tym 4 rodzin w Lasowicach Wielkich.

W 2020 r. w 4 gminach w woj. opolskim (Murów, Dobrzeń Wlk., Lubrza i Walce) brak było zatrudnionych asystentów rodziny (w 2019 r. były 3 takie gminy).

3.7.2. Placówki wsparcia dziennego

W 2020 r. liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła 40 (o jedną więcej niż w 2019 r., w październiku 2020 r. utworzono drugą placówkę w Prudniku).

Istotny udział we wspieraniu działalności tego typu placówek w gminach ma Samorząd Województwa Opolskiego, który w wyniku realizowanego przez ROPS w Opolu projektu **Blżej rodziny i dziecka, utworzył 13 placówek wsparcia dziennego** (w latach 2016-2019) na łączną liczbę 187 miejsc (większość w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawców w różnych miejscowościach gminy).

Wśród 40 placówek wsparcia dziennego w woj. opolskim (na ogółem 820 miejsc) było:

- 13 placówek opiekuńczych;
- 10 specjalistycznych (w tym opiekuńczo-specjalistycznych);
- 17 w formie pracy podwórkowej.

W 2020 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 498 dzieci (w 2019 r. 759 dzieci, na co wpływ miała mniejsza liczba korzystających w 2020 r. spowodowana wprowadzonymi obostrzeniami pandemicznymi).

Tabela 17. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2020 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci w 2019 r. *
1	głubczycki	Branice	1	30	30
2	brzeski	Brzeg	1	15	15
		Lewin Brzeski	1	60	60
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	4	105	87
4	kluczborski	Kluczbork	2	45	45
5	krapkowicki	Zdzieszowice	1	15	24
6	namysłowski	Pokój	7	105	105
7	nyski	Głuchołazy	2	60	46
8		Nysa	1	30	64
9		Paczków	1	15	15
10	opolski	Niemodlin	1	30	38
11		Dąbrowa	1	15	15
12	prudnicki	Prudnik	2	30	15
13	strzelecki	Zawadzkie	1	15	6
14	Opole Miasto	Opole	14	250	194
Razem			40	820	759

* brak szczegółowych danych za 2020 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu przez SWO, w ramach realizacji projektu **Blżej rodziny i dziecka**, obejmuje także szereg innych działań (poza

zatrudnieniem 24 asystentów rodziny i utworzeniem 13 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).

W latach 2016-2019 (projekt trwa do 2021 r., a w 2020 r. część zaplanowanych działań zawieszono w wyniku pandemii) w efekcie działań projektu w systemie wspierania rodziny zwiększono także zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

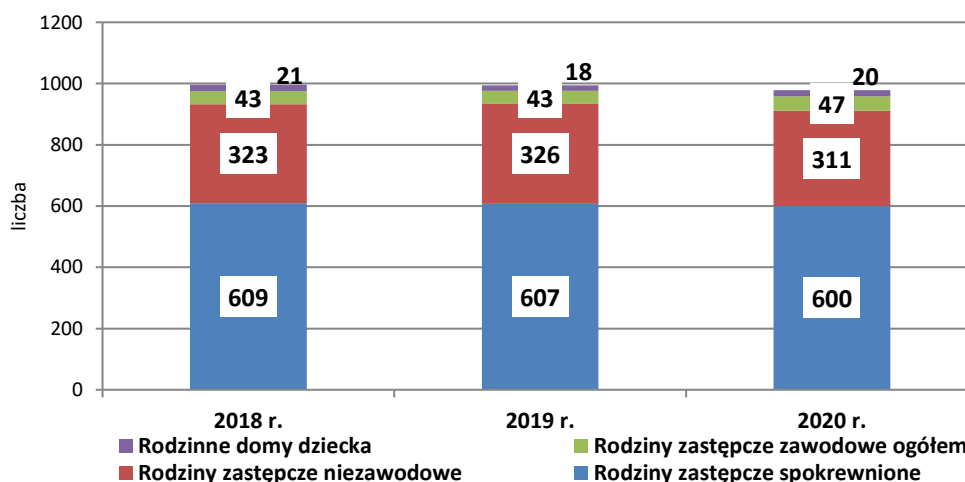
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe 17 osób (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, *Opolskie Dni Rodziny*, w których uczestniczyło łącznie ok. 3 000 osób z woj. opolskiego).

3.7.3. Rodzinna piecza zastępcza

W 2020 r. **liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 978 podmiotów** (o 16 mniej niż w 2019 r.), z tego:

- 600 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 7 mniej niż w 2019 r.);
- 311 rodzin niezawodowych (o 15 mniej niż w 2019 r.);
- 47 rodziny zastępcze zawodowe (o 4 więcej niż w 2019 r.), z tego:
 - ✓ 36 „zwykłych” zawodowych rodzin zastępczych;
 - ✓ 8 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 3 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 20 rodzinnych domów dziecka (o 2 domy więcej niż w 2019 r.).

Wykres 26. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art.*

113a tej ustawy, za okres od 2020-07-01 do 2020-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

W 2020 r. – w porównywaniu do 2019 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej nastąpiły spadki liczby rodzin zastępczych: spokrewnionych i niezawodowych oraz 3 rodzin w ramach rodzin zawodowych (razem o 25 podmiotów). Natomiast wzrosła liczba rodzin zawodowych „zwykłych” (o 7) i Rodziny domów dziecka (o 2), co jest pozytywną zmianą w systemie rodzinnej pieczy zastępczej (oczekuje się zwiększenia liczby rodzin zawodowych i Rodziny domów dziecka oraz zmniejszenia liczby dzieci przebywającej w instytucjonalnej pieczy zastępczej - domach dziecka).

Tabela 18. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim										Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r. =100%	Wzrost / spadek w 2020 r. 2012 r. =100%
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.			
1	RAZEM (w.2+3+4+8)	1 159	1 143	1102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	-1,6	-15,6	
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	769	737	691	638	656	639	609	607	600	-1,2	-22,0	
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	352	357	357	324	318	323	323	326	311	-4,6	-11,6	
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem, z tego:	31	32	36	38	26	46	43	43	47	9,3	51,6	
5	rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	19	24	25	13	33	30	29	36	24,1	89,5	
6	rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	10	9	9	9	9	10	8	-20,0	-20,0	
7	rodziny zastępcze specjalistyczne	2	3	2	4	4	4	4	4	3	-25,0	50,0	
8	Rodziny domy dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	20	11,1	185,7	

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2020.

Jednocześnie analiza danych w latach 2012-2020 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 15,6%, w tym:

- o 22% zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem;
- o 51,6% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 31 do 47), choć liczba specjalistycznych rodzin zawodowych jest stała (2-4 rodziny), a rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego jest od lat nie więcej niż 10;
- prawie 3-krotnie wzrosła liczba Rodziny domów dziecka (z 7 do 20, mimo okresowych spadków ich liczby od 2013 r.).

W 2020 r. – w porównaniu do 2012 roku, liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej zmniejszyła się we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatu nyskiego (wzrost o 4% - 5 podmiotów). Największy spadek liczby podmiotów zanotowano w powiatach: oleskim (o 33%) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 30%).

Średni spadek liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w woj. opolskim 16% (jedynym powiatem o większej jej liczbie podmiotów niż w 2012 r. był do 2018 r. powiat głubczycki, a w 2020 r. został nim powiat nyski).

Tabela 19. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2012- 2020

Lp.	Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim									
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. 2012 r.=100%
1	brzeski	107	101	98	99	107	108	95	101	92	86
2	głubczycki	57	64	60	56	57	60	66	49	45	79
3	kędzierzyńsko-kozielski	166	167	158	115	137	136	119	113	116	70
4	kluczborski	90	85	82	80	76	76	84	80	80	89
5	krakowicki	80	81	75	73	69	69	68	76	76	95
6	namysłowski	41	51	49	46	43	43	33	35	37	90
7	nyski	126	121	123	122	104	105	119	118	131	104
8	oleski	58	52	45	39	34	35	37	42	39	67
9	Opole Miasto	128	139	127	119	119	119	121	119	116	91
10	opolski	121	112	110	114	105	105	107	114	101	83
11	prudnicki	102	93	91	88	102	102	87	86	82	80
12	strzelecki	83	77	84	68	66	66	59	61	63	76
Razem woj.		1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 019	995	994	978	84

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2020-07-01 do 2020-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

Samorząd Województwa Opolskiego wspiera rozwój rodzinnych formy pieczy zastępczej w woj. opolskim. W latach 2018-2020 - w ramach m.in. realizacji projektu *Blżej rodziny i dziecka*, przeprowadzono różnorodne działania wzmacniające system pieczy zastępczej, w tym:

- przeszkolono 67 kandydatów na rodziny zastępcze;
- utworzono 3 mieszkania chronione dla osób usamodzielnianych (w Opolu, Prudniku i Otmuchowie);
- utworzono miejsce do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki wychowanków pieczy zastępczej (w Opolu);
- utworzono poradnię i infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinii dyżuruje prawnik/mediator);
- ustanowiono 1 rodzinę wspierającą (udzielającej bezpośrednio wsparcie rodzinie, mającej trudności opiekuńczo-wychowawcze), a indywidualne doradztwo zawodowe zapewniono 80 osobom w pieczy zastępczej pow. 15 lat.

Jednocześnie nadal kontynuowane są działania wspierające pracowników pieczy zastępczej i promujące rodzicielstwo zastępcze, tj.:

- prowadzone jest specjalistyczne wsparcie dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej (superwizja);
- prowadzona jest regionalna kampania promująca rodzicielstwo zastępcze (w ramach działań informacyjnych oraz upowszechniających projekt, przygotowano i rozdysponowano mieszkańcom regionu materiały promocyjne w postaci: maskotek, worków dla dzieci, parasolek, toreb płóciennych, rękawic i fartuchów kuchennych, kalendarzy, apaszek, krawatów, kolorowanek dla dzieci, piórników z kredkami, długopisów, zestawów kredek, lalek szmacianych oraz książek).

3.7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2020 r. w woj. opolskim były 24 placówki opiekuńczo-wychowawcze (bez zmian do 2019 r. oraz więcej o 1 niż w 2018 r.). Liczba miejsc w tych placówkach była mniejsza niż w poprzednich latach i wyniosła 479 (w 2019 r. – 510, w 2018 r. – 521, a w 2017 r. – 532).

Średnio na 10 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat przypadało w województwie 30,5 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (64,0) i głubczyckim (62,1);
- najmniej w powiatach: oleskim (13,6) i kędzierzyńsko-kozielskim (21,0);
- brak jest domów dziecka w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka - 6, natomiast w powiecie oleskim jest 1 rodzinny dom dziecka).

Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego – stan na 04.11.2020 Wojewody Opolskiego <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/rejestr-placowek-opiekunczo-wychowawczych> (31.05.2021 r.) oraz danych GUS za 2019 r. (liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiatach w woj. opolskim wg stanu na 31.12.2019 r.).

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży do 17 lat) od lat sukcesywnie się zmniejsza (w 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 34,3 miejsca, a w 2020 r. 30,5, tj. prawie cztery miejsca mniej). Wpływ na to ma systematyczny spadek liczby ludności woj. opolskiego, w tym w wieku do 17 lat, oraz tzw. deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, ustawowo zobowiązująca samorządy, prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze, do ograniczania w nich liczby miejsc (do 14) i rozwoju rodzinnych form opieki.⁵²

⁵² Zmniejszenie się liczby miejsc w domach dziecka w 2020 r. zanotowano w powiatach: kluczborskim, oleskim i opolskim – razem o 31 (łącznie liczba miejsc we wszystkich placówkach opiekunczo-wychowawczych spadła z 510 w 2019 r. do 479 w 2020 r.).

3.7.5. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 20. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej										
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. (do 2019 r.)	Wzrost / spadek w 2020 r. (do 2012 r.)
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	996	984	886	801	818	792	760	775	748	-3,5%	-24,9%
w rodzinach zastępczych niezawodowych	495	489	494	434	423	422	447	446	422	-5,4%	-14,7%
w rodzinach zastępczych zawodowych	152	144	149	139	125	142	145	189	191	+1,1%	+25,7%
w rodzinnych domach dziecka	39	114	123	127	127	118	123	130	133	+2,3%	+241,0%
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsca)	546	526	514	528	542	532	521	510	479	-6,1%	-12,3%
Razem	2 228	2 257	2 166	2 029	2 118	2 006	1 996	2 050	1 973	-3,8%	-11,4%

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2020-07-01 do 2020-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*, a także powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2018.

W 2020 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 1 973 (o 77 dzieci mniej niż w 2019 r. – 3,8%).

Od początku funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci sukcesywnie maleje (mimo okresowych wzrostów dzieci w całym systemie pieczy zastępczej). Jest to w dużym stopniu efekt działań profilaktycznych, prowadzonych przez gminy (ośrodki pomocy społecznej), m.in. w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności placówek wsparcia dziennego, umożliwiających pozostanie dzieci w swoich rodzinach naturalnych i ograniczenie konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej.

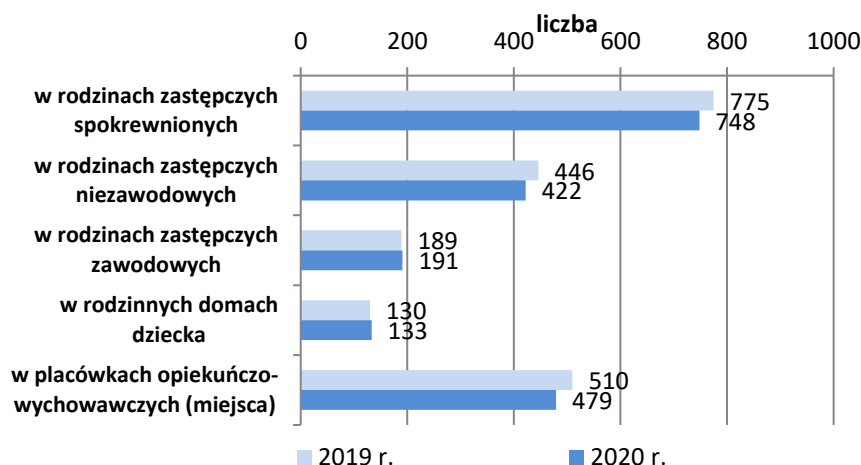
W latach 2012-2020 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmniejszyła się o 11,4% (255 osób), w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o prawie 25%,
- w rodzinach niezawodowych – o prawie 15%,
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc) - o 12,3%.

Natomiast prawie 3,5-krotnie (z 39 do 133) wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

W 2020 r. - po raz kolejny, odnotowano wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka (razem jest ich 324), mimo to nadal liczba dzieci w tych instytucjach jest ponad 2-krotnie mniejsza niż w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem (748).

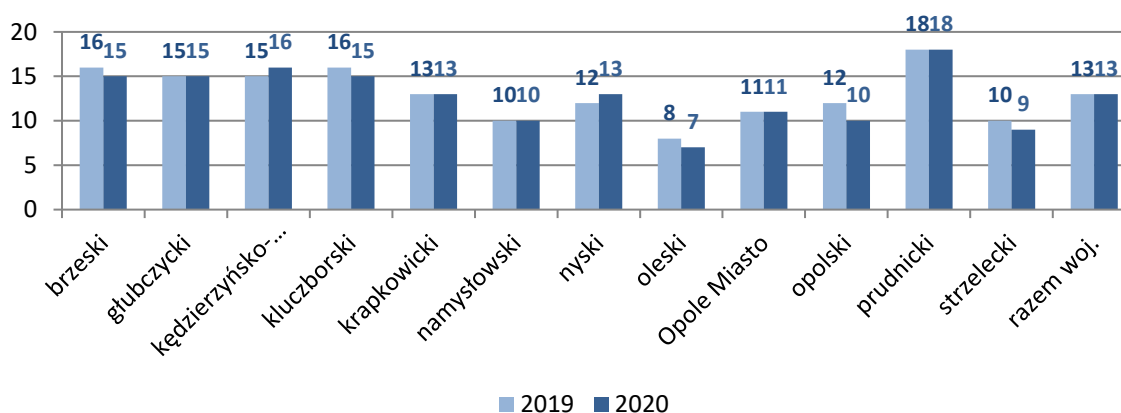
Wykres 28. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2019-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2019 r. i 2020 r.

W 2020 r. - podobnie jak w latach 2017-2019, **średnio na 1000 mieszkańców woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało 13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 18 (w powiecie prudnickim) do 7 (w powiecie oleskim), a w pozostałych powiatach, z wyjątkiem strzeleckiego (9), wskaźniki ten wyniósł 10 i więcej.

Wykres 29. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskim w 2019 r. i 2020 r. wg powiatów*

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym do 17 lat wg stanu na 31.12.2018 r. oraz 31.12.2019 r.(BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2019 r. i 2020 r.

W latach 2012-2020, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 16%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 22%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych (o 52%), a **liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się prawie 3-krotnie** (o 186%);
- **prawie 3-krotnie wzrosła liczba asystentów rodziny** (o 170%) i **3,5-krotnie liczba rodzin korzystających z ich pomocy** (o 247%);

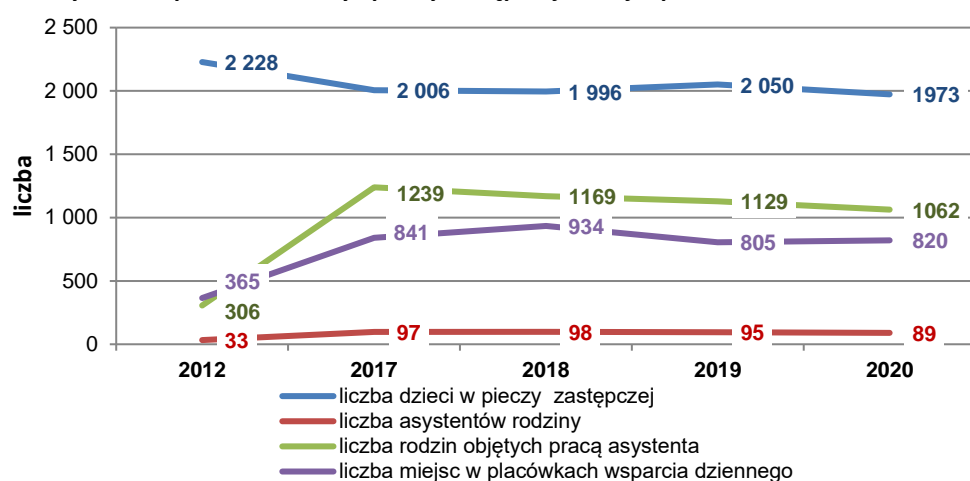
→ wzrosła również liczba **placówek wsparcia dziennego**, a liczba miejsc **zwiększyła się o 125%**.

Tabela 21. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2012-2020									Wzrost / spadek w 2020 r. (do 2012 r.)
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	
1	Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, z tego:	1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	-16%
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	769	737	691	638	656	639	609	607	600	-22%
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	352	357	357	324	318	323	322	326	311	-12%
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	31	32	36	38	26	46	43	43	47	+52%
5	liczba rodzinnych domów dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	20	+186%
6	Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	546	526	514	526	542	532	521	510	479	-12%
7	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 228	2 257	2 166	2 029	2 035	2 006	1 996	2 050	1 973	-11%
8	Liczba asystentów rodziny	33	56	68	87	97	97	98	95	89	+170%
9	Liczba rodzin objętych pracą asystenta	306	648	809	963	1 182	1 239	1 169	1 129	1 062	+247%
10	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	365	760	684	672	841	841	934	805	820	+125%

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (w latach 2012- 2020).

Wykres 30. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2012 r. i w latach 2017-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012- 2020.

3.7.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim funkcję organizatorów pieczy zastępczej w każdym powiecie pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie, w których zatrudnieni są koordynatorzy pieczy zastępczej.

W 2020 r. PCPR-y zatrudniały 43 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2019 r. – 42, a w 2018 r. – 39), w tym 3 koordynatorów zatrudniono w ramach projektu **Bliżej rodziny i dziecka**. Łącznie koordynatorzy pracowali z 564 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

Na jednego koordynatora przypadało średnio 13 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (w 2019 r. – 18, a w 2018 r. – 19).

3.7.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej⁵³

W 2019 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz innych instytucji wsparcia pomoc na usamodzielnienie otrzymało 124 wychowanków⁵⁴, z tego:

- 64 osoby (młodzież) opuszczająca rodzinne formy pieczy zastępczej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka);
- 44 osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 16 osób opuszczających inne ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, finansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł **1 194 tys. zł**, z tego koszt pomocy:

- na kontynuowanie nauki – 860 tys. zł;
- pieniężnej na usamodzielnienie – 269 tys. zł;
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej – 65 tys. zł.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła w 2020 r. 9 629 zł.

3.8. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

3.8.1. Domy pomocy społecznej

W 2020 r. w województwie opolskim funkcjonowało 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej, w których były 3 082 miejsca (tyle samo co w latach 2018-2019), z tego:

- 4 domy dla osób w podeszłym wieku na 264 miejsca;
- 11 domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie na 985 miejsc;
- 3 domy dla przewlekle psychicznie chorych na 841 miejsc;
- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 469 miejsc,
- 6 domów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 523 miejsca⁵⁵.

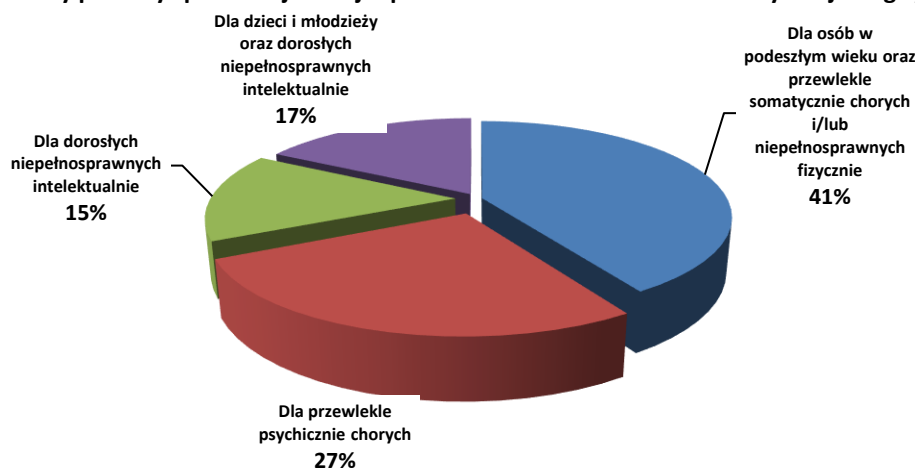
W porównaniu do 2019 r. liczba DPS-ów oraz przeznaczenie miejsc w tych placówkach pozostała bez zmian (brak było zmian w liczbie miejsc wg typu przeznaczenia).

⁵³ Osoby pełnoletnie opuszczające dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

⁵⁴ Dane zbiorcze z powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

⁵⁵ W 2019 r. na 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (domów pomocy społecznej) 27 jest prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne (zgromadzenia i wspólnoty zakonne Kosiółka katolickiego), 1 przez gminę (Gogolin), a 1 przez osobę prawną (DPS w Jakubowicach).

Wykres 31. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2020 r. – struktura liczby miejsc wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2020 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej – aplikacja Sprawozdania resortowe oraz powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W 2020 r. - podobnie jak w latach 2018-2019, w strukturze placówek stacjonarnych pomocy społecznej wg typów brak jest istotnych zmian:

- dominującą grupą są nadal DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie – łącznie 41% miejsc;
- 27% miejsc przeznaczonych jest dla przewlekle psychicznie chorych;
- prawie 1/3 stanowią domy dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w tym DPS-y przeznaczone wyłącznie dla osób dorosłych (15% miejsc).

Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2020 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2020 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekle somatycznie chorych		w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie		przewlekle psychicznie chorych		dorośli niepełnosprawni intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorośli niepełnosprawni intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	0	0	0	0	1	53	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29 ^a	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	172	0	0	0	0	1	49	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	191	0	0	1	76	0	45 ^b	0	0	1	70	0	0
5	krupkowicki	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	309	0	0	0	0	2	164	1	65	0	0	1	80
8	oleski	2	112	1	42	0	0	0	0	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	3	310	0	0	0	0	2	190	0	0	0	0	1	120
10	opolski	2	278	0	0	0	59 ^c	1	55	0	0	1	164	0	0
11	prudnicki	3	190	0	72 ^d	0	0	2	56	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	458	0	0	0	0	1	238	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM WOJ.		29	3082	4	264	1	135	10	850	3	841	5	469	6	523

^a Filia w Głubczycach (29 miejsc) DPS-u w Klisinie (743 miejsca, w tym 714 dla przewlekle psychicznie chorych).

^b Filia dla niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc) DPS-u w Kluczborku (121 miejsc, w tym 76 dla przeznaczony jest dla przewlekle somatycznie chorych).

^c DPS w Prószkowie jest dla osób przewlekle somatycznie chorych (59 miejsc) i osób niepełnosprawnych intelektualnie (164 miejsca).

^d w DPS w Prudniku wskazano 72 miejsca dla osób w podeszłym wieku (na 78 miejsc).

Źródło: Rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego oraz oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r. MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2020 r.

Województwo opolskie - podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (w tym głównie w domach pomocy społecznej) w relacji do liczby mieszkańców.

W 2020 r. - według danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej - **najwyższy wskaźnik liczby miejsc w gminnych i ponadgminnych domach pomocy społecznej do liczby mieszkańców** (na 10 tys. ludności) **występuje w woj. opolskim (31,55)**, a następnie w województwach: świętokrzyskim (27,04), warmińsko-mazurskim (26,22) i łódzkim (25,50). Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 21,14.

Tabela 23. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2020 r. – wg województw

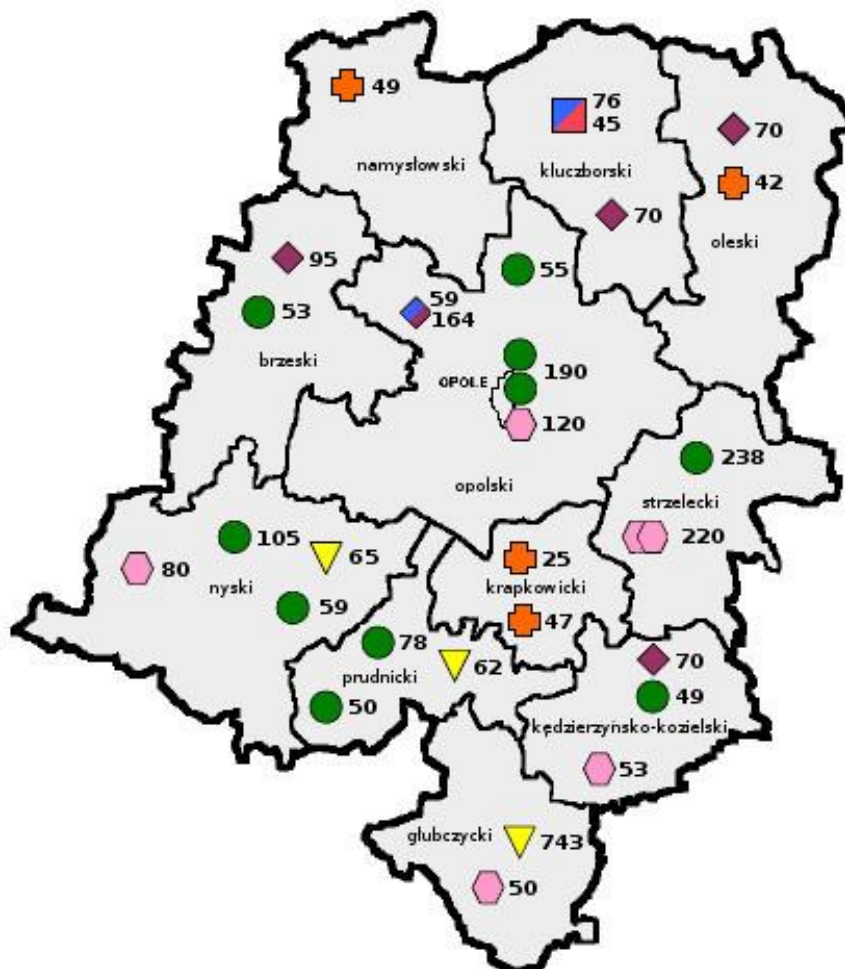
Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 31.12. 2020 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
1	DOLNOŚLĄSKIE	5 810	2 891 321	20,09	10
2	KUJAWSKO-POMORSKIE	4 004	2 061 942	19,42	12
3	LUBELSKIE	4 552	2 095 258	21,73	9
4	LUBUSKIE	2 337	1 007 145	23,20	6
5	ŁÓDZKIE	6 218	2 437 970	25,50	4
6	MAŁOPOLSKIE	8 121	3 410 441	23,81	5
7	MAZOWIECKIE	9 486	5 425 028	17,49	15
8	OPOLSKIE	3 082	976 774	31,55	1
9	PODKARPACKIE	4 833	2 121 229	22,78	8
10	PODLASKIE	2 353	1 173 286	20,05	11
11	POMORSKIE	4 103	2 346 671	17,48	16
12	ŚLĄSKIE	8 691	4 492 330	19,35	13
13	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 312	1 224 626	27,04	2
14	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 714	1 416 495	26,22	3
15	WIELKOPOLSKIE	6 405	3 496 450	18,32	14
16	ZACHODNIOPOMORSKIE	3 886	1 688 047	23,02	7
Polska razem		80 907	38 265 013	21,14	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2020 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - aplikacja Sprawozdania resortowe (Sprawozdawczość krajowa), a także danych demograficznych GUS (Dziedzinowe Bazy Wiedzy).

Pierwsza pozycja woj. opolskiego (wśród wszystkich województw w Polsce) pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej (do liczby mieszkańców) odnotowana jest od wielu lat (a w statystyce regionalnej od ponad 10).

Województwo opolskie wyróżnia także najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekłe psychicznie chorych, zwłaszcza występujący w powiatach: głubczyckim, nyskim, prudnickim, brzeskim i namysłowskim.

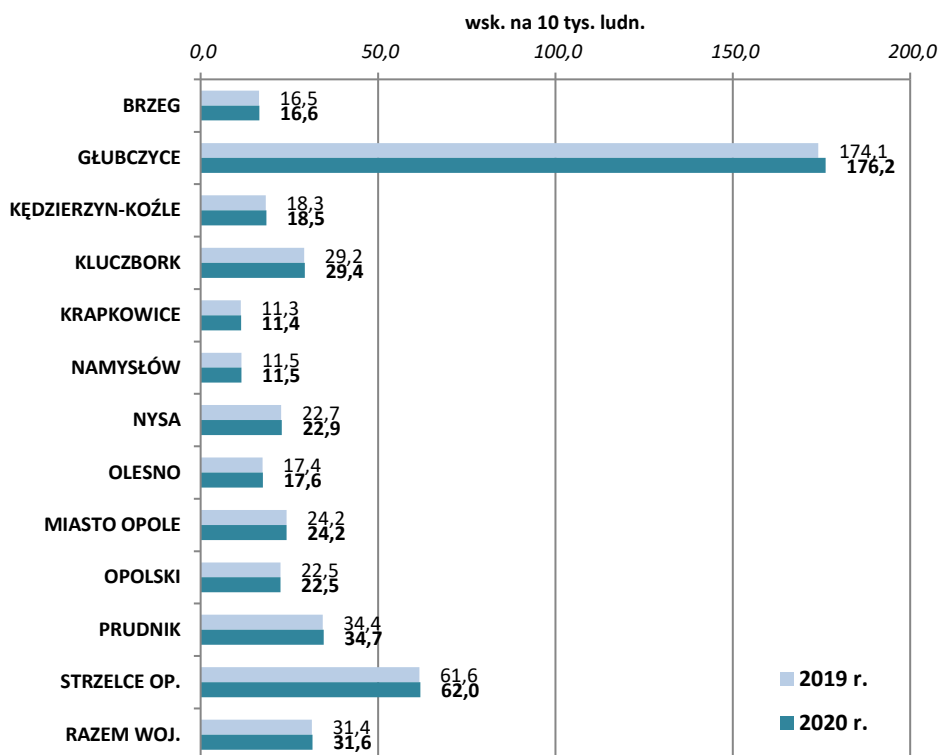
Mapa 7. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2020 r. – wg typów

- DPS dla osób w podeszłym wieku – 4 (Krapkowice, Borki Wilk., Namysłów, Kamionek w gm. Gogolin)
- DPS dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych – 10 (Grodków, Koperniki, Opole – 2 domy, Dobrzeń Wielki, Grabina, Prudnik, Strzelce Opolskie, Korfantów i Jakubowice w gm. Pawłowiczki)
- DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób niepełnosprawnych fizycznie – 1 (Kluczbork)
- DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych – 3 (Nysa, Raclawice Śląskie i Klisino z 6 filiami)
- DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 4 (Jędrzejów, Kędzierzyn-Koźle, Radawie, Gieratce w gm. Wotczyn)
- DPS dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 6 (Kędzierzyn-Koźle, Zawadzkie, Nysa, Kietrz, Kadłub i Opole-Czarnowąsy)
- DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i osób przewlekle somatycznie chorych – 1 (Prószków)

W 2020 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców **przypadały 31,6 miejsca w domach pomocy społecznej** i wskaźnik ten wahał się od najniższego w powiecie krapkowickim (11,4) do najwyższego w powiecie głubczyckim **ponad 176 miejsc na 10 tys. mieszkańców** (wzrost z 174,1 w 2019 r. do 176,2 w 2019 r.) W pozostałych powiatach w latach 2019-2020 wskaźnik ten pozostał bez zmian lub tylko nieznacznie wzrósł (w granicach 0,0 - 0,3).

Wykres 32. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2019-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2020 r. oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W 2020 r. bieżące utrzymanie 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosło 147 201 tys. zł (o 13% więcej niż w 2019 r. oraz o 38% więcej niż w 2017 r.).

Według najnowszych danych w 2021 r. miesięczny **koszt utrzymania 1 miejsca w domu pomocy społecznej** wynosi **3 994 zł** (o 9,4% więcej niż w 2020 r.).

Koszt ten waha się od 3 349 zł (w DPS dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Opolu Czarnowąsach) do 4 734 zł (w DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Jędrzejowie – gm. Grodków).

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2017-2021 o 35,2% (z 2 951 zł do 3 994 zł), a w porównaniu do 2015 r. o 40,2% (z 2 848 zł).

Tabela 24. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i roku 2021

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2019 r.	2020 r.	2021 r.
1.	Powiat brzeski	2	148			
2.	DPS Grodków		53	3 662	3 905	4 374
3.	DPS Jędrzejów		95	3 719	3 943	4 734
4.	Powiat głubczycki	2	793			
5.	DPS Klisino		743	3 353	3 480	3 936
6.	DPS Kietrz		50	3 459	3 780	4 099
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3	172			
8.	DPS K-Koźle (ul. Zielna)		70	3 395	3 688	3 807

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2019 r.	2020 r.	2021 r.
9.	DPS K-Koźle (ul. Łukasiewicza)		53	3 602	3 794	3 988
10.	DPS w Jakubowicach		49	3 105	3 624	3 814
11.	Powiat kluczborski	2	191			
12.	DPS Kluczbork		121	3 065	3 225	3 440
13.	DPS Gierałcice		70	3 064	3 272	3 822
14.	Powiat krapkowicki	1	25	3 380	3 830	4 070
15.	Powiat namysłowski	1	49	3 511	3 857	4 130
16.	Powiat nyski	4	309			
17.	DPS Korfantów		59	3 157	3 393	3 770
18.	DPS Nysa (ul. Świętojańska)		65	3 487	3 777	4 200
19.	DPS Nysa (Al. Wojska Polskiego)		80	3 646	3 960	4 417
20.	DPS Koperniki		105	2 994	3 254	3 470
21.	Powiat oleski	2	112			
22.	DPS Radawie		70	3 763	4 106	4 501
23.	DPS Borki Wielkie		42	2 900	3 050	3 360
24.	Miasto Opole	3	310			
25.	Opole (ul. Szpitalna)		52	2 923	b.d.	4 000
26.	Opole – DPS Kombatant		138	3 716	4 064	4 348
27.	DPS Czarnowąsy		120	2 923	3 302	3 349
28.	Powiat opolski	2	278			
29.	DPS Prószków		223	3 440	3 900	4 250
30.	Dobrzeń Wielki		55	3 180	b. d.	3 670
31.	Powiat prudnicki	3	190			
32.	DPS Grabina		50	3 156	3 408	3 824
33.	DPS Prudnik		78	3 447	3 669	4 140
34.	DPS Raclawice Śl.		62	3 390	3 672	4 127
35.	Powiat strzelecki	3	458			
36.	DPS Strzelce Op.		238	3 372	3 741	4 077
37.	DPS Zawadzkie		110	3 333	3 493	3 811
38.	DPS Kadłub		110	3 500	3 968	4 095
40.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	3 251	3 471	4 190
41.	łącna średnia	29	3 082	3 341	3 652	3 994

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji ogłoszonych w Dzienniku Urzędowy Województwa Opolskiego przez starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w latach 2019-2020 oraz w 2021 r.

Na koniec 2020 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 249 osób (o 27% mniej w 2019 r., podczas gdy wcześniej liczba oczekujących corocznie wzrastała – z 199 w 2016 r. do 342 osób w 2019 r., tj. o ponad 71%).

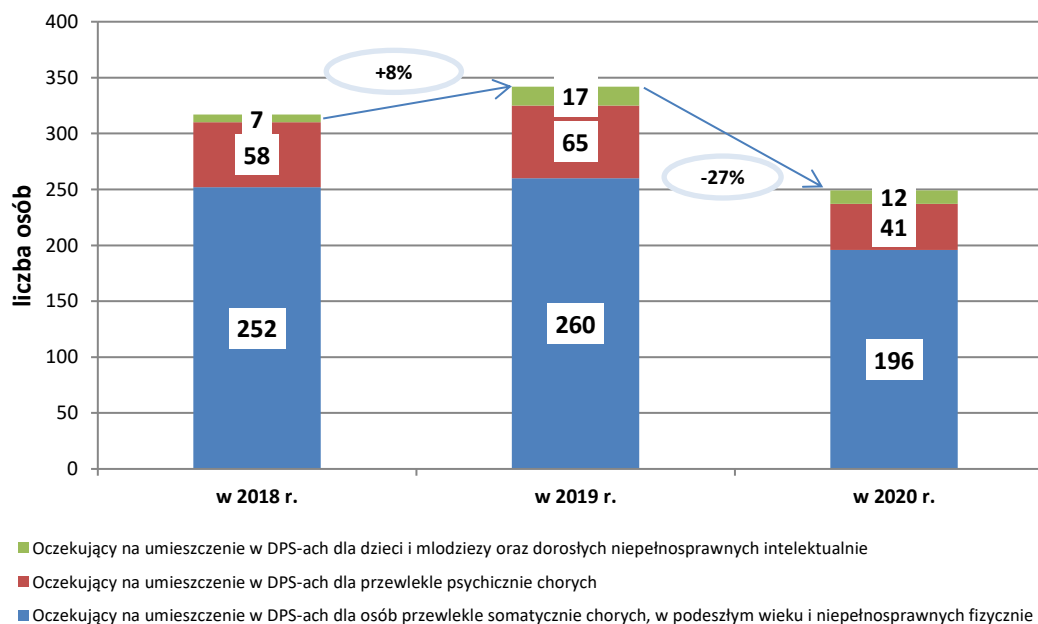
Podobnie jak w latach poprzednich - dwie największe grupy oczekujących to: osoby w podeszłym wieku i przewlekle chore somatycznie i/lub niepełnosprawne fizycznie (196 osób – 78,7%) oraz przewlekle chore psychicznie (41 osób – 16,5%), a 12 osób (4,8%) oczekiwało na miejsce w domach dla dzieci, młodzieży lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

Tabela 25. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2020 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie)

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskiej w latach 2017-2020					
		Miejsca statutowe na 31.12.2020 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS				Wskaźnik liczby oczekujących w 2020 r. do liczby miejsc statutowych
			w grudniu 2017 r.	w grudniu 2018 r.	w grudniu 2019 r.	w grudniu 2020 r.	
1	brzeski	148	0	1	5	0	0,0
2	głubczycki	793	46	49	58	33	4,2
3	kędzierzyńsko-kozielski	172	11	15	4	7	4,1
4	kluczborski	191	2	25	29	15	7,9
5	krapkowicki	72	4	4	9	5	6,9
6	namysłowski	49	3	0	4	4	8,2
7	nyski	309	44	48	58	36	11,7
8	oleski	112	5	0	0	1	0,9
9	Opole Miasto	310	43	57	75	48	15,5
10	opolski	278	17	55	61	78	28,1
11	prudnicki	190	24	27	21	18	9,5
12	strzelecki	458	26	36	18	4	0,9
13	DPS woj. opolskiego – razem	3 082	225	317	342	249	8,1
14	W tym DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie	1 249	168	252	260	196	15,7
15	Udział liczby miejsc w DPS dla osób w podeszłym wieku, chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie do liczby oczekujących w % (w.14/13)	41,0	74,7	79,5	76,0	78,7	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *MPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII2020 r.* oraz powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

Wykres 33. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2020 wg typów domów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *MPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie* w 2018 r., w 2019 r. i 2020 r.

W porównaniu do 2019 r. liczba oczekujących na miejsce w DPS-ach drastycznie spadła (o 93 osoby), na co wpływ miała nadal występująca pandemia COVID-19 (w tym pojawiające się w domach pomocy społecznej ogniska choroby i czasowe ograniczenia w dostępie do przebywających w nich mieszkańców oraz mniejsza liczba decyzji kierujących wydawana przez ośrodki pomocy społecznej).

Mimo spadku liczby oczekujących (do 249):

- nadal - obserwowany od lat, największy udział procentowy oczekujących na miejsce jest w DPS-ach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (78,7% w 2020 r.);
- pozostałe 21,3% - podobnie jak w latach wcześniejszych, obejmują osoby oczekujące na miejsce w domach pomocy społecznej dla: przewlekle psychicznie chorych (41 osób – 16,5%) oraz dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (12 osób – 4,8%).

3.8.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody⁵⁶.

W 2020 r. w rejestrze Wojewody Opolskiego były **32 podmioty, prowadzące domy o łącznej liczbie 1 113 miejsc**⁵⁷. W porównaniu do 2019 r. liczba miejsc w placówkach całodobowych wzrosła o 320 miejsc (o 40%, a w porównaniu do 2017 r. o 125%)⁵⁸.

Łącznie w 2020 r. woj. opolskie dysponowało 61 stacjonarnymi placówkami opiekuńczymi (29 DPS-ów i 32 placówki całodobowej opieki), w których było 4 195 miejsc (3 082 miejsca w DPS-ach i 1 113 miejsc w placówkach całodobowych). Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców wyniósł 42,9.

Tabela 26. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2020 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
1	Dom Seniora „Słoneczna Jesień Życia” w Zwanowicach	Brzeg	brzeski	58
2	Placówka Całodobowej Opieki dla Osób Starszych "Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	głubczycki	46
3	Dom opieki dla osób starszych „Spokojna Przystań II” w Baborowie	Baborów	głubczycki	73
4	Rodzinny Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	8
5	Centrum Opieki i Rehabilitacji Ostoja w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	17
6	Placówka Całodobowej Opieki „Nadzieja” w Pawłowiczkach	Pawłowiczki	kędzierzyńsko-kozielski	14

⁵⁶ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876 t. j.).

⁵⁷ Rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, prowadzony przez Wojewodę Opolskiego (24.04.2021 r.).

⁵⁸ Wg stanu na 24 kwietnia 2021 r. (najnowszy ogłoszony Rejestr Wojewody Opolskiego) liczba placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim wyniosła 32, tj. była taka sama jak w 2020 r. (w 2017 r. liczba tego typu placówek wyniosła 13 pomiotów na 495 miejsc).

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
7	„Dom Seniora” w Kędzierzynie -Kozłu	Kędzierzyn-Koźle	kędzierzyńsko-kozielski	15
8	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. Komandytowa w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	90
9	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. z o.o. w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	37
10	Dom Seniora Amazonka w Mosznej	Strzeleczy	krapkowicki	30
11	Angela Adamczyk „Senior pod Gołębiem” w Smarchowicach Wielkich	Namysłów	namysłowski	15
12	Rezydencja Seniora EDESSA w Ładzach	Pokój	namysłowski	53
13	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki Jarnołtówek” w Jarnołtóweku	Głuchołazy	nyski	22
14	Teresa Zajęc „Dom Kwitnącej Jesieni” w Starym Lesie	Głuchołazy	nyski	12
15	Dom Opieki Złote Borki w Jarnołtóweku	Głuchołazy	nyski	62
16	Dom Opieki Dwór Biskupi w Nysie	Nysa	nyski	36
17	Dom Opieki Nestor w Nysie	Nysa	nyski	56
18	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	oleski	24
19	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki” w Borkach Małych	Olesno	oleski	94
20	Dom Seniora Paulinka w Pawłowicach	Gorzów Śląski	oleski	30
21	Dom Opieki DESIDERATA w Praszce	Praszka	oleski	30
22	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Opolu (Sławice)	Opole	Miasto Opole	15
23	Dom Seniora „Pogodna Jesień” w Opolu	Opole	Miasto Opole	29
24	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek N.M.P.N.P. w Ozimku	Ozimek	opolski	18
25	Pensjonat „Pokoje seniora” w Niemodlinie	Niemodlin	opolski	23
26	„Rezydencje” Plewiński Damian w Dylakach	Ozimek	opolski	25
27	Dom Opieki Społecznej „Rezydencja Elwira” w Rzędowie	Turawa	opolski	17
28	Dom św. Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	prudnicki	30
29	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	strzelecki	50
30	Dom Opieki „Siedlisko” w Staniszcach Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	24
31	„Seniorenresidenz Tilam II” w Staniszcach Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
32	Dom Seniora „TILIAM” w Zawadzkiem	Zawadzkie	strzelecki	30
			RAZEM	1 113

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego (24.04.2021 r.).

3.8.3. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora

W 2020 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały **22 dzielne domy pomocy**, w których było 1 584 miejsca (o 17 miejsc mniej niż w 2019 r., co wynika z zawieszania w 2020 r. – do czasu formalnego powołania w 2023, domu dziennego pobytu na 80 miejsc, działającego dotychczas w siedzibie Domu pomocy społecznej w Prudniku, przy jednoczesnym utworzeniu nowego Dziennego Domu Senior+ w Głuchołazach na 45 miejsc).

Spośród 22 dziennych domów pomocy 6 placówek powstało w ramach programów: Senior–Wigor (w Niemodlinie, Polskiej Cerekwi i Głogówku) oraz Senior+ (w Namysłowie, Pokoju i w 2020 r. w Głuchołazach), a **1 dom w ramach środków RPO WO 2014-2020** (Dom Dziennego Pobytu w Bładaczu utworzony w 2017 r.).

W 2020 r. koszt utrzymania DDP-ów (finansowany przez budżet gmin oraz ze środków budżetu państwa i UE) wyniósł 11 260 tys. zł (w 2019 r. 11 311 tys. zł). Średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 590 zł miesięcznie.

Tabela 27. Dienne domy pomocy w woj. opolskim w 2020 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Dienne domy pomocy w 2020 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
brzeski	1	35	0	0	1	35
głubczycki	1	207	0	0	1	207
kędzierzyńsko-kozielski	5	485	1	22 ^a	6	507
kluczborski	0	0	0	0	0	0
krapkowicki	3	140	0	0	3	140
namysłowski	0	0	2	45 ^b	2	45
nyski	1	80	1	45 ^c	1	125
oleski	0	0	0	0	0	0
Opole Miasto	4	470	0	0	4	470
opolski	1	20 ^d	1	20 ^e	2	40
prudnicki	0	0	1	15 ^f	2	15
strzelecki	0	0	0	0	0	0
Razem w woj.	16	1 437	6	147	22	1 584

^a Dom Senior-Wigor w Polskiej Cerekwi

^b Dzienny Dom Senior+ w Namysłowie oraz Dzienny Dom Senior+ w Pokoju

^c Dzienny Dom Senior+ w Głucholazach

^d Dom Dziennego Pobytu w Biadaczu powstał w 2017 r. w ramach RPO WO 2014-2020

^e Dom Senior-Wigor w Niemodlinie

^f Dom Senior-Wigor w Głogówku

Źródło: gminne i powiatowe *oceny zasobów pomocy społecznej w 2020 r.*, zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej – rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Ocena zasobów pomocy społecznej* (24.05.2021 r.), oraz materiały własne ROPS w Opolu.

Ponadto – w województwie opolskim, jest 67 Klubów seniora (a obecnie, wraz z otwartymi w okresie I-IV 2021 r., 4 nowymi - 71) utworzonych i finansowanych w ramach środków własnych samorządu gminnego, w tym z Programu Senior+, organizacji pozarządowych (głównie przedstawicielstw Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów), parafii Kościoła katolickiego, a także innych lokalnych instytucji (np. spółdzielni mieszkaniowych) i środków zewnętrznych.⁵⁹ Liczba miejsc w tych Klubach wynosi ogółem 2 423 (a wraz z miejscami w klubach otwartych w 2021 r. 2 500).

Z 71 Klubów seniora (stan na maj 2021 r.) prawie 30% (20 podmiotów) zostało utworzonych w ramach środków Samorządu Województwa Opolskiego (RPO WO 2014-2020), na łączną liczbę 340 miejsc. Przy czym większość tych Klubów funkcjonuje w gminach wiejskich, zwłaszcza na terenie małych miejscowości.

⁵⁹ Liczba Klubów Seniora wg stanu w maju 2021 r. (uwzględniono 4 nowe jednostki, których remonty i adaptacja rozpoczęły się w 2020 r., a oficjalnie otwarte nastąpiło w okresie styczeń-kwiecień 2021 r. – są to Kluby seniora utworzone w ramach rządowego programu Senior+ w Grocholubiu w gm. Walce, Grodkowie, Popielowie i Łosiowie).

Tabela 28. Kluby Seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków (maj 2021 r.)

Powiat	Kluby seniora wg stanu na 24.05.2021 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020		liczba jednostek	liczba miejsc
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc		
brzeski	5	150	0	0	5	150
głubczycki	5	165	0	0	5	165
kędzierzyńsko-kozielski	6	287	3	45	9	332
kluczborski	3	120	0	0	3	120
krapkowicki	2	92	3	55	5	147
namysłowski	1	30	0	0	1	30
nyski	7	295	0	0	7	295
oleski	3	186	2	25	5	211
Opole Miasto	7	240	0	0	7	240
opolski	8	345	7	115	15	460
prudnicki	2	50	1	15	3	65
strzelecki	2	200	4	85	6	285
Razem w woj.	51	2 160	20	340	71	2 500

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych i informacji zamieszczonych na stronach internetowych gmin, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji prowadzących klub seniora, a także bezpośrednich informacji tel. z ośrodków pomocy społecznej i podmiotów prowadzących kluby w woj.opolskim (24. 05. 2021 r.).

Razem – wg stanu na maj 2021 r., województwo opolskie dysponowało 93 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych (dienne domy pomocy i kluby seniora) na 4 084 miejsca.

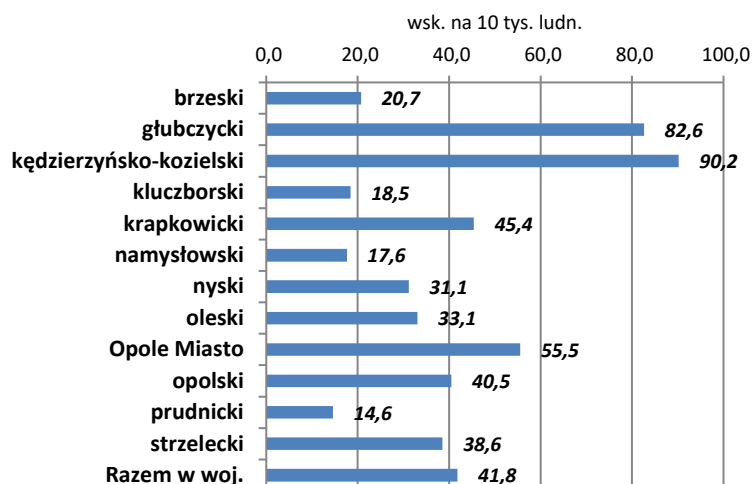
Tabela 29. Dienne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim (maj 2021 r.)

Lp.	Powiat	Dienne domy pomocy		Kluby seniora		Dienne domy pomocy i Kluby seniora -razem	
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1.	brzeski	1	35	5	150	6	185
2.	głubczycki	1	207	5	165	6	372
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	507	9	332	15	839
4.	kluczborski	0	0	3	120	3	120
5.	krapkowicki	3	140	5	147	8	287
6.	namysłowski	2	45	1	30	3	75
7.	nyski	2	125	7	295	9	420
8.	oleski	0	0	5	211	5	211
9.	Opole Miasto	4	470	7	240	11	710
10.	opolski	2	40	15	460	17	500
11.	prudnicki	1	15	3	65	4	80
12.	strzelecki	0	0	6	285	6	285
	Razem w woj.	22	1 584	71	2 500	93	4 084

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r. oraz materiałów własnych.

Najwięcej miejsc w stosunku do liczby ludności było w powiecie kędzierzyńsko-kozielski (ponad 90), a najmniej w powiecie prudnickim – 14,6 (średni wskaźnik w woj. opolskim wyniósł prawie 42 miejsca). Przy czym w wyniku aktywności samorządów, w tym realizacji programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+) oraz wykorzystania środków z RPO WO 2014-2020, od 2016 r. w każdym powiecie województwa nastąpił wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia dziennego dla osób starszych.

Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim (maj 2021 r.)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r. oraz materiałów własnych.

3.8.4. Środowiskowe domy samopomocy

W 2020 r. w woj. opolskim w 13 ŚDS-ach było 740 miejsc dla osób wykazujących zaburzenia psychiczne (o 7 miejsc więcej niż w 2019 r.).

W latach 2017-2020 liczba ŚDS-ów pozostała bez zmian (w marcu 2021 r. otwarto 14 ŚDS w Grodkowie), choć corocznie wzrastała liczba miejsc w tych placówkach (od 2017 r. o 33, z 707 do 740 miejsc, jednak każdorazowo wymaga to zgody wojewody, który przekazuje środki na utrzymanie ŚDS w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej).⁶⁰

Tabela 30. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2020 r.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Liczba miejsc
1.	brzeski	Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Brzeg	30
2	głubczycki	Gmina Głubczyce	60
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	50
4	kluczborski	Gmina Kluczbork	86
5	krapkowicki	Gmina Krapkowice	73
6	namysłowski	Gmina Namysłów	38
7	nyski	Caritas Diecezji Opolskiej na zlecenie Gminy Nysa	55
8	oleski	Powiat Oleski	41
9		Gmina Praszka	57
10	Opole Miasto	Gmina Opole	50
11		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Opole	80
12	prudnicki	Gmina Prudnik	60
13	strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	60
Razem			740

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

⁶⁰ Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w minimalnym stopniu z własnych środków samorządu.

Spośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

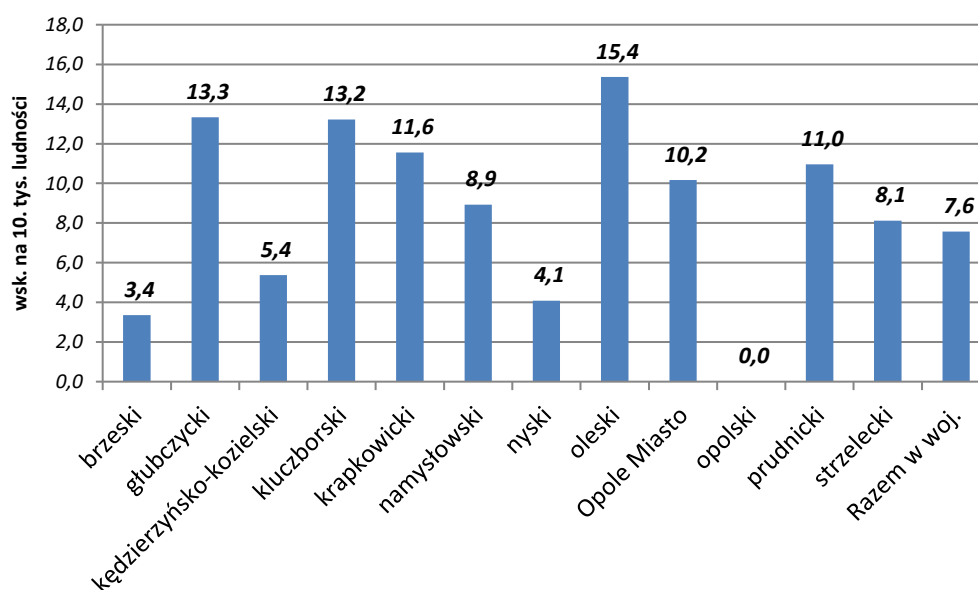
- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (ŚDS w Sowczycach);
- 3 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin (w Brzegu, Nysie i w Opolu).

W 2020 r. koszt utrzymania tych placówek wyniósł 17 655 tys. zł (o 1,6% więcej niż w 2019 r.)

Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w ŚDS-ach w 2020 r. wyniósł ok. 1 988 zł.

Jedynym powiatem w woj. opolskim bez środowiskowego domu samopomocy jest powiat opolski (a po dwa ŚDS-y występują w Opolu Mieście i powiecie oleskim). Powiat oleski ma też najwyższy wskaźnik liczby miejsc w stosunku do liczby mieszkańców (15,4), co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada ponad 15 miejsc w tych placówkach. Średni wskaźnik dla woj. opolskiego wynosi 7,6.

Wykres 35. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2020 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

3.8.5. Mieszkania chronione

W 2020 r. w woj. opolskim liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wyniosła 235 (o 26% więcej niż w 2019 r. oraz 93% więcej niż w 2017 r.), z tego:

- 52 miejsca (22%) przypadało dla młodzieży opuszczającej placówki opieki i wychowania;
- 97 miejsc (41%) przeznaczonych było dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zagrożonych przemocą domową (miejsca interwencyjne);

→ 86 miejsc zajmowały osoby starsze oraz inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu (37%).

Tabela 31. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2020 r.

Powiat	Mieszkania chronione w woj. opolskim w 2020 r.					Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/miejsc	w tym:			
			dla osób usamodzielnianych, opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi / zagrożonymi przemocą domową	dla osób w podeszłym wieku	
Liczba mieszkań - razem	151	19	58	74	x	
Liczba miejsc						
brzeski	Gmina Brzeg	7	0	7	0	1,9
	Powiat Brzeski	10	10	0	0	
kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	52	0	52	0	5,9
	Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski	3	3	0	0	
kluczborski	Gmina Kluczbork	6	0	6	0	0,9
krapkowicki	Gmina Krapkowice	9	1	8	0	2,5
	Powiat Krapkowicki	7	7	0	0	
nyski	Gmina Nysa	16	0	16	0	3,0
	Powiat Nyski	4	4	0	0	
	Gmina Głuchołazy	11	3	4	4	
	Gmina Paczków	10	0	2	8	
Miasto Opole	Miasto Opole	23	13	0	10	1,8
opolski	Powiat Opolski	8	8	0	0	0,6
prudnicki	Powiat Prudnicki	3	3	0	0	1,6
	Gmina Biąta	6	0	2	4	
strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	60	0	0	60	8,1
Liczba miejsc w woj. opolskim – razem		235	52	97	86	2,4

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W układzie powiatów w 2020 r.:

- najwięcej miejsc w mieszkaniach chronionych ma – tak samo jak w latach 2018-2019, powiat strzelecki – 60 miejsc dla osób starszych (wskaźnik 8,1, co oznacza, że na 10 tys. ludności przypadało ponad 8 miejsc w takich mieszkaniach);
- drugą pozycję pod względem dostępności mieszkań chronionych zajmuje powiat kędzierzyńsko-kozielski (52 mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi i 3 dla usamodzielniającej się młodzieży) – prawie 6 mieszkań na 10 tys. ludności;
- w 3 powiatach województwa (głubczyckim, namysłowskim i oleskim) brak jest mieszkań chronionych.

Rozwój mieszkalnictwa chronionego, w tym wspomaganego, jest jednym z priorytetów programów współfinansowanych ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020 oraz PO WER na lata 2014-2020), w ramach których realizowane są projekty polegające za wdrażaniu standardów oraz tworzeniu mieszkań wspomaganego dla różnych grup ludności, w tym dla wychowanków pieczy zastępczej i osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w ramach projektu partnerskiego (z 11 gminami woj. opolskiego) *Nie-Sami-Dzielni* –

rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne utworzył 8 mieszkań wspieranych dla osób w podeszłym wieku na 12 miejsc (w Białej i Paczkowie).

Łącznie liczba mieszkań chronionych, utworzonych tylko w ramach projektów realizowanych w ROPS w Opolu w latach 2016-2020, wyniosła 14 na 28 miejsc, z tego:

- dla osób usamodzielniających się, w tym młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze 3 mieszkania (10 miejsc) – projekt *Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej* (lata 2016-2018);
- dla osób z zaburzeniami psychicznymi 3 mieszkania (6 miejsc) – projekt *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych* (realizowany nadal od 2018 r.);
- dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych 8 mieszkań (12 miejsc) – *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne* (lata 2016-2020).

Jednocześnie w 2020 r. gminy i powiaty utworzyły nowe mieszkania chronione (lub zwiększyły ich dotychczasową liczbę), tj.:

- Miasto Opole - w ramach powstałego Centrum Aktywizacji Społecznej, uruchomiło 7 mieszkań chronionych (na 15 miejsc, głównie dla wychowanków pieczy zastępczej i osób starszych) oraz 1 dodatkowe mieszkanie dla wychowanków pieczy zastępczej;
- Gmina Głuchołazy – w ramach projektu RPO WO 2014-2020 *Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanej infrastruktury Gminy Głuchołazy szansą na aktywizację społeczności lokalnej* oraz dofinansowania z budżetu państwa, utworzył w wydzielonym budynku 7 mieszkań (na 11 miejsc dla osób usamodzielniających się i najbardziej potrzebujących, w tym chorych i niepełnosprawnych);
- Powiat Nyski uruchomił 2 mieszkania na 4 miejsca (dla 1 osoby w Głuchołazach i 3 osób w Otmuchowie) dla wychowanków pieczy zastępczej.

Łącznie liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wzrosła w 2020 r. o 49 (z 186 do 235), a liczba takich mieszkań zwiększyła się o 26 (do 151).

W 2021 r. planowane jest kolejne uruchomienie nowych miejsc chronionych dla wychowanków pieczy zastępczej, finansowane ze środków RPO WO 2014-2020. W ramach III edycji projektu *Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej*, realizowanego w ROPS w Opolu, powstaną 2 nowe mieszkania treningowe dla młodzieży na łącznie 6 miejsc (po jednym mieszkaniu w powiatach oleskim i krapkowickim).

3.8.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2020 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 3 586 osoby, w tym 557 osoby z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2019-2020 ogólna liczba osób objętych usługami spadła o 2,7% (98 osób), z tego:

- w formie „zwykłych usług opiekuńczych” objęto o 1% osób mniej (31 osób);
- zakres specjalistycznych usług opiekuńczych zmniejszył się o prawie 10,7% (67 osób).

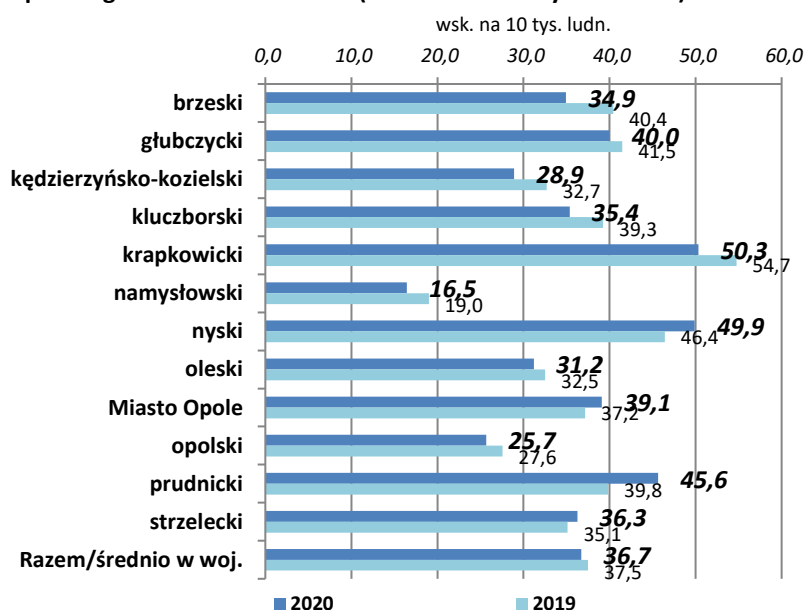
Tabela 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2019-2020

Lp.	Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w 2020 r.			wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2019 r.	wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2020 r.
		Razem	z tego:			
			zwykłe	specjalistyczne		
1	brzeski	312	277	35	40,4	34,9
2	głubczycki	180	143	37	41,5	40,0
3	kędzierzyńsko-kozielski	269	232	37	32,7	28,9
4	kluczborski	230	199	31	39,3	35,4
5	krapkowicki	318	297	21	54,7	50,3
6	namysłowski	70	64	6	19,0	16,5
7	nyski	673	467	206	46,4	49,9
8	oleski	199	161	38	32,5	31,2
9	Miasto Opole	500	449	51	37,2	39,1
10	opolski	317	302	15	27,6	25,7
11	prudnicki	250	179	71	39,8	45,6
12	strzelecki	268	259	9	35,1	36,3
Razem/średnio w woj.		3 586	3 029	557	37,5	36,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za 2020 r.

W 2020 r. wskaźnik liczby osób objętych usługami na 10 tys. mieszkańców województwa minimalnie zmniejszył się z 37,5 do 36,7 (o 0,8 pkt.). Spadek odnotowano w 8. powiatach, w tym najbardziej w powiecie brzeskim (o 5,5 pkt.) i powiecie krapkowickim (o 4,4 pkt.). Natomiast wzrost wystąpił w 4 powiatach (prudnickim – najwięcej o 5,8 pkt., oraz nyskim, strzeleckim i Mieście Opolu).

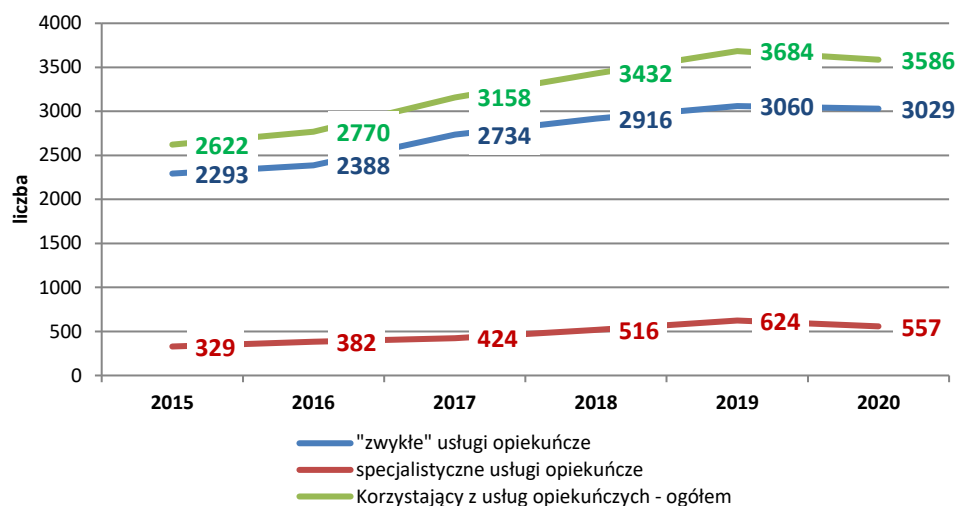
Wykres 36. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020 (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2020 r.

Najwięcej osób objętych wsparciem w odniesieniu do liczby ludności miały powiaty: krapkowicki (50,3 - tj. ponad 50 osób na 10 tys. ludności), nyski (49,9) i prudnicki (45,6). Natomiast najmniej pomocy w formie usług opiekuńczych udzielał powiat namysłowski (16-17 osób na 10 tys. mieszkańców).

Wykres 37. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2015-2020

Źródło: gminne oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach: 2014-2020 r. oraz *Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2020 r.*

W latach 2015-2019 liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) systematycznie wzrastała (o 40,5% - z 2 622 do 3 684 osób, w tym o prawie 90% wzrosła liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dla zaburzonych psychicznie). Natomiast w 2020 r. nastąpił minimalny spadek osób objętych usługami opiekuńczymi (w tym specjalistycznymi) – do 3 586 osób, na co wpływ miała nadal występująca pandemia COVID-19 i konieczność zachowania izolacji społecznej, ograniczająca w 2020 r. liczbę składanych wniosków na takie usługi do ośrodków pomocy społecznej (przy jednoczesnej występującej śmiertelności osób starszych, korzystających dotychczas z usług opiekuńczych).

Tabela 33. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2020 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2020 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
usługi opiekuńcze "zwykłe"	15 394 000	3 029	b. d	ok. 1 godziny dziennie	b. d	budżet gmin
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	4 684 767	557	148 154	ok. 1 godziny dziennie	31,31	budżet państwa
Razem	20 078 767	3 586	x	1 godzina dziennie	x	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2020 r.

W 2020 r. średni koszt 1 godz. specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (finansowanych z budżetu państwa) wyniósł 31,31 zł (w 2019 r. – 32,96

zł). Koszt usług opiekuńczych („zwykłych”), finansowanych przez gminy, jest trudny do oszacowania za 2020 r. (brak wiarygodnych danych), jednak z informacji z poprzednich lat wynika, że średni koszt wykonania 1 godziny usług dziennie wynosi ok. 22-28 zł i corocznie wzrasta (o ok. 2-3 zł.).

Infrastruktura i zakres usług społecznych w woj. opolskim dla osób starszych i niesamodzielných od lat systematycznie powiększa się (mimo trudności w realizacji części usług, a nawet ich minimalnego zmniejszenia w 2020 r.).

W 2020 istotnie wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku) - o 40,4% - z 793 w 2019 r. do 1 113 miejsc w 2020 r., a także minimalnie (o 1%) zwiększyła się liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy. Natomiast nieznaczny spadek liczby miejsc nastąpił w domach dziennego pobytu (1,1%) oraz zauważalny (o 2,7%) w przypadku osób korzystających z usług opiekuńczych z pomocy społecznej, co wynika głównie z wpływu pandemii na możliwości świadczenia tego rodzaju usług.

W 2020 r. – w porównaniu do 2015 r., największy wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia odnotowano w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) – o 182%, oraz w zakresie liczby osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi, o prawie 37%.

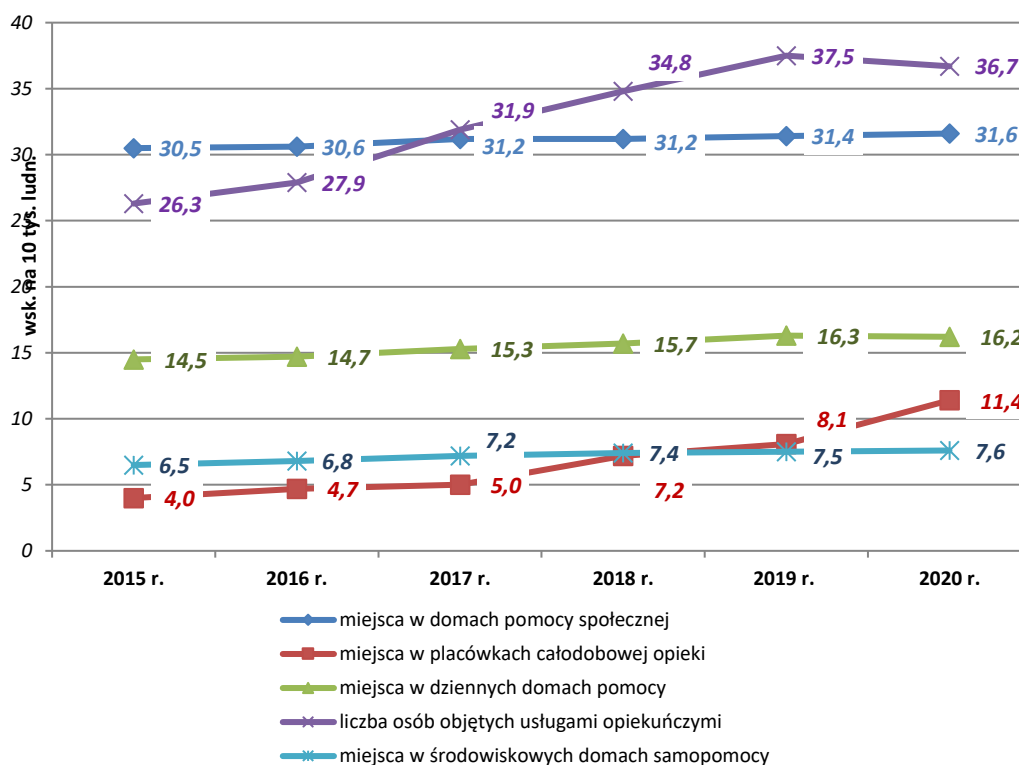
Tabela 34. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielných w woj. opolskim w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	Liczba miejsc oraz wskaźnik na 10 tys. ludności						Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r.=100 %	Wzrost / spadek w 2020 r. 2015 r.=100%
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.		
Liczba ludności	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	976 774	99,4	98,1
miejsca w domach pomocy społecznej	3 086	3 088	3 092	3 082	3 082	3 082	100,0	99,9
wskaźnik liczby miejsc w DPS	30,5	30,6	31,2	31,2	31,4	31,6	x	x
miejsca w placówkach całodobowej opieki *	395	468	495	723	793	1 113	140,4	281,8
wskaźnik liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki	4,0	4,7	5,0	7,2	8,1	11,4	x	x
miejsca w dziennych domach pomocy	1 446	1 461	1 510	1 544	1 601	1 584	98,9	109,5
wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy	14,5	14,7	15,3	15,7	16,3	16,2	x	x
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2 622	2 770	3 158	3 432	3 684	3 586	97,3	136,8
wskaźnik liczby osób objętych usługami opiekuńczymi	26,3	27,9	31,9	34,8	37,5	36,7	x	x
miejsca w środowiskowych domach samopomocy	647	677	707	727	733	740	101,0	114,4
wskaźnik liczby miejsc w ŚDS	6,5	6,8	7,2	7,4	7,5	7,6	x	x

* Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (komercyjne) – zarejestrowane przez Wojewodę Opolskiego

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej (za lata 2015-2020) oraz Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2020 r.

Wykres 38. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3.8.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielnych

System wsparcia osób w podeszłym wieku i niesamodzielnych obejmuje wiele innych instytucji i podmiotów działających w samorządzie terytorialnym, wśród organizacji pozarządowych, a także w sektorze komercyjnym.

W strukturze pomocy społecznej udzielają wsparcia (wskazane powyżej): domy pomocy społecznej (29 placówek), placówki całodobowej opieki (32), w tym z miejscami krótkookresowego pobytu, dzienne domy pomocy (22), Kluby seniora (71), a ponad 3,5 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Wielu starszych mieszkańców regionu korzysta także z oferty uniwersytetów III wieku (23) oraz różnych środowiskowych form wsparcia, finansowanych przez gminy (Koperta życia, Karta Rodziny i Seniora, udział w imprezach integracyjnych, możliwość wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego, czy wsparcie w formie *teleopieki*). Powstają również (choć na razie liczba tych instytucji jest znikoma) punkty/centra informacji senioralnej, centra wolontariatu, mieszkania wspomagane/serwisowane, rady seniorów (w 13 gminach). W części samorządów (Opole, Nysa, Kluczbork, Kędzierzyn-Koźle, Gogolin, Strzelce Opolskie) polityka senioralna jest częścią przyjętych przez rady gminy strategii i programów.

Spośród wielu organizacji *non-profit*, działających na rzecz osób niesamodzielnych, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej (jedna z największych w woj. opolskim organizacji

pozarządowych, zajmująca się m. in. działalnością opiekuńczo-pielęgnacyjną oraz hospicyjną), obejmując wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa.⁶¹

Pandemia COVID-19 ograniczyła lub wstrzymała w 2020 r. część realizowanych lub planowanych działań w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury, przeznaczonej dla osób niesamodzielnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych i chorych). Opóźnieniu lub przełożeniu nastąpiło otwarcie kilku instytucji wsparcia (np. Środowiskowy dom samopomocy w Grodkowie otworzono w marcu 2021 r.). Czasowemu zahamowaniu uległ rozwój części usług świadczonych w ośrodkach pomocy społecznej (np. po kilkuletnim wzroście liczby świadczonych w województwie usług opiekuńczych w 2020 r. zanotowano ich minimalny spadek). Dodatkowo trudno było uruchomić tworzone w lokalnych środowiskach placówki wsparcia dziennego, kierowane do wybranych grup społecznych (np. kolejne, nowe Kluby seniora, finansowane ze środków krajowych, otwarto dopiero w 2021 r.).

Jednocześnie pandemia spowodowała (w ramach działań antycovidowych) uruchomienie licznych, niekonwencjonalnych i innowacyjnych form wsparcia, realizowanych przez samorząd terytorialny, w tym szczególnie samorząd wojewódzki. W ramach projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ROPS w Opolu zorganizował m. in. wsparcie dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin, w formie dowożenia do miejsca ich zamieszkania posiłków, żywności, leków i innych artykułów pierwszej potrzeby. Usługę pomocy przeprowadzono w ramach tzw. **Marszałkowskiego kuriera społecznego** i akcji dostarczania posiłków dla osób niesamodzielnych (głównie starszych, niepełnosprawnych i chorych), w których wzięło udział łącznie 58 gmin woj. opolskiego. Akcję sfinansowano ze środków RPO WO 2014-2020 (projekt *Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne*), a łączny koszt udzielonej pomocy wyniósł 5 600 328 zł (I oraz II edycja wsparcia). Zatrudniono 153 kurierów społecznych, którzy przepracowali łącznie ponad 31,5 tys. godzin (w tym dostarczyli ok. 2 100 gospodarstwom domowym ponad 265 tys. posiłków).⁶² SWO realizował także inne inicjatywy wsparcia seniorów i osób najbardziej potrzebujących, w tym: ♦ utworzono 37 izolatek (za ponad 500 tys. zł) w placówkach całodobowej opieki (głównie w domach pomocy społecznej – projekt *Kooperacje 3 D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin*), ♦ zorganizowano spotkania online #SeniorSamWdomu jako wsparcie dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi (z 20 spotkań na żywo i późniejszych odtworzeń materiału skorzystało łącznie ok. 10 tys. osób – projekt *Niezależne życie - wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*), ♦ przygotowano oraz rozdysponowano 31 000 bezpłatnych pakietów dla mieszkańców województwa, w tym dla osób starszych, składających się z ulotki o ekonomii społecznej i profilaktyce COVID-19 oraz maseczki ochronnej (projekt *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej*).

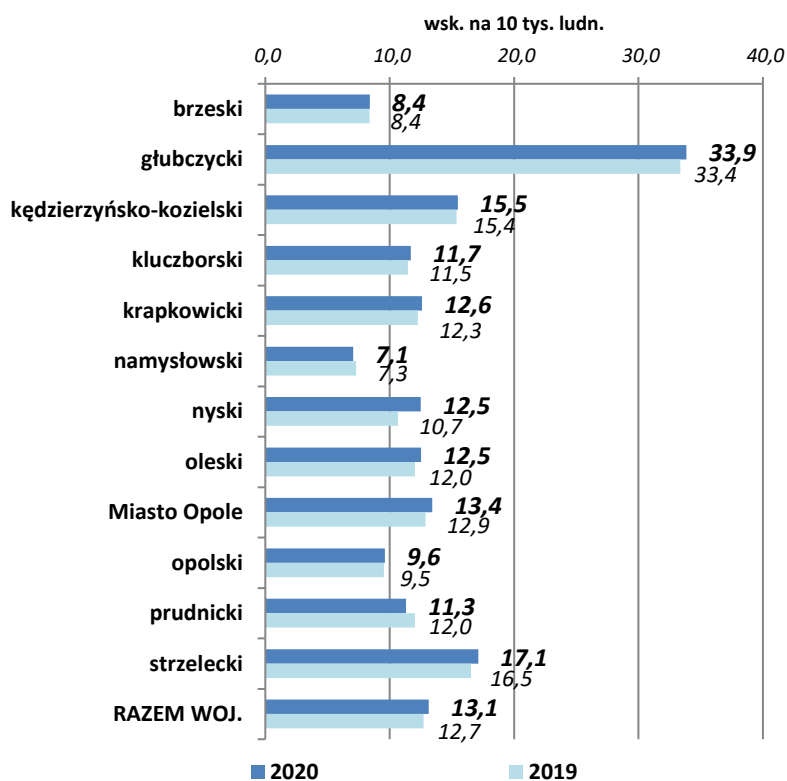
⁶¹ Więcej informacji zawiera informacja ROPS w Opolu *Działalność Caritasu oraz organizacji pozarządowych w niwelowaniu dysfunkcji społecznych* (Informacja przeznaczona na Komisję Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznychy Sejmiku Województwa Opolskiego) http://ops.rops-opole.pl/?page_id=173 (24.05.2021 r.).

⁶² W marcu 2021 r. Zarząd Województwa Opolskiego podjął decyzję o uruchomieniu III edycji *Marszałkowskiego kuriera społecznego*, na który przeznaczono ponad 3,3 mln zł. Inicjatywa rozpoczęła się w 1 kwietnia br. i będzie realizowana do grudnia 2021 r. Dotychczas wsparciem objęto ok. 800 osób w 37 gminach, w których zaangażowano 62 kurierów.

Mimo trudności w realizacji działań społecznych, wynikających z pandemii COVID-19, w 2020 r. liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych minimalnie wzrosła - do 12 840 (w instytucjach pomocy i integracji społecznej oraz placówkach całodobowej opieki, w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy i klubach seniora, środowiskowych domach samopomocy, miejsc realizacji usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, a także miejsc w mieszkaniach chronionych lub wspomaganych).

Na każde 1 000 mieszkańców województwa opolskiego w 2020 r. przypadało średnio 13 (13,1) miejsc opieki i wsparcia (bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia oraz usług pielęgnacyjnych świadczonych przez Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej), w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach: głubczyckim (prawie 34), strzeleckim (17,1) i kędzierzyńsko-kozielskim (ponad 15), a najmniej w powiatach namysłowskim (7,1) i brzeskim (8,4).

Wykres 39. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego⁶³

Wg stanu na 31 grudnia 2020 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 4 315 osób, z tego:

- + 1 819 w jednostkach samorządu terytorialnego (223 w powiatowych centrach pomocy rodzinie i 1 596 w ośrodkach pomocy społecznej);
- + 1 954 w domach pomocy społecznej;
- + 231 w środowiskowych domach samopomocy;
- + 153 w dziennych domach pomocy;
- + 62 osób w innych ośrodkach wsparcia (noclegownie, centra i kluby integracji społecznej, kluby samopomocy, schroniska dla bezdomnych);
- + 22 w ośrodkach interwencji kryzysowej (głównie w powiecie);
- + 9 w Wydziale Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- + 32 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 35. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2019 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+5+6+7+8)	4 290	4 315	100,6
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	8	9	112,5
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	14	32	228,6
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (PCPR i OPS)	1 847	1 819	98,5
4.1	Powiatowe centra pomocy rodzinie, z tego:	220	223	101,4
4.1.1	kadra kierownicza *	15	14	93,3
4.1.2	pracownicy socjalni	30	30	100,0
4.1.3	pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**	175	179	102,3
4.2	Ośrodki pomocy społecznej, z tego:	1 627	1 596	98,1
4.2.1	kadra kierownicza	87	88	101,1
4.2.2	pracownicy socjalni	477	463	97,1
4.2.3	pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)	1063	1045	98,3
5.	Domy pomocy społecznej	1 950	1954	100,2
6.	Środowiskowe domy samopomocy	204	231	113,2
7.	Ośrodki interwencji kryzysowej	27	22	81,5
8.	Inne instytucje i ośrodki wsparcia samorządu terytorialnego	240	248	103,3
8.1	Dzienne domy pomocy	172	153	89,0
8.2	inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie oraz kluby i centra integracji społecznej	68	95	139,7

* dyrektor, z-ca dyrektora, kierownik, z-ca kierownika

** w tym: kierownik działu i kierownik sekcji

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2019 i 2020 r.

⁶³ Dane o liczbie pracowników (zatrudnionych na etacie, bez względu na jego wymiar) jednostek i instytucji pomocy społecznej w woj. opolskim opracowano na podstawie sprawozdawczości rządowej (MRPIPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r.).

W 2020 r. - w porównaniu do 2019 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim minimalnie wzrosła (o 0,6%), przy czym wzrost ten dotyczyły głównie ROPS w Opolu (wzrost z 14 do 32 osób), spowodowany zmianą metody liczenia pracowników pomocy społecznej zatrudnionych w jednostce (wcześniej wskazywano tylko osoby wykonujące zadania z obszaru pomocy i integracji społecznej, obecnie wszystkich pracowników).

4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

4.1.1 Pracownicy socjalni

W 2020 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 463 pracowników socjalnych (o 14 mniej niż 2019 r.).

Zgodnie z art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 794) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej jednak niż trzech pracowników) proporcjonalnie do:

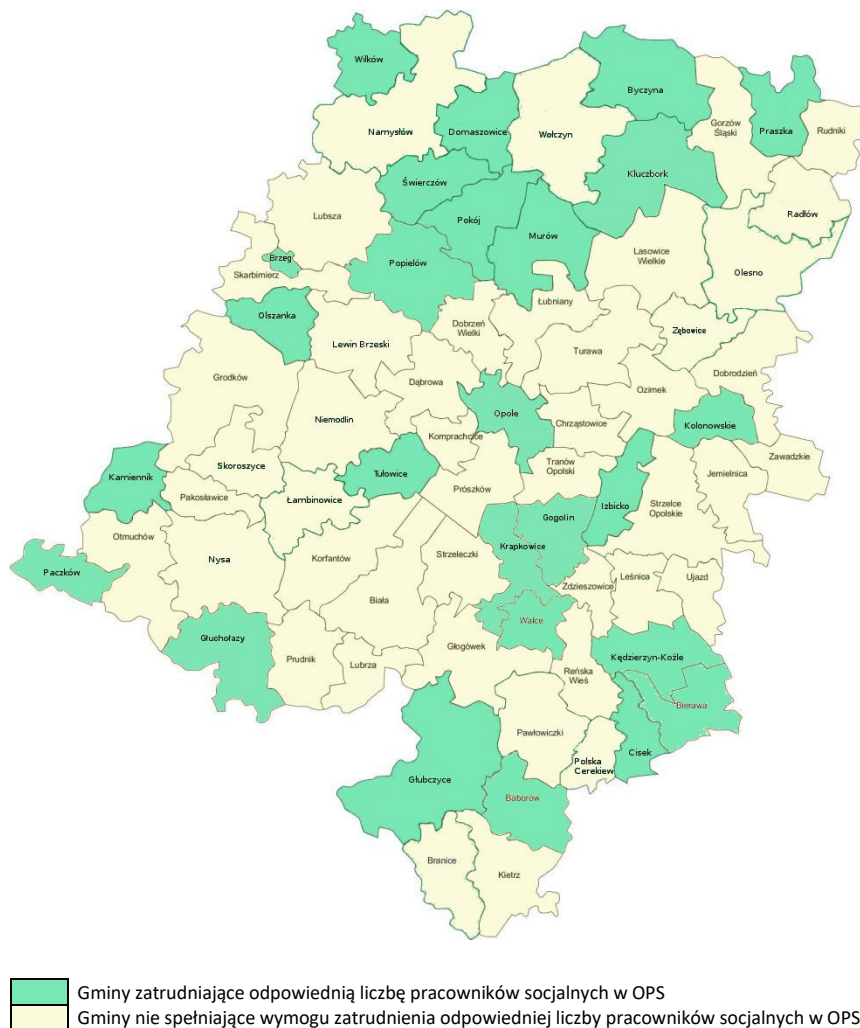
- liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub
- liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w gminie, w stosunku 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.⁶⁴

W 2020 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności spełniało 26 gmin województwa opolskiego (w 2019 r. – 28 gmin, w 2018 r. – 27, a w 2017 r. 24 gminy).

Od wprowadzenia ustawowego wymogu liczba gmin, spełniających standard zatrudnienia pracowników socjalnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim, wzrosła (w 2012 r. standard spełniało 21 gmin), choć zauważalne są wahania. W latach 2013-2017 liczba gmin spełniających ten wymóg wahała się między 20-24, by w 2018 r. wzrosnąć do 27, a w 2019 r. zwiększyć się jeszcze do 28 gmin (39%), tj. najwięcej od 2004 r., czyli od wprowadzenia w ustawie tego rodzaju standardu. W 2020 r. liczba gmin zatrudniająca odpowiednią liczbę pracowników socjalnych do liczby mieszkańców zmniejszyła się o 2 (do 26).

⁶⁴ Wskaźnik wprowadzony w 2015 r.

Mapa 8. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2020 r.

Źródło: MRPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2020 r.

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim w 2020 r. wynosiła średnio 2 110 (w 2019 r. 2 060, w 2018 r. 2 090, 2017 r. 2 148, a w 2013 r. było to 2 212 osób), co wskazuje, że wraz z obserwowanym od wielu lat spadkiem liczby ludności województwa, wskaźnik zatrudnienia do 2019 r. zbliżał się do ustawowej granicy - 2000 mieszkańców, i to bez intensywnych działań zmierzających do zwiększenia zatrudnienia tej grupy pracowników. Jednak w 2020 r. liczba mieszkańców przypadająca na pracownika socjalnego wzrosła, co było spowodowane znacznym spadkiem (o 14 osób) liczby zatrudnionych pracowników w ośrodkach pomocy społecznej.

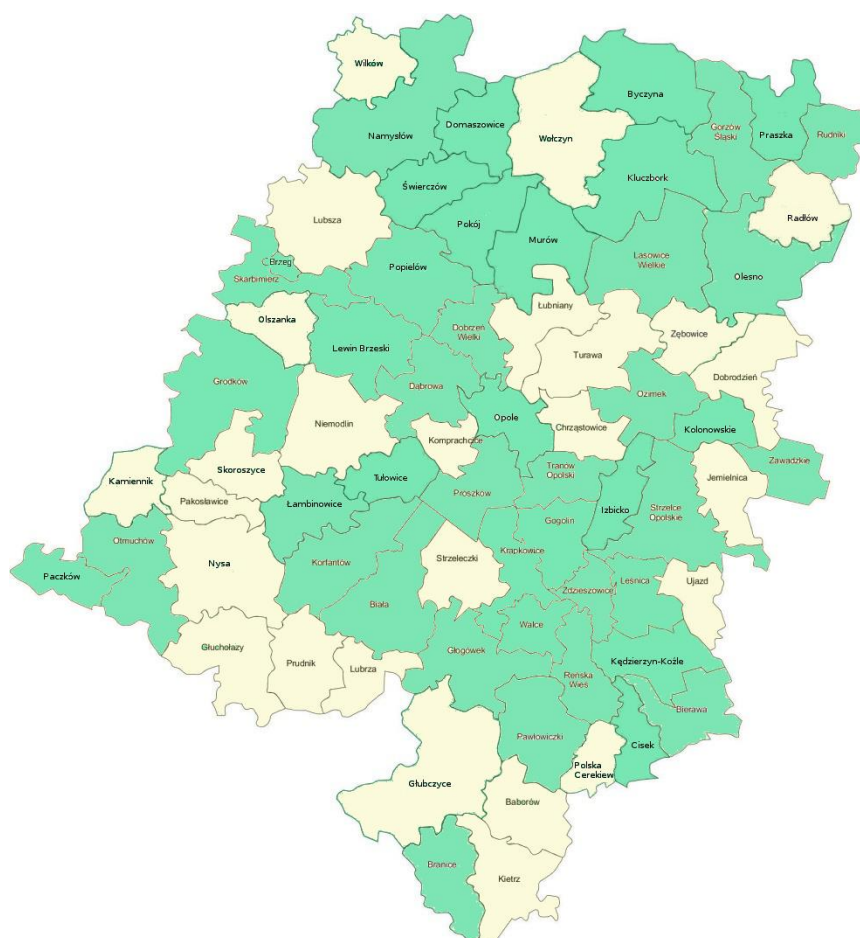
Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Świerczów (pow. namysłowski) – 1 086, a najwięcej w Turawie (pow. opolski) – 5 015 (tylko dwóch pracowników socjalnych).

Spośród 71 gmin województwa - 45 (63%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców, w tym 11 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (są to ośrodki pomocy społecznej zlokalizowane w gminach wiejskich, a jeden – Ujazd, w gminie miejsko-wiejskiej).

W 2020 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (drugi wariant standardu) spełniało 45 gminy (63%, w 2019 r. 44 gminy, a w 2017 r. było ich 39). Najwięcej rodzin i osób samotnie gospodarujących na pracownika socjalnego przypadało w Kamienniku (124) i Dobrodzeniu (78), a średnia ich liczba w woj. opolskim wyniosła 34, tj. poniżej maksymalnej wartości (50 rodzin).

Spośród gmin spełniających standard w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących 20 gmin spełniało jednocześnie standard zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Bierawa, Cisek, Byczyna, Kluczbork, Gogolin, Krapkowice, Walce, Domaszowice, Pokój, Świerczów, Paczków, Praszka, Murów, Popielów, Tułowice, Izbicko, Kolonowskie i Opole).

Mapa 9. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną) w ośrodku pomocy społecznej w 2020 r.

- Gminy zatrudniające odpowiednią liczbę pracowników socjalnych w OPS (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących)
- Gminy nie spełniające wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych w OPS (do liczby rodzin i osób samotnie gosp.)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r. i I-XII 2020 r.

W 2020 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego zatrudnionych było 30 pracowników socjalnych (bez zmian do 2019 r.). Ich liczba jest zgodna z prognozami powiatowych centrów pomocy rodzinie, wskazywanymi w ubiegłych latach, wynikających głównie ze zmiany

struktury zadań realizowanych w jednostce (coraz mniej zadań z ustawy o pomocy społecznej, na rzecz wzrostu liczby zadań związanych z wykonywaniem innych ustaw, w tym ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

4.1.2 Kadra kierownicza

W 2020 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 102 osoby (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 88 osób, a w PCPR 14 osób. W porównaniu do 2019 r. liczba kadry kierowniczej pozostała bez zmian, (zwiększyła się o 1 osobę w OPS-ach, a o 1 spadła w PCPR-ach).⁶⁵

4.1.3 Pozostali pracownicy

W 2020 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 1 045 innych osób, tj. o 1,7% mniej niż rok wcześniej, w tym: pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie oraz zadania wspomagające w OPS (asystenci rodziny, prawnicy, psychologowie, konsultanci, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej, koordynatorzy ds. komputeryzacji) lub ośrodkach wsparcia (np. w mieszkaniach chronionych, jednostkach specjalistycznego poradnictwa).

Pracownikami OPS-ów są też osoby realizujące zadania z innych systemów wsparcia niż pomoc społeczna lub łączące wykonywanie zadań ustawy o pomocy społecznej z innymi ustawami (o świadczeniach rodzinnych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, czyli programem Rodzina 500 plus, programu „Wyprawka szkolna”, czyli 300+, o dodatkach mieszkaniowych, a także obejmujący działania związane z: funduszem alimentacyjnym, przyznawaniem stypendiów, przeciwdziałaniem przemocy, realizacją Karty Dużej Rodziny oraz innych regionalnych i lokalnych programów pomocowych), co jest widoczne szczególnie w gminach wiejskich.

Liczba innych pracowników zatrudnionych w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2020 r. wyniosła 179 (o 4 osoby więcej niż w 2019 r.), przy czym głównie są to specjaliści pracy z rodziną, aspiranci pracy socjalnej i konsultanci oraz pracownicy obsługi.

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2020 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego oraz inne ośrodki wsparcia i placówki całodobowej opieki:

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 29 domów pomocy społecznej, z tego 28 ponadgminnych i 1 gminny (razem 39 domów wraz z filiami, prowadzone przez samorząd lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne i osoby prawne), na łącznie 3 082 miejsca;

⁶⁵ W 2012 r. 87% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmowały kobiety (brak późniejszych danych).

- 32 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 1 113 miejsc⁶⁶;
- 24 placówki opiekuńczo-wychowawcze na 479 miejsc, z tego:
 - 22 placówki socjalizacyjne;
 - 2 placówki socjalizacyjno-interwencyjne i interwencyjne;
- 13 środowiskowych domów samopomocy dla 740 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 22 dzienne domy pomocy dla 1 584 osób starszych oraz 71 klubów seniora dla 2 500 osób;
- 17 noclegowni, schronisk i domów (wraz z 2. hostelami) z 810 miejscami dla osób bezdomnych oraz uzależnionych i samotnych matek;
- 235 miejsc w mieszkaniach chronionych (przeznaczonych dla: młodzieży opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze, osoby z zaburzeniami psychicznymi, oraz osoby starsze i inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu);
- 6 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2019 r. liczba korzystających wyniosła 539 osób);
- 2 ośrodki adopcyjne (1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa), w których przysposobiono 77 dzieci,

a także:

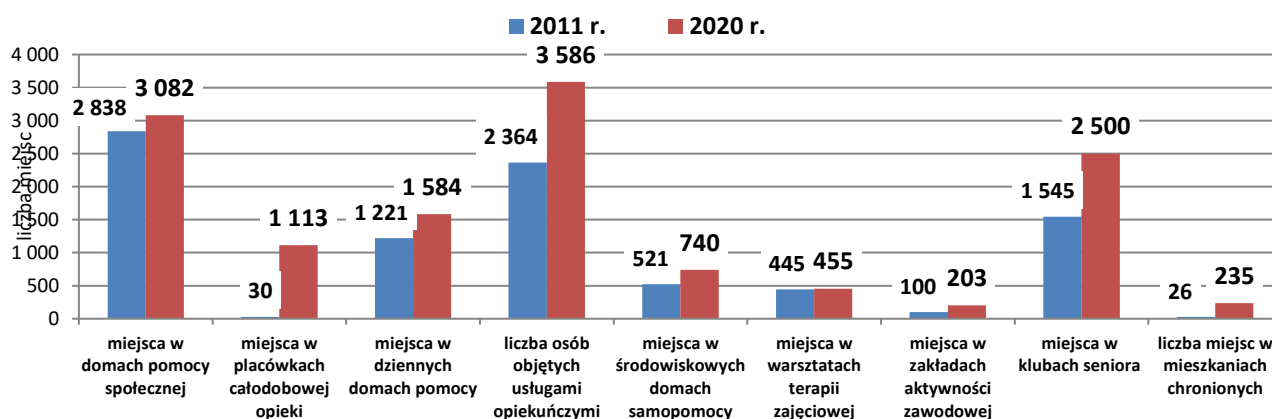
- 10 klubów integracji społecznej;
- 5 centrów integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 531 osobom;
- 40 placówek wsparcia dziennego na 820 miejsc (liczba korzystających dzieci – 498);
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 455 osób niepełnosprawnych;
- 5 zakładów aktywności zawodowej dla 203 uczestników;
- 29 spółdzielni socjalnych.

Analiza tych danych w latach 2011-2020 wskazuje na znaczącą poprawę zasobów pomocy i integracji społecznej województwa opolskiego. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

- 244 miejsca w domach pomocy społecznej (o 8,6%);
- 1 083 miejsca w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) - 36-krotnie;
- 363 miejsca w dziennych domach pomocy (o 30%);
- 1 222 miejsca świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) (o 52%);
- 219 miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 42%);
- 10 miejsc w warsztatach terapii zajęciowej (dla osób niepełnosprawnych - głównie w znacznym stopniu, niezdolnych do pracy);
- 103 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób niepełnosprawnych, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy);
- 955 miejsc w klubach seniora (o 62%);
- 209 miejsc w mieszkaniach chronionych (8-krotnie).

⁶⁶ Są to placówki prowadzące działalność gospodarczą lub działalność statutową (zgromadzenia zakonne), wpisane do Rejestru Wojewody Opolskiego na podstawie wydanego zezwolenia (decyzji administracyjnej). Ich liczba w woj. opolskim sukcesywnie wzrasta (w 2011 r. w Rejestrze znajdowały się 4 placówki).

Wykres 40. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2020 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r. i 2020 r

6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim

6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim ⁶⁷

W województwie opolskim funkcjonują:

- 39 przedsiębiorstwa społeczne (29 spółdzielni socjalnych, 7 stowarzyszeń, 2 fundacje oraz 1 spółka *non profit*)⁶⁸;
- 35 podmioty reintegracyjne (10 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej, 5 zakładów aktywności zawodowej i 15 warsztatów terapii zajęciowej)⁶⁹;
- 1 spółka *non profit* – nie będąca przedsiębiorstwem społecznym (podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego);
- 166 podmiotów działających w sferze pożytku publicznego - organizacji pozarządowych, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego – 13 fundacji i 153 stowarzyszeń (stan na maj 2018).⁷⁰

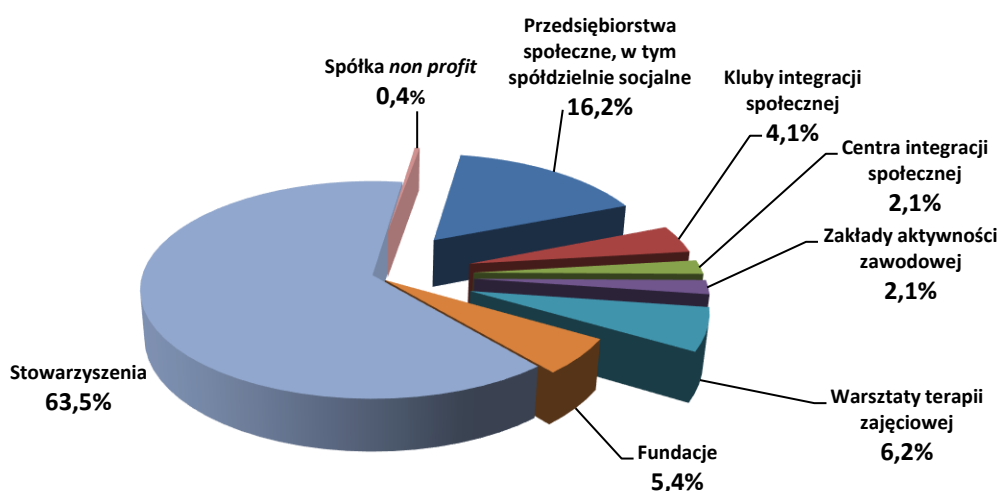
⁶⁷ Stan na 31.01.2021 r.

⁶⁸ Przedsiębiorstwa społecznej to spółdzielnie socjalne i inne podmioty, które zatrudniają co najmniej 50% osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym niepełnosprawnych, bezrobotnych) lub 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. W przedsiębiorstwa społecznych zysk nie podlega podziałowi, lecz przeznaczany jest na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa oraz na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo – za MRPiPS, *Czym jest ekonomia społeczna i solidarna?* <https://www.gov.pl/web/rodzina/czym-jest-ekonomia-spoeczna-i-solidarna> (03.06.2020 r.).

⁶⁹ Zadaniem podmiotów reintegracyjnych ES (KIS, CIS, ZAZ i WTZ) jest przede wszystkim reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

⁷⁰ Podmioty ekonomii (gospodarki) społecznej zalicza się do tzw. trzeciego sektora (obok innych struktur nowoczesnego państwa, tj. sektorów prywatnego i publicznego), w której działają organizacje pozarządowe *non profit* (nie dla zysku), choć ściśle ich zdefiniowanie jest równie trudne jak wyznaczenie jednolitej granicy między trzecim sektorem i pozostałymi dwoma sektorami. W odróżnieniu bowiem od organizacji pozarządowych podmioty ES funkcjonują zwykle w oparciu o zasadę nie tylko dla zysku (*not only for profit*) lub nie dla prywatnego zysku (*not for private profit*). Oznacza to, że zysk lub jakakolwiek nadwyżka finansowa winna być przekazywana na działalność statutową i wspierać realizowaną przez nie misję społeczną. Za: Defourny, P. Develtere, *Ekonomia społeczna: ogólnowiatowy trzeci sektor*, [w:] *Trzeci sektor dla zaawansowanych. Współczesne teorie trzeciego sektora – wybór tekstów*, Stowarzyszenie Klon/Jawor: Warszawa, 2006, s. 15.

Wykres 41. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w styczniu 2021 r. - wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

W styczniu 2021 r. – w porównaniu do 2015 r., liczba podmiotów ekonomii społecznej w woj. opolskim wzrosła o 6,6% (15 podmiotów). Wzrosła liczba przedsiębiorstw społecznych (z 30 do 39), klubów integracji społecznej (z 5 do 10) oraz zakładów aktywności zawodowej (z 2 do 5). Dodatkowo podmiotem ekonomii społecznej jest 1 spółka *non profit* – podmiot gospodarczy realizujący cel społeczny.⁷¹

Natomiast w latach 2015-styczeń 2021 o jeden podmiot zmniejszyła się liczba centrów integracji społecznej (z 6 do 5), a o 2 liczba fundacji i stowarzyszeń, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego.

Jedynymi podmiotami ES, których liczba pozostała bez zmian w tym okresie, są warsztaty terapii zajęciowej (15)

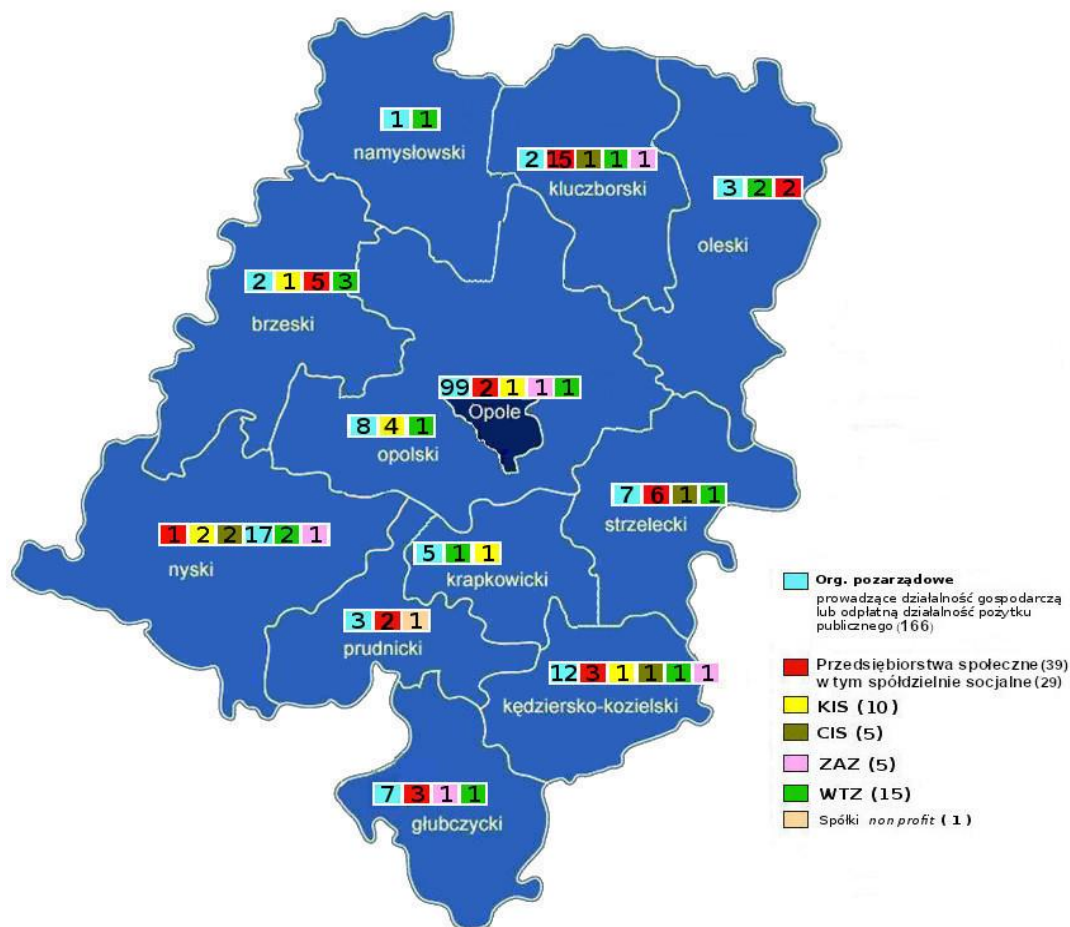
Tabela 36. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2015 r. i styczniu 2021 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów ekonomii społecznej		
		2015 r.	2021 r.	Wzrost / spadek w 2021 r. 2015 r. = 100%
1	Organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego (fundacje i stowarzyszenia)	168	166	98,8
2	Warsztaty terapii zajęciowej	15	15	100,0
3	Przedsiębiorstwa społecznej, w tym spółdzielnie socjalne	30	39	130,0
4	Spółki <i>non-profit</i>	0	1	x
5	Kluby integracji społecznej	5	10	200,0
6	Centra integracji społecznej	6	5	83,3
7	Zakłady aktywności zawodowej	2	5	250,0
	Razem	226	241	106,6

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2015 r i 2020 r. oraz materiałów własnych ROPS w Opolu.

⁷¹ infirmiCare non profit spółka z o. o. w Prudniku

Mapa 10. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w styczniu 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej występuje w Mieście Opolu (104), przy czym w przypadku spółdzielni socjalnych, największa ich liczba jest w powiecie kluczborskim (9).

Najmniej podmiotów sektora ekonomii społecznej znajduje się na terenie powiatu namysłowskiego (2) - po jednym stowarzyszeniu i warsztacie terapii zajęciowej.

Tabela 37. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2021 r. (stan na 31 stycznia) – w powiatach wg typów

Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego													
		Org. pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego		Warsztaty terapii zajęciowej	Przedsiębiorstwa społeczne						Spółki <i>non profit</i> (podmiot gospodarczy)	Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	RAZEM
		fundacje	stowarzyszenia		Ogółem	z tego:									
					spółdzielnie socjalne	stowarzyszenia	fundacje	spółki <i>non profit</i>							
1	brzeski	0	2	3	5	3	1	1	0	0	1	0	0	11	
2	głubczycki	0	7	1	3	3	0	0	0	0	0	1	0	12	
3	kędziersko-kozielski	1	11	1	3	3	0	0	0	0	1	1	1	19	
4	kluczborski	0	2	1	15	9	5	1	0	0	0	1	1	20	
5	krapkowicki	0	5	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7	
6	namysłowski	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
7	nyski	3	14	2	1	1	0	0	0	0	2	1	2	25	

Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego												
		Org. pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego		Warsztaty terapii zajęciowej	Przedsiębiorstwa społeczne					Spółki non profit (podmiot gospodarczy)	Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	RAZEM
		fundacje	stowarzyszenia		Ogółem	z tego:								
				spółdzielnie socjalne	stowarzyszenia	fundacje	spółki non profit							
8	oleski	0	3	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	7
9	opolski	3	5	1	0	0	0	0	0	0	4	0	0	13
10	prudnicki	0	3	0	2	1	0	0	1	1	0	0	0	6
11	strzelecki	0	7	1	6	5	1	0	0	0	0	0	1	15
12	Opole Miasto	6	93	1	2	2	0	0	0	0	1	1	0	104
Razem woj.		13	153	15	39	29	7	2	1	1	10	5	5	241

Źródło: opracowanie ROPS w Opolu na podstawie materiałów własnych oraz Bazy Przedsiębiorstw Społecznych Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (31.05.2021 r.).

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., liczba podmiotów ekonomii społecznej, zajmujących się reintegracją społeczno-zawodową (CIS, KIS, WTZ i ZAZ) wzrosła z 34 do 35, po utworzenia kolejnego zakładu aktywności zawodowej (ZAZ w Nysie dla 50 osób).

Wraz z powstałymi w 2019 r. dwoma zakładami aktywności zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu i Kluczborku, ich liczba zwiększyła się do 5 (do 2018 r. w woj. opolskim były tylko 2 ZAZ-y), a liczba osób zatrudnionych w tych instytucjach wzrosła do 203.⁷²

Tabela 38. Podmioty ekonomii społecznej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej w woj. opolskim w 2018 r. i 2020 r.

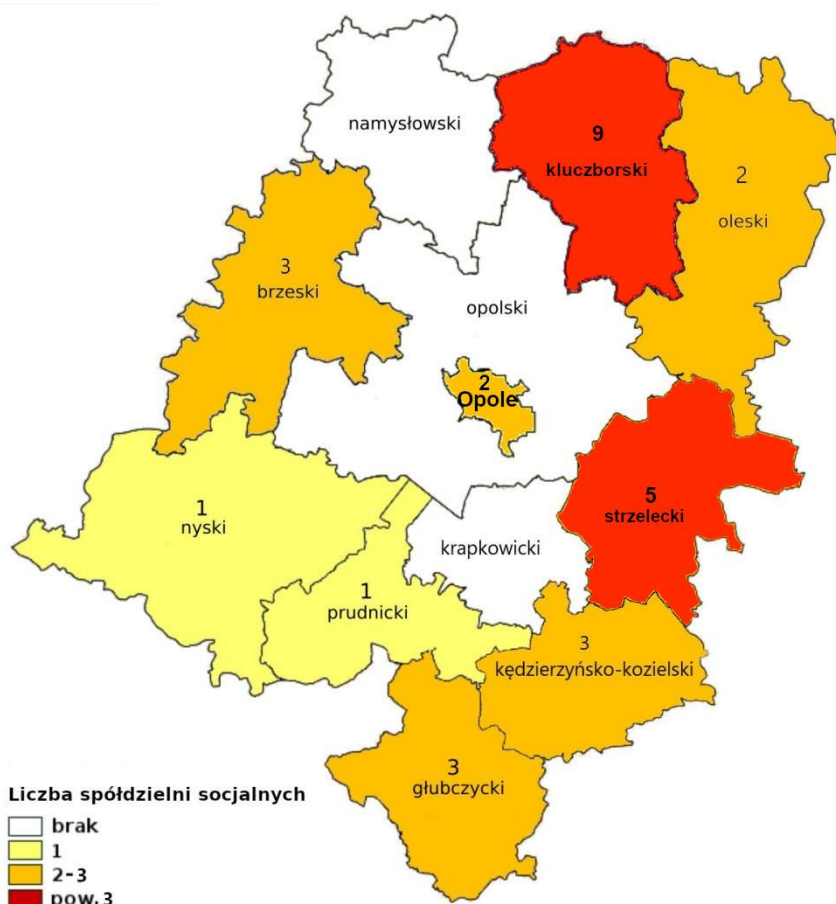
Lp.	Podmiot ES z obszaru reintegracji	2018 r.	Liczba uczestników zajęć	2020 r.	Liczba uczestników zajęć
1.	Centra integracji społecznej	5	264	5	268
2.	Kluby integracji społecznej	10	276	10	233
3.	Warsztaty terapii zajęciowej	15	450	15	455
4.	Zakłady aktywności zawodowej	2	112	5	203
Razem		32	1 102	35	1 159

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu oraz Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2020 i Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I-XII 2020 r., zamieszczonych w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

Ważną rolę w usamodzielnieniu ekonomicznym klientów pomocy społecznej pełnią szczególnie spółdzielnie socjalne. W 2020 r. w woj. opolskim działało **29 spółdzielni socjalnych**, które funkcjonują we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatów: krapkowickiego, opolskiego i namysłowskiego.

⁷² Zakłady aktywności zawodowej to jednostki tworzone w ramach chronionego rynku pracy celem zatrudnienia osób niepełnosprawnych lub przygotowania ich do zatrudnienia na otwartym rynku pracy. W woj. opolskim ZAZ-y działają w Opolu, Lewicach (gm. Branice) Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku i Nysie.

Mapa 11. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2021 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 39. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim - wg stanu na 31 marca 2021 r.

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
1	Spółdzielnia Socjalna UNIKO	brzeski	Brzeg	ul. Towarowa 6 49-300 Brzeg
2	Brzeska Spółdzielnia Socjalna „Jedynka”	brzeski	Brzeg	ul. 1 maja 2 49-300 Brzeg
3	Qubit Spółdzielnia Socjalna	brzeski	Brzeg	ul. Cegielniana 16 49-300 Brzeg
4	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
5	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka 2”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
6	Spółdzielnia Socjalna "Pilszczanka"	głubczycki	Kietrz	ul. Wojska polskiego 32 40-130 Kietrz
7	Spółdzielnia Socjalna „Poza Czasem”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Gajowa 22 47-220 Kędzierzyn-Koźle
8	Spółdzielnia Socjalna „Pszczółka”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Pamięci Sybiraków 12 47-200 Kędzierzyn-Koźle
9	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniwo”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Matejki 29, 47-220 Kędzierzyn-Koźle
10	Spółdzielnia Socjalna KOST PRO	kluczborski	Kluczbork	ul. Barci Bassy 32 46-233 Bąków

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
11	PROFES Spółdzielnia Socjalna	kluczborski	Kluczbork	ul. Katowicka 8a 46-200 Kluczbork
12	Spółdzielnia Socjalna 3Kultury	kluczborski	Kluczbork	Kuniów 33a, 46-200 Kluczbork
13	Spółdzielnia Socjalna „Las Vegas”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33 46-220 Byczyna
14	Spółdzielnia Socjalna „Kornik”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33/3 46-220 Byczyna
15	Spółdzielnia Socjalna „Ad Metam”	kluczborski	Wołczyn	ul. Szymonowska 6 46-250 Wołczyn
16	Spółdzielnia Socjalna „Gród”	kluczborski	Byczyna	Biskupice 58 46-220 Byczyna
17	Spółdzielnia Socjalna „MUZA”	kluczborski	Byczyna	ul. Stawowa 8a 46-220 Byczyna
18	Spółdzielnia Socjalna „Perunica”	kluczborski	Byczyna	ul. Dworcowa 7 46-220 Byczyna
19	Spółdzielnia Socjalna „Parasol”	nyski	Nysa	ul. Prusa 14 48-303 Nysa
20	Spółdzielnia Socjalna STREFA	oleski	Praszka	Rosochy 43A 46-230 Praszka
21	Spółdzielnia Socjalna Integracja	oleski	Gorzów Śląski	Uszyce 18/19 46-310 Gorzów Śląski
22	Spółdzielnia Socjalna „Domowe Smaki”	prudnicki	Prudnik	pl. Królowej Jadwigi 4 48-200 Prudnik
23	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	strzelecki	Strzelce Op.	ul. K. Wyszyńskiego 10 47-101 Strzelce Opolskie
24	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
25	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group 2”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
26	Spółdzielnia Socjalna Stowarzyszenia na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Siedlisko”	strzelecki	Zawadzkie	ul. Kościelna 10 47-113 Staniszcze Wielkie
27	Spółdzielnia Socjalna ARCHSYSTEM	strzelecki	Strzelce Op.	ul. M. Prawego 24 47-100 Strzelce Opolskie
28	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna „Opole”	Opole Miasto	Opole	ul. Katowicka 91 45-054 Opole
29	Spółdzielnia socjalna „Eco Invest”	Opole Miasto	Opole	ul. Ozimska 71 d 45-368 Opole

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Raportu na temat aktualnego stanu sektora ekonomii społecznej w województwie opolskim*, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER, Opole 2019, oraz Bazy Przedsiębiorstw Społecznych, zamieszczonej na stronie internetowej Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (17.05.2021 r.).

Krajowy Program Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej wskazuje, że ekonomia społeczna i solidarna winna być istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego. W związku z tym zakłada się, że podmioty ekonomii społecznej (w tym przede wszystkim spółdzielnie socjalne) będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej oraz realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego. Służyć temu mają m. in. działania polegające na wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym, zwiększenie liczby miejsc pracy w ramach przedsiębiorczości społecznej,

zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnienie pozytywnych postaw względem nich.⁷³

6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim

Od 2015 r. ROPS w Opolu realizuje projekt w ramach RPO WO na lat 2014-2020, pn. *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej*.

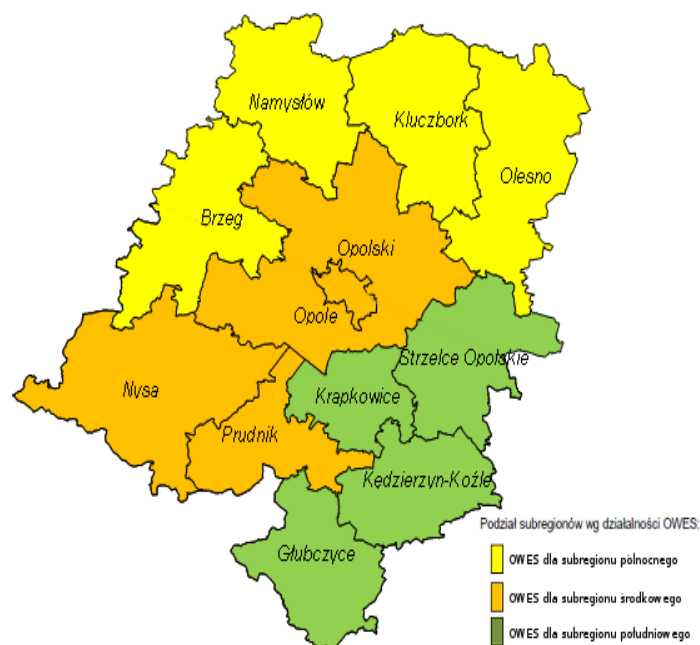
Głównym zadaniem realizowanego projektu jest rozwój sektora ekonomii społecznej, poprzez koordynację działań wszystkich zainteresowanych instytucji, w tym ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) jako wyodrębnionych jednostek, realizujących usługi wsparcia ekonomii społecznej.

OWES-y to wyodrębnione jednostki podmiotu lub partnerstwo/konsorcjum podmiotów, które realizują usługi wsparcia ekonomii społecznej w zakresie:

- animacji i promocji ekonomii społecznej,
- wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działań bez osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania własne.

Od 2013 r. w woj. opolskim funkcjonuje podział na trzy subregiony, w których działają ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (subregion północny z powiatami: brzeskim, kluczborskim, namysłowskim i oleskim, subregion środkowy, obejmującym powiaty: opolski, nyski, prudnicki i Miasto Opole, oraz subregion południowy, w skład którego wchodzi powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki i strzelecki)⁷⁴.

Mapa 12. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

⁷³Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej* – uchwała nr 11 Rady Ministrów z 31 stycznia 2019 r., to dokument stanowiący rozwinięcie i doprecyzowanie działań wynikających z *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej*, przyjętego uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. (M.P. poz. 811).s. 21-22, (05.02.2021 r.).

⁷⁴ OWES –y powstały w 2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII *Promocja Integracji Społecznej*, Działanie 7.2. *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałanie 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej*.

W 2019 r. ROPS w Opolu (wraz ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER) opracował aktualizację *Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2016-2022*, dostosowując dotychczasowe zapisy do aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i okoliczności wynikających z końca obowiązywania dokumentu w 2022 roku oraz nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027⁷⁵.

Program, określający najważniejsze cele i obszary działań na najbliższe lata, wskazuje także na główne trudności i ograniczenia rozwoju ekonomii społecznej w woj. opolskim, tj.:

- niską świadomość części samorządów (gminnych i powiatowych) w zakresie możliwości wspierania podmiotów ekonomii społecznej (narzędzi i mechanizmów prawnych, finansowanych itp., zlecania i powierzania zadań PES np. z wykorzystaniem klauzuli społecznych, niskiego zaufania do podmiotów o małym doświadczeniu, świadomości funkcji i celów ES);
- mocno zróżnicowaną jakość produktów i usług PES, ograniczającą zamówienia rynkowe (które wynikają z organizowania doraźnych działań i niskiej profesjonalizacji podmiotów ES);
- brak stałej promocji ES (działania mają charakter akcyjny, sporadyczny);
- występowanie ograniczeń w korzystaniu ze wsparcia ES (niskie zainteresowanie osób już korzystających ze świadczeń społecznych z oferty ES, brak narzędzi motywujących beneficjentów, ograniczony katalog osób, które mogą korzystać ze wsparcia PES);
- słabość podmiotów ES (brak specjalistów branżowych, ograniczona współpraca ze środowiskiem naukowym oraz sferą biznesu, słaba kondycja finansowa utrudniająca dostęp do nowych technologii i urzędzeń, konieczność koncentracji na celach biznesowych kosztem działań społecznych i integracyjnych);
- trudność w prowadzeniu PES (rosnąca biurokratyzacja, w tym sprawozdawczo-finansowa, wynikająca z rosnącej i koniecznej ekonomizacji podmiotów ES, przy jednoczesnym aktywizowaniu osób z „trudnych” środowisk);
- zagrożenie ograniczenia popytu na obecne i przyszłe usługi PES (wyludnianie się województwa, brak młodych pracowników, zmienność przepisów prawnych, sztywne regulacje prawne w zakresie finansowania przedsięwzięć ES oraz funkcjonowania PES).

Natomiast wśród istotnych możliwości rozwoju ekonomii społecznej wskazuje się na obszary i sfery rozwoju związane z m. in. turystyką społeczną (dla grup wykluczonych społecznie, o niskich dochodach), ekologią selektywną (zbiórka odpadów, recycling, ochrona środowiska), odnawialnymi źródłami energii (edukacja i animowanie społeczności lokalnej na rzecz realizacji takich działań), rolnictwem społecznym (wykorzystanie zasobów rolnych – roślinnych i zwierzęcych, celem stworzenia usług społecznych, np. w terapii), budownictwem społecznym (budowa i rewitalizacja mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych czy komunalnych) oraz usługami społecznymi dla wybranych grup osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem (np. usługi opiekuńcze i wspomagające dla osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży).

⁷⁵ Aktualizacja OPRES na lata 2016-2022 została przeprowadzona w wyniku aktualizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej z 31 stycznia 2019 r. (Uchwała nr 11 Rady Ministrów). Nowy KPRES jest rozwinięciem i doprecyzowaniem działań wynikającym z jego pierwotnej wersji, przyjętej w 2014 r., ma charakter operacyjno-wdrożeniowy i jest ściśle powiązany z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym (w tym Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 - z perspektywą do 2030 r., Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego).

7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza)

7.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2020 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł prawie 1 514 mln zł, z tego na:

- zadania pomocy społecznej wydatkowano ponad 294 mln zł;
- inne zadania z obszaru polityki społecznej – prawie 1 220 mln zł.

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza) w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2019-2021 w tys. zł				
		2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%	2021 r. (prognoza) **	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
1	ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ OGÓŁEM zadania gminy (suma wierszy: 2+14)	1 283 452	1 513 958	118,0	1 509 561	99,7
z tego:						
2	POMOC SPOŁECZNA * (suma wierszy: 3 -12)	285 994	294 264	102,9	306 038	104,0
w tym:						
3	świadczenia pieniężne oraz składki na ubezpieczenie społeczne	65 383	64 969	99,4	65 366	100,6
4	usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	20 065	20 079	100,1	26 330	131,1
5	pomoc w zakresie dożywiania	13 409	12 659	94,4	14 077	111,2
6	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	49 484	51 630	104,3	52 501	101,7
7	utrzymanie OPS	73 674	77 775	105,6	83 078	106,8
8	utrzymanie ŚDS	17 382	17 655	101,6	16 706	94,6
9	odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej	8 563	10 040	117,2	11 094	110,5
10	przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 503	1 593	106,0	1 351	84,8
11	usuwanie skutków powodzi	622	465	x	44	x
12	wspieranie rodziny i inne zadania	35 909	37 399	104,1	35 491	94,9
13	INNE ZADANIA (suma wierszy: 14-20)	997 458	1 219 694	122,3	1 203 523	98,7
14	świadczenia wychowawcze 500+	658 898	870 904	132,2	860 953	98,9
15	świadczenia rodzinne	259 669	267 497	103,0	266 016	99,4
16	przeciwdziałanie alkoholizmowi	15 572	22 345	143,5	18 021	80,6
17	przeciwdziałanie narkomanii	758	657	86,7	920	140,0
18	dodatki mieszkaniowe	11 043	10 824	98,0	11 372	105,1
19	stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	4 868	4 226	86,8	3 889	92,0
20	utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	46 650	43 241	92,7	42 352	97,9

*środki na zadania pomocy społecznej ustalono na podstawie części 3 dane o korzystających z pomocy społecznej gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

**prognoza wydatków na 2021 r. wg danych gmin.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

Koszt zadań pomocy społecznej w 2020 r. wyniósł ponad 294 mln (o prawie 3% więcej niż w 2019 r.), przy czym wzrosły koszty realizacji większości zadań, w tym m.in:

- ✚ odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej wzrosła o 17,2% (w tym z uwagi na wzrost kosztów utrzymania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej);

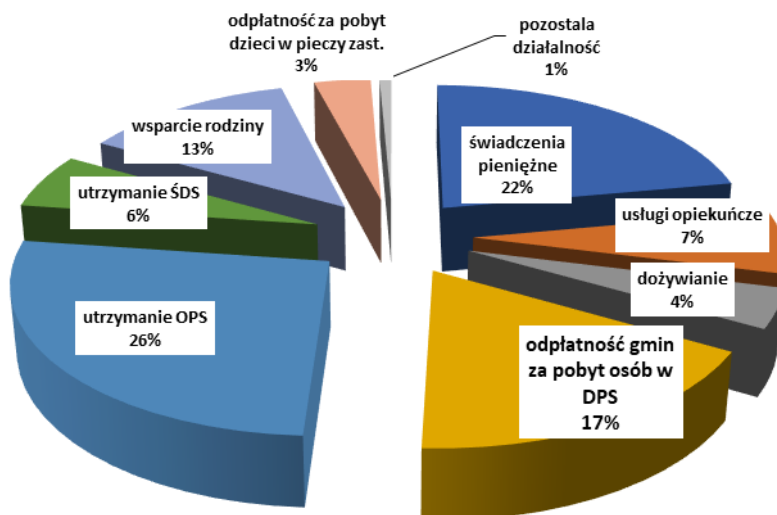
- ✚ o 6 % wzrosły środki przeznaczone na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- ✚ o 5,6 % wzrósł koszt utrzymania OPS (w tym z uwagi na realizację innych zadań z obszaru pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia osób i rodzin, np. realizacji programu „Dobry Start” - wypłaty dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego);
- ✚ o 4,3 % wzrósł koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w tym z uwagi wzrost kosztów utrzymania w DPS).

Natomiast spadek kosztu realizowanych zadań odnotowano przede wszystkim w pomocy udzielonej przez gminy w zakresie dożywiania (o 5,6%), co wynika głównie ze spadku liczby świadczeniobiorców, uprawnionych do wsparcia.

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2020 r. najbardziej wzrosły:

- środki przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi – o 43,5 % (z 15,5 mln zł do 22 mln zł);
- koszt udzielonych świadczeń wychowawczych (500+) – o 32,2% (z 659 mln zł do 871 mln zł).

Wykres 42. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej – podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział miały:

- świadczenia pieniężne (22%) oraz utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (26%);
- odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej stanowi 17% ogólnego kosztu;
- 13% wydatków stanowią środki przeznaczone w 2020 r. na realizację zadań związanych ze wsparciem rodziny - zatrudnienie asystentów rodziny, koordynatorów pieczy zastępczej, utrzymanie placówek wsparcia dziennego, a także innych działań.

Mimo stale wzrastających wydatków przeznaczanych na realizację usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych), udział tej formy wsparcia w koszcie pomocy ogółem stanowi jedynie 7%. Utrzymanie środowiskowych domów samopomocy to 6%, a udzielanie pomocy w formie posiłku stanowi 4% kosztu pomocy ogółem.

Biorąc pod uwagę całość wydatków gmin przeznaczonych na politykę społeczną (1 514 mln zł), największy udział w tych budżetach mają zadania polegające na wsparciu rodziny, tj.:

- wypłata świadczeń wychowawczych 500+, która stanowi ponad połowę (57,5%) kosztu zadań realizowanych przez gminy;
- wypłata świadczeń rodzinnych – których koszt w 2020 r. to 17,7 % środków przeznaczonych na zadania z zakresu polityki społecznej.

łącznie - wypłata przez samorząd gminny tych świadczeń to 75,2 % kosztu zadań pomocy społecznej w 2019 r. (1 138 401 mln zł).

Według prognozy w 2021 r. koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej nieznacznie zmaleje o 0,3 %, w tym najbardziej:

- ✚ środki przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi - o 19,4 %;
- ✚ środki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie o ponad 15%.
- ✚ oraz środki na stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne o 8%.

7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2020 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano ponad 253,5 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej ponad 229 mln zł;
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych ponad 24 mln zł.

W porównaniu do 2019 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 11,3%, przy czym na realizację zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej o 11,5%, a innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrosły o 10,1%.

W zakresie zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej największy wzrost kosztu odnotowano w zakresie:

- ✓ utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej o 13%;
- ✓ utrzymania domów pomocy społecznej o 14%;
- ✓ o 18,3 % wzrósł koszt likwidacji barier i zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2019-2021 w tys. zł				
		2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	2021 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
1	Koszt zadań powiatu ogółem (suma wierszy: 2 i 8)	227 785	253 584	111,3	262 639	103,6
w tym						
2	Zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej (suma wierszy od 3 do 7)	205 914	229 499	111,5	235 818	102,8
3	domy pomocy społecznej	129 167	147 201	114,0	149 503	101,6
4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, gm. Olesno)	933	1010	108,3	898	88,9
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	28 601	28 604	100,0	28 960	101,2

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2019-2021 w tys. zł				
		2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	2021 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	37 246	42 101	113,0	44 611	106,0
7	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	9 967	10 583	106,2	11 846	111,9
8	Inne zadania razem (suma wierszy: 9 i 13)	21 871	24 085	110,1	26 821	111,4
9	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON)	18 927	21 103	111,5	23 971	113,6
10	w tym: utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	11 044	12 376	112,1	13 694	110,6
11	w tym: dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	1 593	1 286	80,7	2 233	173,6
12	w tym: likwidacja barier i zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	6 290	7 441	118,3	8 044	108,1
13	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	2 944	2 982	101,3	2 850	95,6

Źródło: powiatowe ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

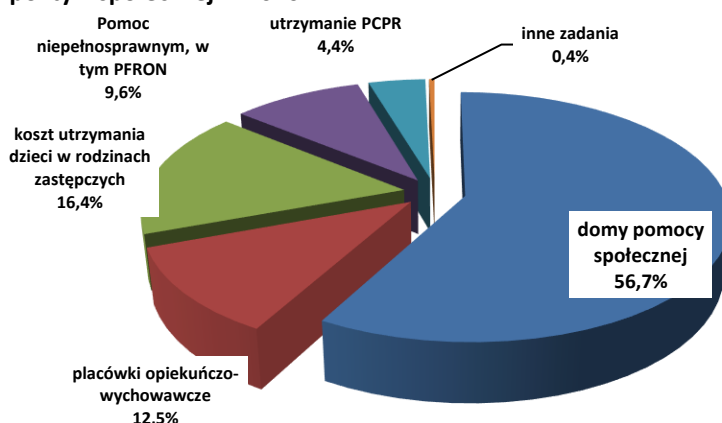
W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym wydatki wzrosły w zakresie:

- utrzymania warsztatów terapii zajęciowej (o 12,1%);
- likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – o 18,3%;
- prowadzenie zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (o 1,3%).

Natomiast dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych zmalało o 19,3% (za przyczynę takiej sytuacji upatruje się pandemię COVID-19).

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (ponad 56,7%) oraz dzieci w rodzinach zastępczych (16,4%), a także prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (12,5%). Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (finansowane ze środków PFRON) przeznaczono w 2020 r. 9,6% wydatków, a koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 4,4% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację wszystkich zadań.

Wykres 43. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2020 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W 2021 r. - według prognozy, powiaty przewidują wzrost (o 3,6%) wydatków, w tym m.in. na:

- utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych (o 6%);
- utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 11,9%).

Spośród innych zadań z zakresu polityki społecznej najwięcej (o 73,6%) wzrosnąć ma dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych.

7.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2020 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły 1 767,5 mln zł, z czego:

- ✚ 1 514 mln zł pochodziło z budżetów gmin (85,7%);
- ✚ 253,5 mln zł budżetów powiatów (14,3%).

Tabela 42. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i 2021 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

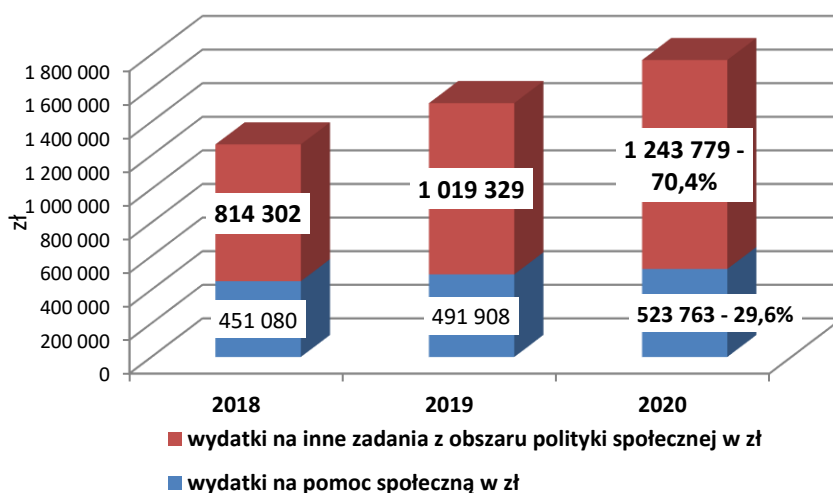
Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2018-2020 w tys. zł				
	2019 r.	2020 r.	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%	2021 (prognoza)	Wzrost/spadek w 2021 r. 2020 r.=100%
WYDATKI GMIN	1 283 452	1 513 958	118,0	1 509 561	99,7
WYDATKI POWIATÓW	227 785	253 584	111,3	262 639	103,6
<i>w tym: środki PFRON</i>	21 871	24 085	110,1	26 821	111,4
RAZEM	1 511 237	1 767 542	117,0	1 772 20	100,3

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2020 r.

W 2020 r. – w porównaniu do 2019 r., koszt realizowanych zadań w woj. opolskim wzrósł 17 % przy czym:

- ✓ koszt zadań realizowanych przez gminy wzrósł o 18%, w tym najwięcej wydatki związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi (o 43,5%), wypłaty świadczeń wychowawczych 500+ (o 32,2%), z odpłatnością gmin za pobyt dzieci w pieczy (o 17,2%);
- ✓ koszt zadań powiatu wzrósł o 11,3%, w tym najbardziej koszt likwidacji barier i zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny (o 18,3%), utrzymania domów pomocy społecznej (o 14%), utrzymania dzieci w pieczy zastępczej (o 13%).

Wykres 44. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2020 – wydatki w tys. zł (udział procentowy)

8. Wnioski

- 1) W 2020 r. w województwie opolskim – w porównaniu do 2019 r.:
- liczba ludności zmniejszyła się o 0,9%, a w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku odnotowano kolejny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (do 23,2% populacji regionu), przy jednoczesnym spadku osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (ludność województwa zmniejsza się o prawie 6 tys. osób rocznie, w tym ok. 1200 tys. to migracje do innych województw lub za granicę Polski);
 - w 2020 r. w woj. opolskim urodziło się 7 951 dzieci, tj. o 542 mniej niż w 2019 r. Liczba zgonów wyniosła 12 716 (więcej niż rok wcześniej o 2 022). Wskaźnik zgonów był powyżej średniej krajowej i wynosił 13,0%;
 - przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 4 765;
 - zmniejszył się zakres ubóstwa (w zakresie wszystkich granic, szczególnie w zakresie ubóstwa ustawowego), co sytuowało woj. opolskie w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa ((ubóstwo skraje – 1 najniższa pozycja, ubóstwo relatywne – 2 pozycja, ustawowa granica ubóstwa – 2 pozycja). W woj. opolskim w 2020 r. brak było gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem; wszystkie gminy miały stopień umiarkowany (15), niski (37) lub bardzo niski (19 gmin) zagrożenia ubóstwem;
 - stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła do 6,9%, a bezrobocia wg BAEL wyniosła 2,8% W 2020 r. - po raz pierwszy od ponad dekady, liczba bezrobotnych wzrosła we wszystkich powiatach woj. opolskiego (w przeciwieństwie do lat 2014-2018, w których liczba bezrobotnych spadała sukcesywnie we wszystkich powiatach województwa, a minimalny wzrost bezrobotnych zanotowano w trzech powiatach dopiero w 2019 r.);
 - poprawiła się infrastruktura usług społecznych dla dzieci – liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła o 399 (do 5 411);
- 2) W ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020* (w obszarze pomocy i integracji społecznej), realizowane są projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób niesamodzielnych (starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych), osób bezrobotnych, rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej. Działania projektowe kierowane są również do kadry instytucji pomocy i integracji społecznej, opiekunów nieformalnych (rodzin i najbliższego otoczenia) oraz wolontariuszy.
- Do końca grudnia 2020 r., Samorząd Województwa Opolskiego w ramach RPO WO 2014-2020 (w obszarze pomocy integracji społecznej), zawarł umowy na realizację 257 projektów, dzięki którym wsparcie otrzymuje prawie 29 tys. mieszkańców regionu. Wartość projektów wyniosła ponad 352 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 419 mln zł.
- 3) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu jest realizatorem projektów:
- „*Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II i III Edycja*” polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich

marginalizacji. Okres realizacji projektu: maj 2018 r. - październik 2021 r. (II edycja) oraz lata: 2020-2023 (III edycja). W 2020 r. w ramach II i III edycji projektu wydatkowano 7 871 tys. zł;

- *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne I edycja i II edycja część A i B* (wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób niepełnosprawnych, zatrudnienie asystentów osób starszych). Projekt jest realizowany od 2019r. do 2023 r. Łączy koszt I i II edycji projektu wynosi 10 086 tys. zł;
- *Inwestycja w poprawę wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej* –głównym celem projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Okres realizacji projektu: 2018 r. -2021 r ., w 2020 r. koszt projektu wyniósł 356 tys. zł;
- *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej* - celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim. Projekt jest realizowany od lipca 2019r. do czerwca 2023 r. W 2020 r. koszt realizacji projektu wyniósł 474 tys. zł;
- Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*, którego celem jest opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim). W 2019 r. utworzono 3 mieszkania wspomagane w Białej, Brzegu i Paczkowie; Okres realizacji projektu kwiecień 2018 – marzec 2022, w 2020 r. wydatkowano na jego realizację 1 012 tys. zł;
- Projekt partnerski samorządów województw: Opolskiego, Śląskiego, Łódzkiego i Małopolskiego *KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin*, którego celem jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. W woj. opolskim w projekcie uczestniczą gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do czerwca 2021 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 tys. zł, w 2020 r. wydatkowano 1 996 tys. zł;
- Projekt partnerski *„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”*, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim jako lider realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczyńne

- Niemców na Śląsku. Projekt realizowany jest w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023r., w 2020 r. koszt projektu wyniósł 168 tys. zł;
- W ramach realizowanych projektów ROPS w Opolu w okresie kwiecień-grudzień 2020 r. przeprowadził liczne działania kierowane do najbardziej potrzebujących mieszkańców woj. opolskiego (część zadań realizowana będzie do czerwca 2021 r.). Łącznie w 2020 r. oraz I kw. 2021 r. na zadania, mające na celu przeciwdziałanie rozprzestrzeniania się choroby COVID-19 w gminach woj. opolskiego, wydatkowano 21 132 543,98 zł (docelowo koszt wsparcia ma wynieść 22 080 337 zł).
- 4) W obszarze działań systemu pomocy społecznej:
- po raz kolejny (od 2012 r.) - zmniejszyła się liczba klientów pomocy społecznej (o 8,1% - do 24 247 osób), przy czym, wraz ze zmniejszeniem się liczba osób objętych pomocą pieniężną i rzeczową, minimalnie spadła także liczba objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi (o 98 osób, do 3 586);
 - wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej na 1 000 ludności) wyniósł 35,5. Oznacza to, że na każde 1 000 mieszkańców przypadało ok. 35-36 osób w rodzinach klienta otrzymującego świadczenie z pomocy społecznej. Wskaźnik ten spada sukcesywnie od 2013 r. (wynosił 70,2);
 - w 2020 r. (podobnie jak w 2019 r.) zmniejszyła się liczba osób i rodzin, które korzystają z pomocy długotrwale (z 58,4% w 2018 r. do 55,1% w 2020 r.), co jest wynikiem m. in. zmniejszenia się liczby osób objętych pomocą z tytułu bezrobocia;
 - bez zmian utrzymuje się struktura świadczeniobiorców wg powodów udzielania pomocy, nadal największe grupy świadczeniobiorców otrzymują pomoc z powodu bezrobocia i ubóstwa, choć w tych kategoriach odnotowano (podobnie jak w rok wcześniej) spadki liczby świadczeniobiorców o odpowiednio 7,1% i 8,8%. Jednocześnie od kilku lat na kolejnym miejscu, wśród powodów udzielania świadczeń, znajduje się długotrwała i ciężka choroba (wcześniej była to niepełnosprawność);
 - w 2020 r. na każde 100 mieszkańców województwa przypadało 2-3 osoby (średnio 2,5), którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej;
 - koszt świadczeń pomocy społecznej (pieniężnych i niepieniężnych) udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej wyniósł 87,2 mln zł (o 1,9% mniej niż w 2019 r. – 88,9 mln zł);
 - średnia, roczna wartość pomocy przypadająca na 1 świadczeniobiorcę wyniosła 3 598 zł (o prawie 7% więcej niż w 2019 r. – 3 371 zł), a wartość pomocy przypadająca na 1 mieszkańca województwa to 89 zł (w 2019 r. – 90 zł);
 - łącznie w 2020 r. z różnych form pomocy i wsparcia (świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, usług środowiskowych, miejsc w dziennych i całodobowych placówkach opieki dla dzieci i dorosłych oraz innych ośrodkach wsparcia) skorzystało 52 481 osób i rodzin (o 4,1% więcej niż w 2019 r., tj. 2 080 osób);
 - kadra pomocy społecznej liczy 4 315 osób (w tym ośrodkach pomocy społecznej – 1 596 osób, powiatowych centrach pomocy rodzinie - 223, domach pomocy społecznej – 1954, i innych ośrodkach wsparcia - 542);
 - po latach wzrostu, w 2020 r. spadła liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej (o 14 osób – do 463). W 2020 r. – podobnie jak w latach poprzednich, liczba pracowników socjalnych jest w wielu OPS-ach (zwłaszcza w gminach wiejskich) niewystarczająca. W strukturze zatrudnienia przeważa kategoria „pozostali pracownicy”, ponieważ ośrodek pomocy społecznej - poza zadaniami ustawy o pomocy

społecznej, wykonuje także zadania wynikające z wielu innych ustaw, w tym m.in.: o świadczeniach rodzinnych, o dodatkach mieszkaniowych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (program Rodzina 500+), dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (program „Dobry Start”), a także realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE i programów rządowych (Senior+, Program 75+, „Aktywny samorząd”);

- wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby ludności spełnia 26 gmin (37%), a do liczby rodzin (nie więcej niż 50) – 45 gmin (63%) – tzn. nadal poważnym problemem jest niedostatek kadry (także innych specjalistów). Jednocześnie sukcesywne zlecanie gminom nowych zadań z obszaru polityki społecznej nakłada na jednostki pomocy społecznej dodatkowe obowiązki (merytoryczno-administracyjne), co powoduje wzrost kosztu utrzymania OPS-u, utrudniając jego funkcjonowanie oraz realizację głównych zadań pomocy społecznej, zwłaszcza pracy socjalnej, poradnictwa, działań aktywizujących i profilaktycznych;
- w 2020 r. wydatki na świadczenia pomocy społecznej (gmin i powiatów) wyniosły 523 mln zł (o 6,1% więcej niż w 2019 r.), przy czym – zmalały wydatki gmin na wypłatę świadczeń rzeczowych (dożywianie), a wzrósł koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz utrzymanie ośrodków wsparcia;
- łączny koszt zadań z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez gminy i powiaty, wyniósł 1 767,5 mln zł - o 17% więcej niż w ub. roku, przy czym – w pomocy społecznej wzrosły wydatki przede wszystkim przeznaczone na odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej i na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, a także koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt swojego mieszkańca w domu pomocy społecznej, natomiast w pozostałych zadaniach polityki społecznej - najbardziej wzrosły środki przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi oraz wypłatę świadczeń wychowawczych (500+);

5) W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 978 (w tym 600 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 311 rodzin zastępczych niezawodowych i 47 rodzin zastępczych zawodowych oraz 20 rodzinnych domów dziecka);
- od początku działania systemu - od 2012 r. w rodzinnej pieczy zastępczej zachodzą zmiany: spada liczba rodzin spokrewnionych i niezawodowych na rzecz rodzin zawodowych (o 52%) i rodzinnych domów dziecka (prawie 3-krotny wzrost). Wzrasta liczba asystentów rodziny (wzrost prawie 3-krotny - do 89 osób, w tym 24 zatrudniono w ramach RPO WO 2014-2020), a liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny zwiększyła się 3,5-krotnie (do 1 062 rodzin). Istotnie zwiększyła się również liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (z 365 w 2012 do 820 w 2020 r.). Jednocześnie z 40 tych placówek 13 (na 187 miejsc) powstało w wyniku realizacji projektu w ramach RPO WO 2014-2020 *Bliżej rodziny i dziecka*;
- z uwagi na tzw. proces deinstytucjonalizacji (zmniejszenie liczby miejsc do 14) oraz działań samorządu terytorialnego, w tym SWO i projektów współfinansowanych ze środków UE, spada liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej (domach dziecka), a coraz większa liczba dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia

dziennego W 2019 r. liczba miejsc w 24 domach dziecka wyniosła 479 (w 2019 r. – 510, a w 2017 r. - 532);

→ łącznie liczba podmiotów pieczy zastępczej w woj. opolskim (rodzinnej i instytucjonalnej) wynosi 1 002, a liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – 1 973 (w 2012 r. – 2 228 dzieci).

6) W zakresie działań instytucjonalnych:

→ województwo opolskie – podobnie jak w ubiegłych latach, ma najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w domach pomocy społecznej (31,6) – średnia w kraju wynosi 21,1 (liczba miejsc w 29 DPS-ach wynosi 3 082);

→ średni, miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w 2021 r. wynosi 3 994 zł (o ponad 9% więcej niż w 2020 r. oraz o 40% więcej niż w 2015 r.);

→ corocznie liczba oczekujących na umieszczenie w DPS wynosi 200-350 osób, w tym najwięcej na miejsce w domach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie.

→ istotnie - o 320 (do 1 113) wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku (komercyjnych). W porównaniu do 2011 r. liczba miejsc w tych placówkach wzrosła 36-krotnie (w 2011 r. miały 30 miejsc);

→ łącznie w 2020 r. w woj. opolskim było 61 stacjonarnych placówek opiekuńczych (29 DPS-ów i 32 „komercyjne” placówki całodobowej opieki) na 4 195 miejsc (na 10 tys. ludności przypadały prawie 43 miejsca w tych placówkach);

→ w 2020 r. w woj. opolskim funkcjonowały 22 dzienne domy pomocy, w tym 6 powstało w ramach programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+), a 1 w ramach środków RPO WO 2014-2020 (w Biadaczu);

→ średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 590 zł miesięcznie;

→ wraz z otwartymi w 2021 r. 4 nowymi jednostkami, w województwie jest 71 Klubów seniora, z których prawie 30% (20 podmiotów) zostało utworzonych środków RPO WO 2014-2020 (na łączną liczbę 340 miejsc). Liczba miejsc w Klubach seniora wynosi 2 500.

→ razem w 2020 r. woj. opolskie miało 93 placówki wsparcia dziennego (domy dziennego pobytu i kluby seniora) dla osób starszych i niepełnosprawnych na 4 084 miejsc;

→ powiększył się zakres wsparcia środowiskowych domów samopomocy (o 7 miejsc – do 740 w 13 ŚDS-ach), a średni, miesięczny koszt utrzymania miejsca w tych placówkach wynosi ok. 2 tys. zł.;

→ po okresie wzrostu w latach 2015-2019 liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w 2020 r. nastąpił minimalny spadek liczby osób objętych tymi usługami – do 3 586. Średni koszt 1 godz. usług w miejscu zamieszkania osoby przewlekle chorej, niepełnosprawnej, w tym z zaburzeniami psychicznymi, wynosi ok. 30 zł;

→ wzrosła liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, w tym wspomaganych (o 49 – do 235), a liczba takich mieszkań zwiększyła się o 26 (do 151). W tym w ramach projektów ROPS w Opolu, współfinansowanych z UE, utworzono w 2020 r. 8 mieszkań na 12 miejsc, a od 2016 r. 14 mieszkań na 28 miejsc;

→ mimo pandemii COVID-19, w 2020 r. liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych minimalnie wzrosła - do 12 840, co oznacza, że na każde 1000 mieszkańców przypadało ok. 13 miejsc opieki i wsparcia;

7) W zakresie przedsiębiorczości społecznej:

→ liczba podmiotów ekonomii społecznej wynosi 241, w tym 29 spółdzielni socjalnych (w 2019 r. – 26);

→ w ramach podmiotów ekonomii społecznej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej (centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej) uczestnikami zajęć było łącznie 1 159 osób w 35 instytucjach (w 2018 r. 1 102 osoby w 32 instytucjach).

8) W 2020 r. najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego wskazują przede wszystkim, na konieczność zwiększenia środków finansowych na realizację wzrastającej liczby zadań z obszaru polityki społecznej, a także konieczność powiększenia kadry jednostek organizacyjnych (szczególnie w obliczu braku pracowników socjalnych). Jest to istotne zwłaszcza w ośrodkach pomocy społecznej, które – oprócz ustawy o pomocy społecznej, realizują zadania wynikające z kilkunastu innych ustaw (w tym programy rządowe: „Dobry Start”, „Opieka 75+”, Senior+), a dodatkowo coraz więcej samorządów przystąpiło w ostatnich latach do realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Wskazuje się także na konieczność rozwoju działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, mogącym wystąpić w przyszłości.

W systemie pomocy i integracji społecznej następuje stopniowe przekształcenie struktury świadczeniobiorców ze względu na główny powód udzielanej pomocy - coraz częściej klientem OPS jest osoba z niepełnosprawnością, przewlekle chora lub starsza, albo rodzina wieloproblemowa, w której występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, trudności opiekuńcze i wychowawcze. Wymaga to wprowadzenia zmian w systemie wsparcia - w kierunku rozwoju usług społecznych (opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, wspomagających), przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu pomocy materialnej (pieniężnej i rzeczowej). Istotnym jest także poprawa i wzmocnienie działań międzyinstytucjonalnych i międzysystemowych, angażujących instytucje różnych sektorów wsparcia (np. pomocy społecznej i sądownictwa).

Większość analizowanych gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej podkreśla m. in. konieczność:

→ promowania rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców, a także zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej (zwłaszcza tworzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka);

→ dalszego i aktywnego uczestnictwa w realizacji projektów współfinansowanych ze środków EFS, wynikających z coraz bardziej ograniczanych możliwości finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego;

→ rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych (dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osób starych i niepełnosprawnych);

→ zwiększenia zakresu wsparcia osób niesamodzielnych, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia, placówek całodobowej opieki, usług opiekuńczych i asystenckich oraz propagowania idei rodzinnych domów pomocy społecznej, wolontariatu oraz innych form (szczególnie mieszkań o charakterze wspomagającym);

- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników, udział w szkoleniach tematycznych uwzględniających tematykę zmian w polityce społecznej, problem przemocy domowej, trudności opiekuńczo-wychowawcze, wsparcia osób niesamodzielnych, uzależnień od alkoholu itp.
- z uwagi na coraz powszechniejsze zjawisko wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej konieczne jest wsparcie pracowników poprzez zatrudnienie specjalistów tj.: superwizora, mediatora rodzinnego, coacha, którzy wspieraliby pracowników w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej.

9. Rekomendacje

Uwzględniając zmiany, jakie wystąpiły w 2020 r. w systemie pomocy społecznej oraz innych systemach wsparcia w woj. opolskim (w tym szczególnie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym), należy:

1. rozwijać system wsparcia osób niesamodzielnych oraz ich rodzin, poprzez zwiększenie liczby miejsc opieki całodobowej z miejscami okresowego pobytu, a w szczególności zwiększenie oferty usług świadczonych w lokalnej społeczności (domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, uniwersytety III wieku, usługi opiekuńcze, edukacyjne, wspomagające, w tym świadczone przez asystentów osób niesamodzielnych, a także w formie mieszkalnictwa wspomaganego);
2. umożliwić tworzenie placówek łączących różne formy wsparcia (np. pomocy społecznej i ochrony zdrowia na rzecz osób niesamodzielnych), w tym w formie mieszkalnictwa wspomaganego;
3. rozwijać i wspierać usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania (edukacyjne, wspomagające, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp.), w tym z udziałem asystentów (rodziny, osób strasznych, z niepełnosprawnościami), w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań chronionych/treningowych.
4. prowadzić działania systemowe, zmierzające do poszerzenia zakresu świadczeń o charakterze profilaktycznym i aktywizującym środowiska najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, szczególnie w kontekście negatywnych skutków pandemii COVID-19, tj.:
 - rozwijać usługi społeczne dla osób i rodzin w największym stopniu zagrożonych wykluczeniem, poprzez zwiększenie liczby usług aktywizujących i wspomagających, zwiększenie liczby ośrodków kompleksowego wsparcia, łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej (doradztwo zawodowe, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne i prawne, zdrowotne);
 - rozwijać kadrę pomocy społecznej, poprzez tworzenie zachęt dla samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych i innych specjalistów, zwłaszcza w okresie ubytku pracowników merytorycznych w gminach wiejskich;
 - wzmacniać współpracę działań wielu sektorów, w tym szczególnie pomocy społecznej z innymi instytucjami wspierającymi osoby i rodziny (rynek pracy, ochrona zdrowia, oświata, sądownictwo, policja, organizacje pozarządowe), w celu tworzenia wspólnych programów i inicjatyw kompleksowego wsparcia;

- kontynuować i unowocześniać formy kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej, poprzez tworzenie dodatkowych kompetencji, budowanie standardów łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej, dostosowanych do specyficznych potrzeb klientów (osoby z niepełnosprawnościami, niezaradne życiowo, dzieci w rodzinach wieloproblemowych, kobiety, mieszkańcy terenów wiejskich);
5. rozwijać kształcenie i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching, w tym w formie zdalnej);
 6. rozwijać katalog narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne (np. rozpoznanie potrzeb osób przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub domu pomocy społecznej, co do skorzystania z usług zew. i świadczonych w lokalnej społeczności);
 7. rozwijać i doskonalić środowiskowe formy wsparcia łączące m.in. opiekę zdrowotną i społeczną oraz aktywizację osób niesamodzielnych, w tym w formie usług wspomagających, działań profilaktycznych, zapobiegających umieszczeniu osoby niesamodzielnej w placówce całodobowej opieki;
 8. dostosować profilu kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach zdrowotnych i społecznych).
 9. kontynuować współpracę z III sektorem poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych, poradnictwa i ekonomii społecznej;
 10. wspierać i współpracować z samorządem terytorialnym w zakresie rozwoju usług społecznych dla osób niepełnosprawnych (inicjowanie i promowanie koniecznych zmian oraz realizacja i rozwój działań z wykorzystaniem środków PFRON);
 11. prowadzić monitoring potrzeb oraz realizowanych działań, zwłaszcza w zakresie projektów współfinansowanych ze środków europejskich; promować i upowszechniać informacje o działaniach wszystkich instytucji i podmiotów w obszarze pomocy i integracji społecznej, a także powiązanych zadań z zakresu polityki społecznej;
 12. inicjować i rozwijać różne usługi i formy pomocy środowiskowej, w tym we współpracy samorządami: gminnym i powiatowym, oraz innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, poprzez wspieranie tworzenia nowych i zintegrowanych usług w gminach (np. w ramach centrów usług społecznych);
 13. propagować i kontynuować inicjatywy i przedsięwzięcia, w tym partnerskie, służące wsparciu najbardziej potrzebujących mieszkańców województwa (szczególnie w sytuacjach kryzysowych, np. w ramach realizowanego w pandemii *Marszałkowskiego kuriera społecznego*).

Spis tabel

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2018 – 2020

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2019 - 2020 – wg powiatów

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2018-2020 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2018-2020

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w kwietniu 2021 r., - wg powiatów

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w *Priorytecie 8. Integracja społeczna*

Tabela 8. Miejsca opieki i wsparcia tworzone w ramach Poddziałania 10.1.2. *Infrastruktura usług społecznych*

Tabela 9. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2019-2020

Tabela 10. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2020

Tabela 11. Osoby i rodziny, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2016-2020 r.

Tabela 12. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2019 – wg powiatów

Tabela 13. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2018-2020 – wg powiatów

Tabela 14. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2020

Tabela 15. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020

Tabela 16. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2019-2020

Tabela 17. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2020 r.

Tabela 18. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Tabela 19. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2012- 2020

Tabela 20. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Tabela 21. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2020

Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2020 r.

Tabela 23. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2020r. – wg województw

Tabela 24. Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i roku 2021

Tabela 25. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2020 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie)

Tabela 26. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2020 r.

Tabela 27. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2020 r. – wg źródła pozyskania środków

Tabela 28. Kluby seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków (maj 2021 r.)

Tabela 29. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim (maj 2021 r.)

Tabela 30. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2020 r.

Tabela 31. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2020 r.

Tabela 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2019-2020

Tabela 33. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2020 r.

Tabela 34. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2020

Tabela 35. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020

Tabela 36. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2015 r. i styczniu 2021 r.

Tabela 37. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2021 r. (stan na 31 stycznia)– w powiatach wg typów

Tabela 38. Podmioty ekonomii społecznej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej w woj. opolskim w 2018 r. i 2020 r.

Tabela 39. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim - wg stanu na 31 marca 2021 r.

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza) w tys. zł

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2019-2020 i w 2021 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Tabela 42. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020 i 2021 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2018 – 2020 (w %)

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2018-2020

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw w 2020 r.

Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2018-2020

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2019-2020 – wg powiatów

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolski w latach 2010-2020 oraz wg prognozy GUS w latach 2019-2030

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2018 - 2020 oraz wg prognozy GUS – w 2030 r.

- Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)
- Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2018 r. i 2019 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat
- Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2018-2019 (% osób w gospodarstwach domowych)
- Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. – wg województw
- Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2014-2020
- Wykres 14. Grupy bezrobotnych będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2020 r.
- Wykres 15. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2017-2020
- Wykres 16. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2015-2019 (IV kwartał)
- Wykres 17. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2016-2020
- Wykres 18. Uczestnicy Projektów realizowanych w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w Priorytecie *8. Integracja społeczna*, wg stanu na koniec grudnia 2019 r. i na koniec marca 2021 r.
- Wykres 19. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2019-2020
- Wykres. 20. Beneficjenci pomocy społecznej (osoby w rodzinach świadczeniobiorców) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2014-2020
- Wykres 21. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020 (w %)
- Wykres 22. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2019-2020
- Wykres 23. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2020
- Wykres 24. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2020
- Wykres 25. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2019-2020
- Wykres 26. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2020
- Wykres 27. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2020 r.
- Wykres 28. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2019-2020
- Wykres 29. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w latach 2019-2020 wg powiatów
- Wykres 30. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012 i 2017-2020
- Wykres 31. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2020 r. – struktura liczby miejsc wg typów
- Wykres 32. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w latach 2019-2020
- Wykres 33. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2015-2020 wg typów domów
- Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności)

w woj. opolskim (maj 2021 r.)

Wykres 35. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2020 r. – wg powiatów

Wykres 36. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2019-2020 (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Wykres 37. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2015-2020

Wykres 38. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. Województwo opolskie w latach 2015-2020

Wykres 39. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2019 -2020

Wykres 40. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych – woj. opolskie w 2011 r. oraz 2020 r.

Wykres 41. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w styczniu 2021 r. wg typów

Wykres 42. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2020 r.

Wykres 43. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2020 r.

Wykres 44. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2020 (wartość i udział procentowy)

Spis map

Mapa 1. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim *obliczony wg metody wzorca rozwoju* – stan na 31.12.2019 r.

Mapa 2. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim *obliczony wg metody wzorca rozwoju* – stan na 31.12.2020 r.

Mapa 3. Liczba zarejestrowanych organizacji fundacji i stowarzyszeń wg województw w 2018 r. (fundacji i stowarzyszeń – 134 tys.) – wg województw

Mapa 4. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców – wg województw w 2018 r.

Mapa 5. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2020 r.

Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2020r. – wg powiatów

Mapa 7. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2020 r. – wg typów

Mapa 8. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2020 r.

Mapa 9. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2020 r. – razem dwa sposoby obliczania: do liczby ludności oraz liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną

Mapa 10. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2021 r.

Mapa 11. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2021 r.

Mapa 12. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim